

En budget för
Rättvis omställning

miljöpartiet de gröna

Motion till riksdagen 2024/25

av **Amanda Lind m.fl. (MP)**

Budget för en rättvis omställning. Miljöpartiets budgetmotion för 2025

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.
2. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget för 2025–2027 enligt förslaget i tabell E i motionen.
3. Riksdagen godkänner beräkningen av inkomsterna i statens budget för 2025 enligt förslaget i tabell C i motionen och ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med lagförslag i överensstämmelse med denna beräkning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen godkänner den preliminära beräkningen av inkomster i statens budget för 2026 och 2027 enligt förslaget i tabell D i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete.
5. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden och övriga utgifter för 2025 enligt förslaget i tabell A i motionen.
6. Riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2026 och 2027 enligt förslaget i tabell B som riktlinje för regeringens budgetarbete.

1 Inledning

Sverige är ett land med enorma möjligheter. Vi är ett av världens rikaste och mest jämställda länder, med väl utbyggda system för välfärd och trygghet. Vi är en industrination som historiskt legat i framkant av utvecklingen. Det finns mycket bra att bygga vidare på. Istället väljer den här regeringen att använda en stor del av reformutrymmet för att sänka skatten för rika. Det löser inga samhällsproblem.

För samtidigt som Sverige är starkt så står vi inför stora utmaningar. Effekterna av klimatförändringarna syns allt tydligare, Putins krig mot Ukraina fortgår, otryggheten och klyftorna växer. Det hänsynslösa våldet kryper längre ned i åldrarna.

Istället för att bygga på våra styrkor och tackla problemen lägger regeringen fram en budget med större satsningar på utsläppsökningar än utsläppsminskningar, som minskar den biologiska mångfalden, drar ned på ambitioner om fred och ökar de ekonomiska klyftorna. Regeringens budget löser inga samhällsproblem utan spär på de som redan finns.

I Miljöpartiet de grönas budgetmotion visar vi vägen till ett annat samhälle. Ett som genomför den gröna omställningen, stärker konkurrenskraften, skapar nya jobb och samhällsutveckling i hela landet. Vi föreslår stora investeringar i energieffektivisering och ren, förnybar energi. Vi vill satsa på tåg, kollektivtrafik och fler elbilar. Vi vill bevara och stärka den biologiska mångfalden, i havet såväl som i skogen. Vi vill genomföra den gröna omställning som krävs för att klara klimatmålen och bevara naturens mångfald. I regeringens budget lyser klimatpolitiken med sin frånvaro, arter tillåts dö ut och välfärden är fortsatt underfinansierad.

Istället för att sänka skatten för de som har mest och tjänar mest vill vi satsa på vår gemensamma välfärd. Som ger trygghet och stabilitet för människor. Där vi satsar på familjerna, socialtjänsten, skolan och förskolan för att barnen ska få en tryggare start, som i sig är den bästa satsningen för att få bort våldet på sikt. Ett samhälle där de som arbetar i vården orkar jobba kvar och där alla ska kunna lita på att de får vård när de behöver det. Ett samhälle där unga känner att de är med och bidrar, som skapar hopp och framtidstro.

Sedan Ulf Kristerssons regering tillträdde har Sveriges utveckling gått bakåt. Den ekonomiska politik som regeringen för är förlegad och gör att vi backar in i framtiden. Vi behöver kraftfulla investeringar för att klara klimatmålen och fortsätta ligga i framkant i industriutvecklingen. Ekonomin måste bli mer cirkulär och hållbar.

Sverige kan - och förtjänar bättre. Det finns en ekonomisk politik som tar oss till en ljusare framtid. Den presenterar vi här.

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	1
1 Inledning	2
2 Det ekonomiska läget	4
2.1 Lågkonjunkturen blir utdragen.....	5
2.2 Omotiverat passiv finanspolitik.....	6
2.3 Delad utveckling i omvärlden.....	10
2.4 En komplettering av regeringens klimatredovisning.....	11
3 Den ekonomiska politikens inriktning	13
3.1 En effektiv, grön och rättvis politik för att bryta lågkonjunkturen	13
3.2 Det finanspolitiska ramverket måste klimatsäkras	14
4 Klimaträttvisa och rättvis omställning	16
4.1 En investeringsbudget för en rättvis grön omställning	16
5 Industrin och företagens omställning	17
6 Mer förnybar energi för att ersätta fossila bränslen i närtid	20
7 Hållbara transporter för alla kräver rätt lösning på rätt plats	22
7.1 Bygg ut järnvägen - fler ska komma fram fortare	25
8 Klimatanpassning för att rusta samhället mot klimatförändringarnas konsekvenser.....	28
9 Bostäder och konsumentpolitik.....	32
9.1 Bostäder.....	32
9.2 Konsumentpolitik	38
10 Tackla vårdkrisen och stärk välfärden	39
11 Stärkta hushåll och trygghetssystem	42
11.1 Stärk barnhushållen	42
11.2 Stärk trygghetssystemen	43
11.3 Särskilda satsningar för unga	45
11.4 Förebyggande folkhälsoinsatser	47
12 Främja rörelse, hälsa och rekreation	48

13 Stoppa mäns våld mot kvinnor, sexuellt våld och hedersrelaterat våld och förtryck	51
14 Natur och miljö	54
14.1 Omfattande satsningar på starka ekosystem	55
14.2 Vänd krisen för haven	60
14.3 Ett giftfritt samhälle.....	63
15 Gröna näringar: skogsbruk och jordbruk	64
16 Demokrati, utbildning och kultur.....	76
16.1 Utbildning	76
16.2 Högre utbildning och forskning	78
16.3 Stärk demokratin	81
16.4 Stärk kulturen	85
17 Satsningar på förebyggande arbete, trygghet och att motverka segregation.....	87
17.1 Mer trygghet och tillit	92
18 Arbetsmarknadsinsatser	94
19 En öppen och medmänsklig migrationspolitik	98
20 En grön feministisk utrikespolitik	104
21 Även det civila försvaret behöver stärkas	107
22 Skatter.....	107
Bilaga	114

2 Det ekonomiska läget

Sverige befinner sig i en lågkonjunktur som har blivit mer utdragen än väntat. Regeringen och SD:s ekonomiska politik har varit alltför passiv. Sveriges ekonomiska utveckling har varit svagare än jämförbara länders och arbetslösheten har ökat. Svenska löntagare har blivit av med tio års reallöneökningar. Vård och skola har underfinansierats med nedskärningar som följd.

Många barnfamiljer befinner sig fortfarande i en mycket svår ekonomisk situation. Barnbidraget och underhållsstödet har urholkats i snabb takt. Medan hushåll som äger sitt

boende kan räkna med minskade boendekostnader när räntorna sänks kommer de som bor i hyresrätter inte få någon motsvarande lättnad. Hyrorna kommer att fortsätta öka.

Samtidigt som hushållen har fått ta smällen för kostnadskrisen har det inom vissa sektorer av ekonomin gjorts rekordvinster. Bankerna har utnyttjat den bristfälliga konkurrensen på bolånemarknaden för att göra rekordvinster. Livsmedelspriserna har ökat mer än produktionskostnaderna. Bördan från den fossila kostnadskrisen har inte fördelats rättvist.

Lågkonjunkturer är normalt sett förknippade med minskade utsläpp av växthusgaser. Denna historiska trend kommer att brytas under 2024 då Tidöpartiernas havererade klimatpolitik leder till att en lågkonjunktur kombineras med kraftigt ökade utsläpp av växthusgaser. Elektrifieringen har stannat av och den gröna omställningen bromsas. Politiskt beslutade försämringar för vindkraften till havs har lett till tvärstopp i utbyggnaden. Elektrifieringen av fordonsflottan har motarbetats genom att Tidöpartierna har gjort det dyrare att köpa elbil och kraftigt subventionerat bensin och diesel.

2.1 Lågkonjunkturen blir utdragen

Konjunkturinstitutet konstaterar i sin senaste rapport att lågkonjunkturen i Sverige biter sig fast och blir mer utdragen än tidigare väntat.¹ EU-kommissionen prognosticerar att den svenska ekonomiska utvecklingen kommer vara bland de svagaste i unionen under 2024.²

Svenska hushålls köpkraft har de senaste åren eroderats av kraftiga prisuppgångar och stigande räntekostnader. Även om Riksbanken nu har börjat sänka räntan är stämningen bland hushållen fortsatt dyster. Fler hushåll än normalt anser fortfarande att deras ekonomi är sämre än vad den var för ett år sedan.³

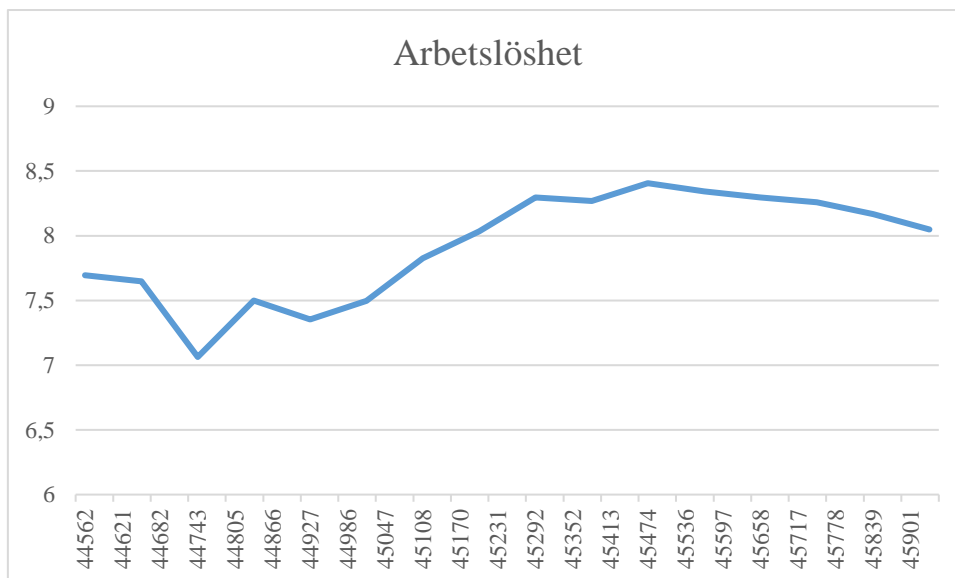
Arbetslösheten ökar

Att lågkonjunkturen blir utdragen syns även i arbetslöshetssiffrorna. Arbetslösheten väntas öka under året och biter sig fast på höga nivåer under 2025. Undantaget pandemin är arbetslösheten den högsta som den varit på tio år. En hög arbetslöshet går även ut över integrationen då personer med utrikes bakgrund också tenderar att ha en svagare anknytning till arbetsmarknaden och därmed i högre utsträckning förlorar jobbet i en lågkonjunktur.

¹ Konjunkturläget, september 2024

² EU-kommissionen, Spring 2024 Economic Forecast

³ Konjunkturbarometern, september 2024

Procent av arbetskraften 15–74 år, säsongsrensade kvartalsvärden
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

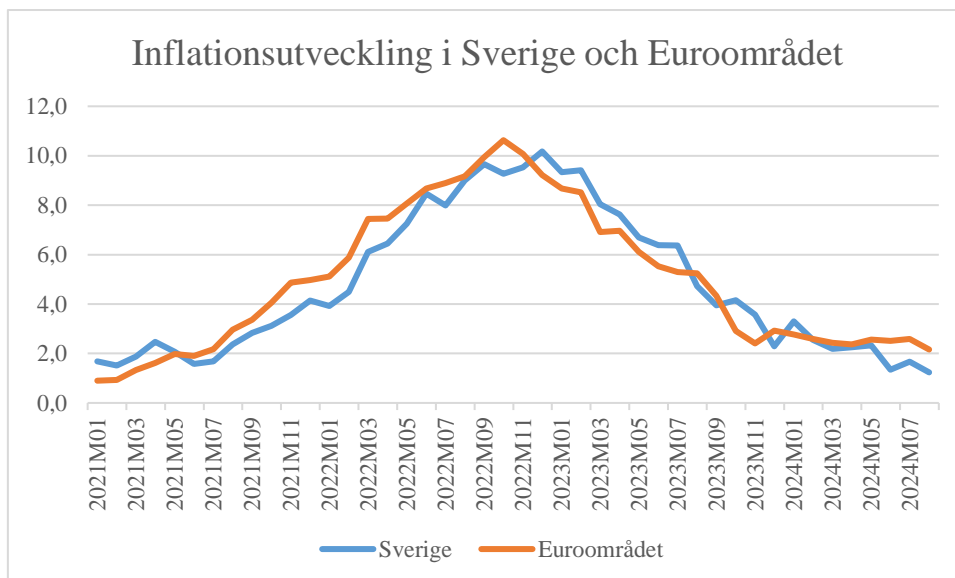
2.2 Omotiverat passiv finanspolitik

Som väntat har inflationen under året sjunkit under Riksbankens inflationsmål. Den inflationsimpuls som ökat kostnader för svenska hushåll och företag drevs fram av snabbt ökande priser på fossil energi kopplat till Rysslands invasion av Ukraina.

Att inflationen redan i juni låg en bra bit under Riksbankens målnivå visar att den finanspolitik som regeringen bedriver i år är onödigt stram. Detta intryck förstärks av att inflationen i augusti, mätt med Riksbankens målvariabel, var långt under målnivån. Det är tydligt att mer hade kunnat göras för att undvika en djup lågkonjunktur utan att inflationsnedgången hade hotats. Att regeringen och SD varit alltför passiva innebär att arbetslösheten blir högre, lågkonjunkturer längre och hushållen fattigare.

Inflationen är besegrad – men inte av Tidöpartierna

Inflationsuppgången i Sverige sammanfaller med inflationsuppgången i Euroområdet. Att inflationsutvecklingen i Sverige på det stora hela liknar den i Eurozonen är inte särskilt förvånande då den fossila kostnadschock som satte fart på inflationen är densamma.

Årlig procentuell förändring, månadsvärden.

Källor: Eurostat, SCB, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Att inflationen nu sjunker undan på bred front beror på att den fossila kostnadschocken har arbetat sig igenom ekonomin. Inflationsnedgången i Sverige sticker dock ut i att inflationsnedgången fortsatt ned under målnivån. Detta är ett tecken på att den svenska finanspolitiken varit alltför åtstramande och därmed förlängt lågkonjunkturen i onödan. En mer aktiv finanspolitik i ett tidigare hade kunnat stötta hushållen under lågkonjunkturen och hindrat att lågkonjunkturen bitit sig fast.

Att regeringen och SD agerat för sent innebär att fler personer kommer bli av med jobbet och att fler barnfamiljer får kämpa för att få pengarna att räcka hela månaden.

Nedskärningar i välfärden

Det ekonomiska läget har varit mycket ansträngt även för Sveriges kommuner och regioner. Regionerna har haft den svåraste ekonomiska situationen och det har strömmat in larmrapporter från personal på Sveriges sjukhus. Trots att statsministern under våren lovade att lägga fram en budget som skulle förhindra att folk i vården sades upp ser vi nu hur vårdpersonal sägs upp. Samtliga regioner prognostiseras gå med underskott i år. De totala underskotten väntas landa på 20 miljarder kronor.⁴

Även inom skolan är läget allvarligt. Fackförbundet Sveriges lärare presenterade i september en rapport som visar att i sju av tio kommuner har skolan och förskolan en tuffare

4

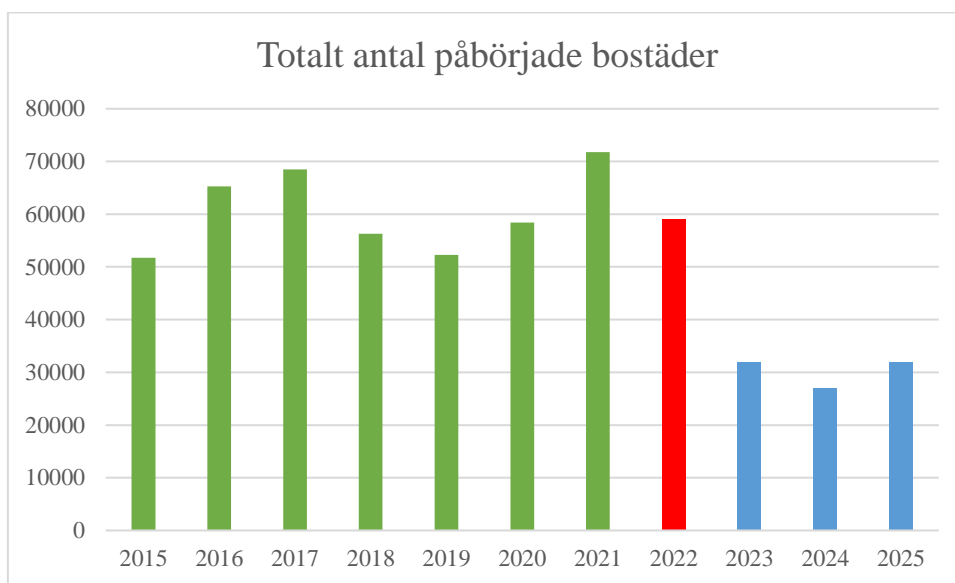
<https://skr.se/skr/tjanster/pressrum/nyheter/nyhetsarkiv/skrregeringensvardbeskedinnebarfortsattaunderskott.83279.html>

ekonomisk situation än under förra året. I tre av fyra kommuner tror man att det kommer bli ännu sämre under nästa år.⁵

Tvärnit i byggandet

Bostadsbyggandet har fallit snabbt. Investeringsstödet för hyresrätter och studentbostäder avskaffades i samband med att högerpartiernas budgetmotion gick igenom för 2022. Mellan 2017 och 2021 byggdes fler än 50 000 hyreslägenheter med hjälp av stödet.⁶

Investeringarna i bostäder har nu fallit nio kvartal i rad.⁷ Även om bostadsinvesteringarna kan antas öka något när räntorna faller kommer byggandet även framöver att vara lägre än vad som krävs. Regeringen har varit passiv och inte agerat för att stötta byggandet.

Källor: Boverket och SCB

Anm: Miljöpartiet innehade bostadsministerposten från oktober 2014 till november 2021. Socialdemokraterna innehade därefter bostadsministern fram till regeringsskiftet 2022.

En stagnerande ekonomi och ökande utsläpp

I lågkonjunkturer brukar utsläppen av koldioxidutsläpp minska. Tidöpartierna har dock brutit den historiska trenden genom att kraftigt öka utsläppen i en lågkonjunktur.

Mellan det första kvartalet 2023 och det första kvartalet 2024 har den ekonomiska utvecklingen varit mer eller mindre oförändrad. Samtidigt har utsläppen ökat med 6,7 procent – framförallt som följd av att Tidöpartierna har ökat den fossila andelen i bensin och diesel. Detta innebär att utsläppsintensiteten i svensk ekonomi har ökat kraftigt. Det innebär att det värde som produceras i svensk ekonomi nu förknippas med större utsläpp av växthusgaser.

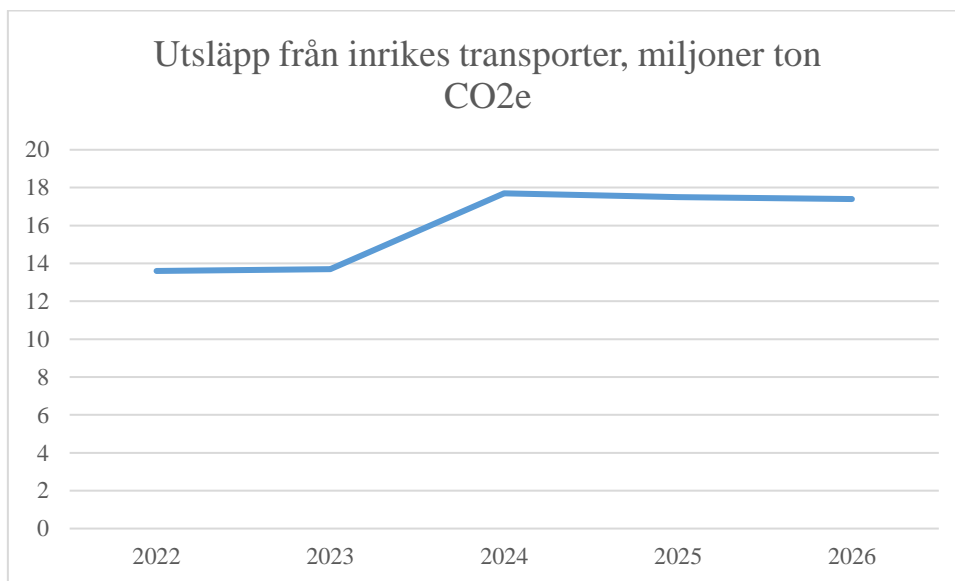
⁵ Sveriges lärare, Nedskränningarna fortsätter

⁶ Investeringsstödet effekter på byggandet av hyresbostäder, Tyréns och Hyresgästföreningen

⁷ Konjunkturläget september 2024, Konjunkturinstitutet

Regeringen ökar utsläppen och saknar en plan för omställningen

Såväl Klimatpolitiska rådet som Finanspolitiska rådet har riktat hård kritik mot att regeringens politik ökar utsläppen och bromsar klimatomställningen. Klimatpolitiska rådet har konstaterat att regeringens klimatpolitiska handlingsplan leder in på en onödigt riskfylld väg för Sveriges klimatomställning samt att regeringen skjuter över ansvaret för att nå Sveriges klimatmål och EU-åtaganden till nästa mandatperiod. Finanspolitiska rådet har pekat på att regeringen saknar en "sammanhållen och begriplig strategi" för att nå såväl de svenska som EU:s klimatmål till 2030. Vidare understryker Klimatpolitiska rådet att bristerna i regeringens handlingsplan riskerar att försvaga Sveriges position att kunna påverka andra länder, inte minst länder med väsentligt högre utsläpp. I samband med att regeringen presenterade sin budgetproposition för 2025 kommunicerade flera ministrar att det är en budget som sänker utsläppen. Det får kallas en sanning med stor modifikation. Figuren nedan visar hur utsläppen från inrikes transporter förväntas utvecklas till följd av regeringens politik.

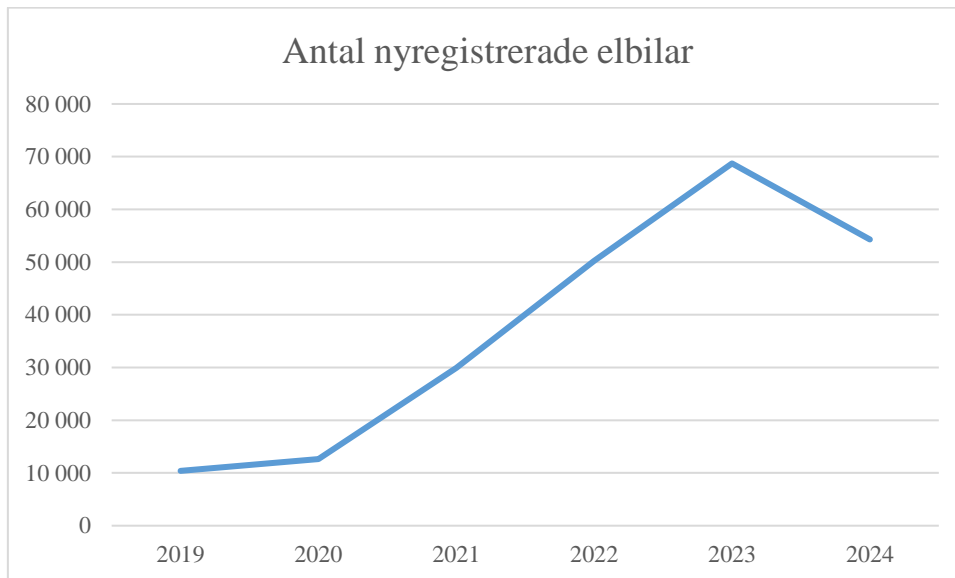
Källor: Naturvårdsverket, Riksdagens utredningstjänst samt Prop. 2024/25:1 Bilaga 4

Anm: Utsläppsstatistiken för 2023 är preliminär

Elbilsförsäljningen minskar kraftigt

Att regeringen genomfört en rad skattesänkningar på fossila bränslen och tagit bort den populära elbilsbonusen har bidragit till att elbilsförsäljningen nu minskar kraftigt. Antalet nyregistrerade elbilar januari-augusti i år är 21 procent lägre jämfört med motsvarande period för 2023. Att regeringen nu aviserat att en riktad elbilspremie eventuellt kommer att införas från år 2026 riskerar att lägga en död hand över elbilsmarknaden kommande 15 månader. Den tillfälliga skrotningspremie på 10 000 kronor som regeringen infört är ineffektivt utformad

och har hittills visat sig i det närmsta verkningslös, helt i linje med flera tunga remissinstansers varningar.

Källa: Mobility Sweden

Regeringen hämmar utbyggnaden av förnybar elproduktion

På regeringens bord ligger det nu över 20 ansökningar om havsbaserad vindkraft och väntar på beslut. Ansökningarna summerar till ny elproduktion motsvarande mer än hela Sveriges årliga elförbrukning. På två år har regeringen enbart godkänt två projekt, varav det senaste i maj år 2023. Det är över 16 månader sedan. Till följd av regeringens beslut om att stoppa Svenska kraftnäts utbyggnad av stamnät till havs har Vattenfall pausat utvecklingen av Kriegers flak, ett av de få havsbaserade vindkraftsprojekt som fått tillstånd. Vad gäller den landbaserade vindkraften fick ingen av de samtliga ansökningar som avgjordes slutgiltigt under årets första hälft tillstånd. Det kommunala vetot stoppade sex av dessa ansökningar. De elva projekten hade kunnat producera ca 16,7 TWh, vilket motsvarar två av Sveriges befintliga kärnkraftsreaktorer.

2.3 Delad utveckling i omvärlden

Utvecklingen i omvärlden är viktig för svensk ekonomi eftersom Sverige är en öppen ekonomi som handlar mycket med omvärlden. Såväl inom eurozonen som i USA öppnar den sjunkande inflationen för räntesänkningar. Den ekonomiska utvecklingen i USA har dock varit betydligt starkare än i Europa. Även om arbetsmarknaden i USA har försvagats något så

verkar det som att inflationen kommer ned i linje med inflationsmålet utan en kraftig försvagning av ekonomin.

Tyskland är ett av de länder inom eurozonen som just nu går svagast. En alltför stram finanspolitik och att fordonsindustrin halkar efter i omställningen mot elbilar bidrar till den svaga utvecklingen. Även den finländska ekonomin går svagt, delvis på grund av finanspolitiska åtstramningar. Bland de länder som har en starkare utveckling återfinns framförallt de sydeuropeiska ekonomierna. Bland de nordiska länderna sticker drar Danmark ifrån de övriga vilket framförallt beror på landets läkemedelsindustri.

Den kinesiska ekonomin fortsätter att dras med problem kopplade till fastighetssektorn och en låg efterfrågan på hemmaplan. Däremot går industrin relativt starkt.

Många av de ekonomier som Sverige handlar med går sammanfattningsvis relativt svagt – detta gäller framförallt Eurozonen och i synnerhet Tyskland.

2.4 En komplettering av regeringens klimatredovisning

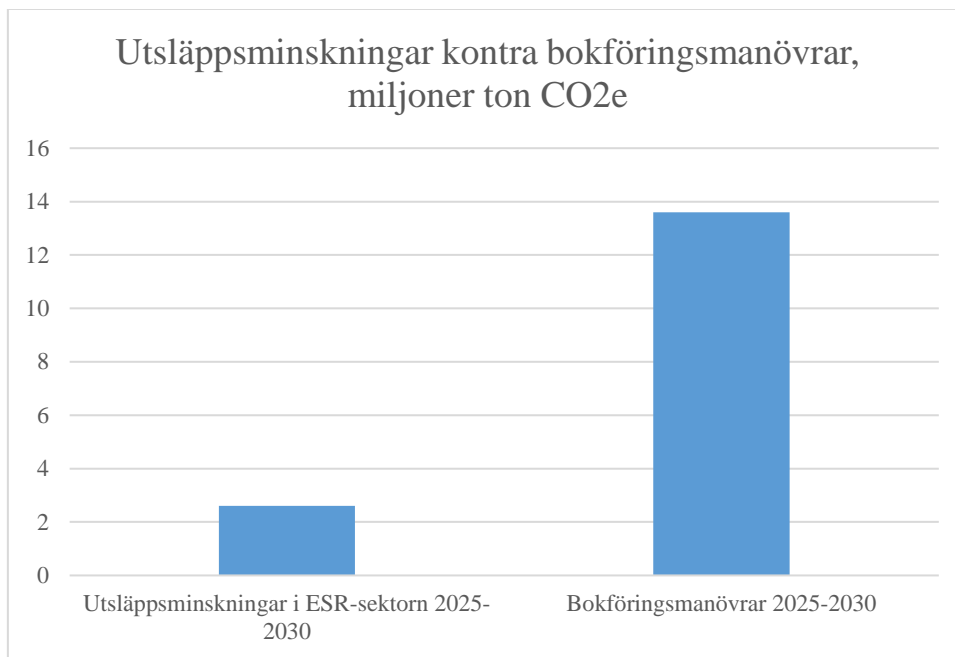
Årets klimatredovisning visar att Sverige med regeringens politik bedöms missa samtliga svenska klimatmål för 2030, 2040 och 2045. Vidare anger redovisningen att Sverige beräknas klara ett (ESR) av våra två klimatåtaganden gentemot EU för 2030, och missa det andra med hela 19 miljoner ton koldioxidekvivalenter (LULUCF).

Regeringens bedömning att Sverige klarar EU-klimatmålet inom ramen för ESR-sektorn bygger på att regeringen utgår från Naturvårdsverkets mest optimistiska scenario kring utsläppsutvecklingen och att regeringen använder två olika typer av bokföringsmanövrar, så kallade flexibiliteter, i EU:s klimatlagstiftning. Den ena flexibiliteten går ut på att regeringen tar av industrins överskott av utsläppsrätter inom ramen för EU:s utsläppshandelssystem. Genom denna bokföringsmanöver kan regeringen räkna bort cirka 870 000 ton koldioxidekvivalenter per år 2025–2030, vilket summerar till ungefär fem miljoner ton totalt. Genom en andra flexibilitet kan regeringen använda sig av det överskott av utsläppsminskningar i transportsektorn på 8,6 miljoner ton som ackumulerats under 2021–2023 till följd av Miljöpartiets klimatpolitik. Inga av dessa fem respektive 8,6 miljoner ton koldioxidekvivalenter som regeringen räknar med är alltså faktiska utsläppsminskningar i transportsektorn under perioden 2025–2030.

Till detta kommer att skillnaden mellan Naturvårdsverkets låga respektive höga scenarier summerar till totalt åtta miljoner ton koldioxidekvivalenter under perioden 2025–2030. Beräkningarna i regeringens klimatredovisning bör läsas med dessa extra åtta miljoner ton i

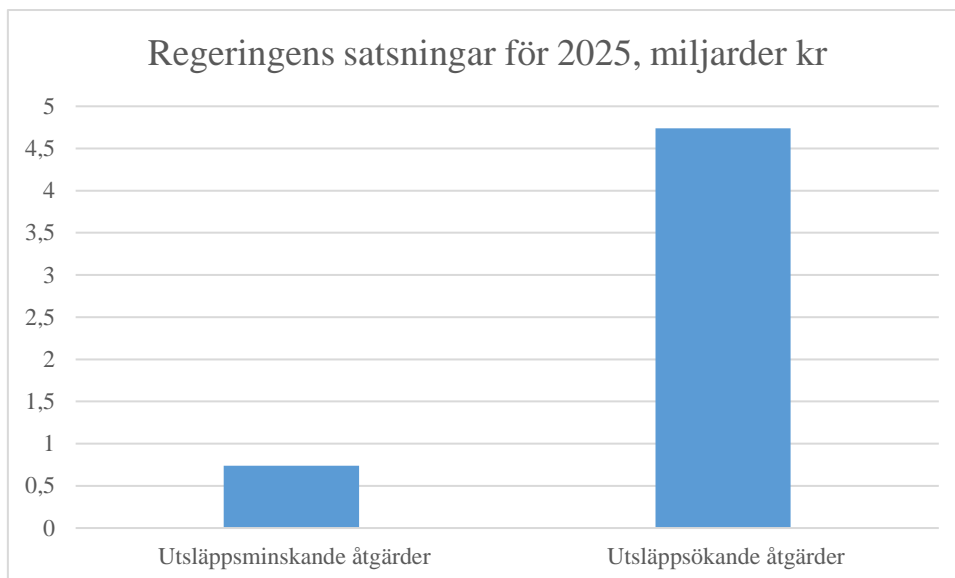
bakhuvudet. Budgetpropositionens klimatredovisning visar hur Sverige med utgångspunkt i Naturvårdsverkets låga scenario samt fullt nyttjade av båda flexibiliteter kan klara ESR-åtagandet med cirka en miljon tons marginal. Görts samma beräkning med utgångspunkt i Naturvårdsverkets höga scenario blir resultatet istället att Sverige missar målet med hela sju miljoner ton.

Figuren nedan visar fördelningen mellan faktiska uppskattade utsläppsminskningar i ESR-sektorn 2025–2030 kontra ”utsläppsminskningar” åstadkomna genom bokföringsmanövrar under perioden 2025-2030.

Källor: Prop. 2024/25:1 Bilaga 4 och Naturvårdsverkets underlag till regeringens klimatredovisning 2024

I klimatredovisningen har regeringen listat de satsningar på åtgärder som av regeringen bedöms utsläppsminskande respektive utsläppsökande. Figuren nedan anger hur många miljarder kronor som Tidöpartierna satsar för 2025 på de åtgärder som regeringen själva bedömer som utsläppsminskande kontra utsläppsökande.

Källa: Tabell 5.2 Prop. 2024/25:1 Bilaga 4

3 Den ekonomiska politikens inriktning

3.1 En effektiv, grön och rättvis politik för att bryta lågkonjunkturen

Det är väl belagt att en ekonomisk politik som stöttar hushåll med lägre inkomster är effektiv för att möta en lågkonjunktur. Även satsningar på offentliga investeringar och offentlig konsumtion är effektiva medel för att tackla en konjunkturedgång. En politik som minskar de ekonomiska klyftorna, säkrar välfärdens finansiering och stimulerar klimatinvesteringar bidrar därmed både till en rättvis omställning och till att ta Sverige ur lågkonjunkturen.

Satsningar riktade mot höginkomsttagare är däremot ineffektiv konjunkturpolitik då pengarna i hög utsträckning sparas och inte når den reala ekonomin. Regeringens förslag om stora skattesänkningar för höginkomsttagare kommer inte att ta Sverige ur den lågkonjunktur som vi befinner oss i.

Den ekonomiska politiken bör istället fokusera på att stärka hushåll med små ekonomiska marginaler, värna välfärden och investera i en rättvis grön omställning. Efter år av passivitet från Tidöpartierna krävs det en offensiv budget som tacklar Sveriges samhällsproblem. Välfärden ska tillföras resurser och stärkas. Barnbidraget ska höjas och det sociala skyddsnätet stärkas. Kraftfulla klimatinvesteringar ska kickstarta den gröna omställning som börjat hacka efter år av politikiska beslut som stjalpt snarare än hjälpt.

Det krävs stora investeringar i den gröna omställningen

Klimatpolitiken behöver vila på två ben: fossila utsläpp ska prissättas och de gröna alternativen behöver byggas ut. För att bygga ut de gröna alternativen behövs det stora investeringar i framtidens koldioxidneutrala ekonomi.

Rapporter från Arena Idé⁸ och den franska tankesmedjan Institut Rousseau⁹ pekar på stora behov av offentliga investeringar för att tackla vår omfattande underhållsskuld och minska utsläppen i tillräcklig takt. Enligt den så kallade Draghi-rapporten om EU:s konkurrenskraft, där gröna industrier utgör en nyckel, behöver investeringarna inom unionen öka med motsvarande fem procent av BNP.¹⁰

I Sverige har vi alltför länge investerat för lite i vår infrastruktur. Bara att åtgärda det eftersatta underhållet av järnvägen beräknas av Trafikverket kosta ytterligare 97 miljarder fram till 2037. Utöver detta behöver Sverige nya stambanor för höghastighetståg. Att järnvägen fungerar är avgörande för att folk ska kunna resa hållbart och för effektiva transporter av varor och gods i hela Sverige. Det finns även stora investeringsbehov kopplade till de nya gröna industrier som växer fram på många orter, framförallt i norra Sverige.

Flera av dessa projekt har drabbats av bakslag den senaste tiden, bland annat på grund av hård konkurrens från USA och Kina. Regeringen och SD har dessutom fattat flera beslut som motarbetat den nödvändiga elektrifieringen genom att göra elbilar dyrare och fossila bränslen billigare. Man har även bedrivit en politik som stoppat utbyggnaden av vindkraftsparker till havs. En trovärdig och ambitiös klimatpolitik skulle förbättra investeringsklimatet för spetsföretag inom den gröna omställningen.

Sveriges konkurrenskraft och framtida välbefinnande kräver stora satsningar – både offentliga och privata – i framtidens industrier.

3.2 Det finanspolitiska ramverket måste klimatsäkras

Under hösten 2024 ska en parlamentarisk kommitté slutföra översynen av det finanspolitiska ramverket. Miljöpartiet anser att skuldankaret bör höjas till 50 procent av BNP. Detta frigör ett tillfälligt utrymme som bör användas för investeringar som bidrar till den gröna omställningen. För att nå ett skuldankare på 50 procent av BNP krävs det mellan 2025 och 2035 årliga underskott på cirka 1,5 procent av BNP.

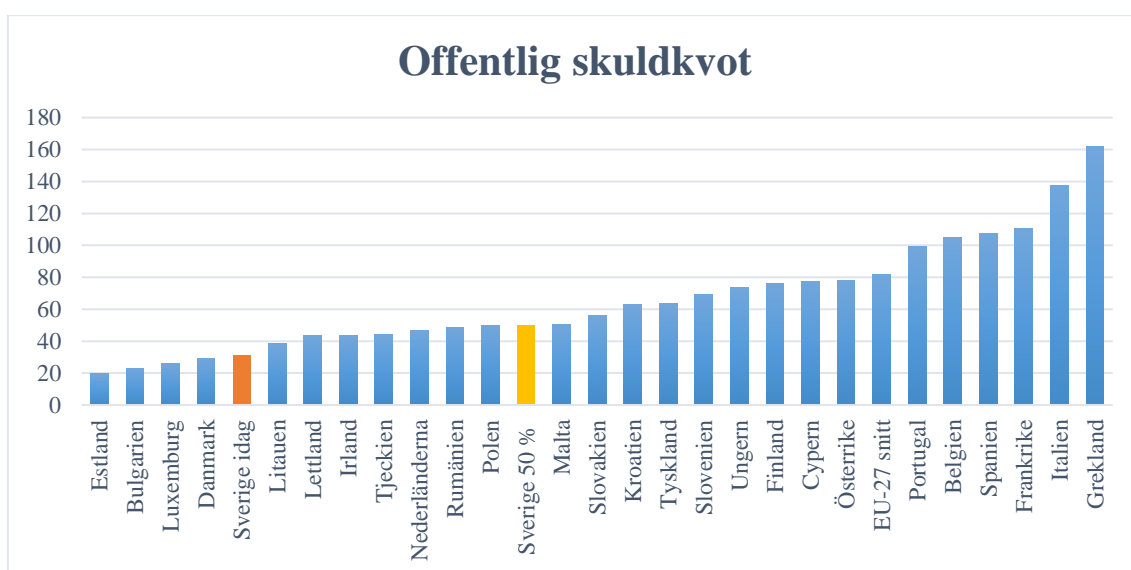
⁸ Investeringsbehoven, Arena Idé

⁹ Road to Net Zero, Institut Rousseau

¹⁰ The future of European competitiveness, Europeiska kommissionen

Omställningen till ett koldioxidneutralt samhälle innebär att vi står inför en så kallad investeringspuckel där vi under relativt kort tid måste genomföra stora men tillfälliga investeringar i en rättvis grön omställning. Dessa investeringar gynnar framtida generationer via minskade utsläpp och att nödvändig infrastruktur kommer på plats. Därför bör investeringarna inte finansieras via stora skatthöjningar eller neddragningar på välfärden utan via en ökad statlig upplåning. Löpande utgifter ska däremot inte lånefinansieras, men likt idag bör hänsyn tas till konjunkturcykeln.

Sveriges skuldkvot är idag väldigt låg. Även med en skuldkvot på 50 procent skulle Sverige ha starkare offentliga finanser än exempelvis Tyskland och ligga långt under EU-snittet på strax över 80 procent av BNP.

Konsoliderad offentlig bruttoskuld i procent av BNP för EU:s medlemsländer.
Källa: Eurostat.

Det finns utrymme att höja skuldankaret

I samband med den pågående översynen av det finanspolitiska ramverket har flera bedömare föreslagit att skuldankaret bör höjas. Långtidsutredningen skriver i sitt betänkande att tillfälliga utgiftsökningar bör lånefinansieras och att ett långsiktigt skuldankare på 40 till 50 procent skulle innebära att statsfinanserna fortsatt är starka.¹¹

I en underlagsrapport till Långtidsutredningen pekar Lars Calmfors på behovet av klimatinvesteringar som ett motiv till att höja skuldankaret och anför att ett skuldmål på 45 till 55 procent av BNP borde vara förenat med små offentligfinansiella risker.¹²

¹¹ Långtidsutredningen 2023

¹² Nytt ramverk för finanspolitiken, Lars Calmfors

I en skrivelse till den parlamentariska kommittén som ser över det finanspolitiska ramverket skriver det finanspolitiska rådet att en offentlig skuld på upp emot 50 procent av BNP innebär att det fortfarande finns marginaler för att klara en djup kris.¹³

4 Klimaträttvisa och rättvis omställning

Två för Miljöpartiets klimatpolitik helt centrala begrepp är *klimaträttvisa* och *rättvis omställning*. Kort beskrivet handlar klimaträttvisa om i vilken takt Sveriges omställning behöver ske, medan begreppet rättvis omställning beskriver hur omställningen ska utformas.

Alla världens länder behöver snabbt ställa om, men olika länder har olika förutsättningar och även olika stor skuld i att orsaka den globala uppvärmningen. Klimaträttvisa handlar om att utforma klimatpolitik som fördelar kvarvarande utsläppsutrymme rättvist och realistiskt, både globalt och nationellt. Globalt står de rikaste tio procenten i världen för ungefär hälften av alla koldioxidutsläpp. Hela 70 procent av Sveriges befolkning ingår i den gruppen. Miljöpartiets politik tar utgångspunkt i att Sverige ska göra sin rättvisa del av den globala omställningen - och därmed kunna driva på andra länder att göra detsamma.

Begreppet rättvis omställning beskriver vilken typ av omställning vi vill genomföra. En rättvis omställning innebär att alla människor ges möjlighet att vara en del av omställningen och kräver att klimatpolitiken går hand i hand med en stark omfördelningspolitik. För att den gröna omställningen ska vara just grön krävs ett genomgående fokus på resurseffektivitet, ökad cirkularitet och minskad miljöpåverkan vid sidan av styrning mot minskade växthusgasutsläpp.

4.1 En investeringsbudget för en rättvis grön omställning

Miljöpartiet föreslår för 2025 en budget som matchar regeringens ordinarie reformutrymme. Utöver detta föreslår vi en investeringsbudget för grön omställning motsvarande en procent av BNP. Investeringsbudgeten består av nya satsningar på bland annat järnväg, industriutveckling, naturliga kolsänkor, storskaliga investeringar i klimatanpassning, hållbara biobränslen och elektrifiering. Dessa investeringar fördelas enligt tabellen nedan.

Miljarder kronor, satsningar utöver regeringen

En grön investeringsbudget för en rättvis omställning	2025
--	-------------

¹³ Skrivelse till den parlamentariska kommittén som ser över målet för den offentliga sektorns sparande, Finanspolitiska rådet

Investeringar i grön teknik och industri	8,9
Investeringar i hållbara transporter och bränslen	31,8
Investeringar i energieffektivisering, anpassning och grönt samhällsbygge	13,9
Investeringar i grön baskraft och elektrifiering	6,1
Investeringar i naturliga kolsänkor	6,1
Totalt	66,8 (1,0 % av BNP)

5 Industrin och företagens omställning

Näringslivet spelar en avgörande roll i klimatomställningen och för möjligheterna att bygga ett samhälle inom planetens gränser. Ett tydligt politiskt ledarskap är avgörande för att potentialen i industrin och näringslivets omställning till hållbarhet ska kunna tas till vara. Politiken måste garantera tydliga och långsiktiga spelregler – det är en förutsättning för att näringslivet ska kunna planera sina verksamheter och bidra till omställningen på ett effektivt sätt. Den ryckighet och otydliga politiska styrning som präglar dagens miljö- och klimatpolitik ökar den ekonomiska risken vid investeringar.

För att accelerera industrins omställning krävs långsiktiga spelregler, tydliga ekonomiska incitament och åtgärder för att säkra kompetensförsörjningen, hållbart samhällsbyggande, effektivare tillståndsprocesser och mer grön energi till konkurrenskraftiga priser i närtid. Miljöpartiets satsningar för att tillgängliggöra mer grön energi i avsnitt 6 *Mer förnybar energi för att ersätta fossila bränslen i närtid.*

Accelerera industrin och företagens omställning

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Accelerera industrin och företagens omställning	9228	9228	9228
Klimatklivet förstärks	3000	3000	3000
Industriklivet förstärks	1500	1500	1500
Kompetenslyft för klimatet	200	200	200
Klimatstyrka för snabbare tillståndsprocesser	8	8	8
Moderna och effektiva tillståndsprocesser	20	20	20
Klimatskyddsavtal	3400	3400	3400
Cirkuleringslivet för kritiska metall- och mineral	1000	1000	1000
Regional samordning av klimat- och energiomställningen	100	100	100

Miljöpartiets satsningar Klimatklivet och Industriklivet utökas

Klimatklivet och Industriklivet är två av de viktigaste gröna framstegen för Miljöpartiet i regeringsställning. Satsningarna leder till industriomställning, näringslivsutveckling och en hållbar samhällsutveckling som kommer hela landet till del. Industriklivet används för att finansiera forskning, förstudier och investeringar som minskar industrins utsläpp, bidrar till negativa utsläpp eller insatser som är strategiskt viktiga för industrins klimatomställning. Klimatklivet används bland annat för att finansiera utbyggnad av laddinfrastruktur, produktion av biogas och olika typer av energikonverteringar. Den vanligaste åtgärden för lantbrukare är att byta från fossila bränslen till förnybar energi i de pannor som används för att torka spannmål eller värma upp stallar och växthus.

För att möjliggöra en ökad takt och omfattning av utsläppsminskningar som genereras av båda initiativ krävs budgetförstärkningar. Miljöpartiet föreslår att lägga tre miljarder mer än regeringen per år på Klimatklivet, samt att förstärka Industriklivet med 1,5 miljarder mer än regeringen år 2025.

Klimatklivet ger i snitt 1,13 kg minskade koldioxidutsläpp per investerad krona. Över tre år satsar Miljöpartiet 9 miljarder kronor på Klimatklivet, utöver regeringens anslag. Det innebär utsläppsminskningar om ytterligare drygt tio miljoner ton.

Moderna och effektiva tillståndsprocesser

För moderna och effektiva tillståndsprocesser som stödjer en grön samhällsomställning krävs satsningar på myndigheterna för att understödja denna utveckling. Regeringen har i tidigare budgetar aviserat kraftiga neddragningar på Naturvårdsverket och i februari varslade myndigheten 65 anställda. Med färre anställda riskerar myndighetens kritiska arbete med miljöprövning och tillståndsprocesser att bromsa in. Miljöpartiet satsar 20 miljoner för att stärka Naturvårdsverkets arbete med dessa frågor.

Inrätta en Klimatstyrka för snabbare tillståndsprocesser

Miljöpartiet vill genomföra Miljöprövningsutredningens förslag om att inrätta en Klimatstyrka vid någon av länsstyrelserna bestående av erfarna handläggare. Klimatstyrkan ska stödja samtliga länsstyrelser i deras arbete med nya eller ändrade miljötillstånd för verksamheter och åtgärder som väsentligt bidrar till att uppnå klimatmålen. Miljöpartiet satsar 8 miljoner om året på att inrätta en Klimatstyrka. Vidare satsar Miljöpartiet 100 miljoner på länsstyrelsernas regionala arbete med klimatomställning som bland annat samordnar och ger stöd till näringsliv.

Kompetensförsörjning för klimatomställningen

För att möta framtida behov på arbetsmarknaden till följd av klimatomställningen behöver kompetenssatsningar genomföras. Ett statligt finansierat kompetenslyft riktat mot nyckelkompetenser på arbetsmarknaden kan underlätta näringslivets omställning och samhällets omställning till en cirkulär ekonomi och bidra till att minska arbetslösheten. Miljöpartiet var drivande i att få till en satsning på ett kompetenslyft i budget-propositionen för 2022. Den nuvarande regeringen har valt att ta bort denna satsning. Det är viktigt för Sveriges löntagare och den gröna omställningen att denna satsning återinförs. Miljöpartiet satsar 200 miljoner per år ett kompetenslyft för klimatomställningen.

För att klara kompetensförsörjningen till Sveriges omställningsindustrier krävs även åtgärder för att främja bostadsbyggande, hållbar samhällsutveckling samt kompetensförsörjning inom välfärdsyrken på de aktuella platserna. Flera av våra budgetsatsningar i avsnitt 9 *Bostäder* samt avsnitt 17 *Arbetsmarknadsinsatser, stöd för företag, arbetsmarknadens parter och kompetensförsörjningen* har även bäring på att möjliggöra industrin och företagets omställning.

Klimatskyddsavtal för uppskalning och innovation av nya tekniker

Klimatskyddsavtal (Carbon Contracts for Difference, CCD) är ett nytt innovationsrelaterat styrmedel som stöttar marknadsintroduktion och uppskalning av nya tekniker för produkter eller tjänster med avsevärt lägre klimatfotavtryck än befintliga tekniker. Genom att staten ska garantera ett fast pris på koldioxid under en viss tidsperiod till företag som vill göra stora klimatinvesteringar minskar den finansiella osäkerheten. I Tyskland har den gröna ekonomiministern lanserat ett CCD-program och avsatt tiotals miljarder euro för ändamålet. I Nederländerna och Portugal finns redan långt gångna diskussioner om att införa klimatskyddsavtal (CCD) på nationell nivå och även Frankrike och Storbritannien har visat intresse för instrumentet. Miljöpartiet satsar 3,4 miljarder årligen på Klimatskyddsavtal.

Inför Cirkuleringskliv för cirkulära flöden av kritiska metaller och mineral

Även med stort fokus på ökad resurseffektivitet i vårt transport- respektive energisystem kräver klimatomställningen kraftigt ökad tillgång på kritiska metaller- och mineral. En stor forsknings-sammanställning från Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien visar att det varken är tillräckligt eller hållbart att enbart förlita sig på traditionell gruvbrytning för att möta de ökade behoven. För att klara klimatomställningen är det helt centralt att skapa cirkulära flöden av kritiska metall- och mineral. Den nya EU-förordningen om kritiska råmaterial CRMA

(Critical Raw Material Act) anger en rad målsättningar för EU:s egna kapacitet gällande strategiska råmaterial till 2030, däribland att minst tio procent av det som konsumeras inom EU ska brytas inom EU samt att minst 25 procent ska komma från återvinning. I syfte accelerera arbetet med att skapa cirkulära flöden av för kritiska metaller och mineral satsar Miljöpartiet 1 miljarder om året på ett nytt investeringsstöd. Stödets utformning liknar Industriklivets och får användas för utgifter kopplade till åtgärder såsom forskning, förstudier och investeringar som bidrar till att öka industrins kapacitet att skapa cirkulära flöden av för klimatomställningen kritiska metall- och mineral.

6 Mer förnybar energi för att ersätta fossila bränslen i närtid

För att ersätta fossila bränslen i industriprocesser och transporter med grön el krävs både politik som kraftfullt styr bort från det fossila och politik som tillgängliggör mer el i närtid. Miljöpartiet har föreslagit planeringsmål om att tillgängliggöra 100 TWh till 2030 samt ytterligare 50 TWh till 2035 genom en kombination av ny förnybar elproduktion och energieffektiviseringar. Svensk Vindenergi bedömer att cirka 45 TWh ny vindkraft kan tillkomma mellan år 2023 och 2030, och att ytterligare 100 TWh kan tillkomma mellan år 2030–2035. Svensk solenergi bedömer att det är möjligt med 30 TWh till 2030, redan idag finns ansökningar motsvarande ca 50 TWh solenergi inlämnade. Energimyndigheten bedömer att det genom lönsamma tekniska lösningar samt ökad flexibilitet är möjligt att frigöra cirka 25 TWh till 2030.

Mer förnybar energi i närtid

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Mer förnybar energi i närtid	19415	19483	19617
Investeringsstöd för grön baskraft	6000	6000	6000
Energieffektivisering för företag	3000	3388	3392
Energieffektivisering för bostäder, flerbostadshus och lokaler	5600	5600	5600
Ersättning till kommuner för vindkraft	490	670	800
Ersättning till regioner för vattenkraft	670	670	670
Nytt produktionsstöd för elektrobränslen och avancerade biodrivmedel	3000	3000	3000
Produktionsstöd för biogas förstärks	500		
Kommunal energirådgivning	155	155	155

Omfattande satsningar på energieffektivisering

Det enskilt billigaste och snabbaste sättet att få fram mer tillgänglig el är genom energieffektiviseringar. För att realisera potentialen i energieffektiviseringar föreslår Miljöpartiet att återinföra och bredda de stöd till energieffektivisering av industriföretag (Energisteget) och flerbostadshus som regeringen avvecklat. Totalt satsar vi 8,6 miljarder mer än Tidöpartierna på energieffektivisering varav 3 miljarder går till att återinföra och bredda Energistiget så att även mindre företag omfattas och stöd kan erhållas för upp till 60 procent av kostnaden för åtgärden. Resterande 5,6 miljarder används för att täcka 60 procent av kostnaderna för energieffektiviseringsåtgärder för flerbostadshus, bostäder och lokaler. Våra energieffektivisering åtgärder för bostäder och lokaler finns beskrivna i avsnitt 9 *Bostäder*.

Ersättning till kommuner och regioner för förnybar elproduktion

En central åtgärd för att öka utbyggnaden av vindkraft på land är att kommuner ges ersättning för den nytta de skapar genom att producera förnybar el. Miljöpartiet är djupt kritiska till att regeringen initialt hindrade incitamentsutredningen *Värdet av vinden* (tillsatt av tidigare regering) från att lägga fram förslag om statligt finansierad ersättning. Det förslag som regeringen nu trots allt lagt fram är inte på tillräckliga nivåer. Vi avvisar regeringens förslag om ersättning till kommunerna till förmån för vårt eget förslag. Med vårt förslag får kommunerna 1 öre per kWh för befintlig vindkraftsproduktion och 3 öre per kWh för tillkommande produktion kommande 10 år. Regionerna får 1 öre per kWh för befintlig vattenkraft. För vindkraftskommunerna innebär detta uppskattningsvis 490 miljoner 2025, 670 miljoner samt 800 miljoner att dela på. För regionerna handlar det om en konstant summa på 670 miljoner om året.

Undanröj hinder för solrevolutionen

Solenergin har en stor potential i Sverige. För att underlätta för solceller på villatak och lägenhetshus föreslår Miljöpartiet att skatten för andelsägande av solenergi för boende i flerbostadshus slopas. Vi föreslår även att slopa 500 kW-gränsen för skattebefrielse för egenanvänd el. Idag utgör 500 kW-gränsen ett hinder för utbyggnaden av större solanläggningar. Genom att ta bort gränsen skulle fler tak kunna användas för att producera förnybar el. Större solparker kan producera stora volymer el som kommer alla till nytta. För att snabba på utvecklingen behöver länsstyrelsernas roll i tillståndsprocessen förtydligas och samproduktion av livsmedelsproduktion och solkraft främjas.

Investeringsstöd för grön baskraft

Vid sidan om ett planeringsmål för elproduktion ser Miljöpartiet även att Sverige bör införa ett mål och kompletterande investeringsstöd med fokus på effekt. Vi har föreslagit ett mål om 10 GW grön baskraft till 2030. I begreppet grön baskraft inrymmer vi alla kraftkällor och tekniker som kan lagra energi och snabbt reglera effekten. Redan idag är det grön baskraft i form av lagrad energi i våra vattenmagasin som i stor utsträckning reglerar elsystemet. I målet om 10 GW grön baskraft till 2030 ingår höjd effekt i vattenkraften, mer flexibilitet i och effekt från kraftvärmen och gasturbiner drivna av förnybara bränslen. Även energilagring i form av vätgas, pumpkraft och värmelagring ingår, samt flexibilitet exempelvis i form av smart styrning av elbilsladdning, tvåvägsladdning, och smart styrning av värmepumpar. Miljöpartiet satsar 6 miljarder på ett investeringsstöd för dessa kraftkällor och tekniker.

Produktionsstöd för biogas

Miljöpartiet har föreslagit ett produktionsmål om 10 TWh biogas till 2030 i syfte att möjliggöra industrins omställning och stärka Sveriges energiberedskap. För att styra mot målet förstärker vi produktionsstödet för biogas med 500 miljoner om året.

Produktionsstöd för elektrobränslen och avancerade biodrivmedel

Avancerade biodrivmedel och elektrobränslen som tillverkas av vätgas och infångad biogen koldioxid kommer båda att fylla viktiga funktioner i framtidens transportsystem- och energisystem. Miljöpartiet föreslår ett nytt produktionsstöd för elektrobränslen och avancerade biodrivmedel och satsar 3 miljarder per kommande tre år för detta.

7 Hållbara transporter för alla kräver rätt lösning på rätt plats

Miljöpartiets vision är att alla ska kunna resa hållbart till en låg kostnad i hela landet. Givet att vitt skilda förutsättningar råder i olika typer av storstäder, tätorter samt lands- och glesbygder behöver politiken utformas efter devisen 'rätt lösning på rätt plats'. I städer och tätorter behöver biltrafiken minska och alternativ som kollektivtrafik, cykel och gång främjas. I lands- och glesbygder med långa avstånd där bilen är en förutsättning för att få ihop vardagen behöver fler ges möjlighet att byta eller konvertera till elbil eller biogasbil.

Miljöpartiet vill genomföra stora investeringar i infrastruktur för framtidens hållbara transporter. Vägtransporterna orsakar idag omkring en tredjedel av utsläppen av koldioxid

inom Sverige och försämrar luftkvaliteten i städer och längs trafikleder. Barn och vuxna blir allvarligt sjuka av dålig luft och detta orsakar för tidig död för många människor. För att minska utsläppen från transporterna behöver vi arbeta med tre områden. Det handlar om att byta drivmedel från fossilt till i första hand el och fossilfria bränslen. Vi behöver effektivisera transporterna och minska behovet av vägtransporter samt stimulera övergången till andra effektiva färdmedel. Vi kan minska behovet av transporter och förändra valet av färdmedel genom att planera samhället smartare.

Styrmedel och politiska beslut ska driva på för mer energieffektiva lösningar och för att hållbar energi används för godstransporter och personresor. Vi välkomnar nya tekniska innovationer som kan minska utsläppen och förändra beteendemönster och vi vill att lagstiftningen ska ligga i framkant och anpassas till morgondagens transportsystem.

Hållbara transporter för alla

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Hållbara transporter för alla	43 500	43 950	44 250
Rättvis elbilsbonus	1400	1500	1800
Elbilstöd riktat mot medel- och låginkomsttagare i landsbygd	1500	1500	1500
Klimatpremier förstärks	800	800	800
Bonus för konvertering av fossilbil	100	50	50
Sverigekortet – billigare och enklare kollektivtrafik	11 000	11 06	ö 60
Investeringsstöoölektivtrafik	5000	5000	5000
Utveckla Stadsmiljöavtal och Landsbygdsavtal	600	1000	1000
Laddinfrastrukturöerstärkning	100	100	100
Investeringar i järnväg	18 000	18 000	18 000
Underhåll av järnväg	5 000	5 000	5 000

Rädda hotade tåglinjer

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Rädda hotade tåglinjer och busstrafik	247	377	367
Nationella linjer samt vissa bussträckor	194	294	219
Nattåg Hamburg		30	95
Göteborg - Trondheim	13	13	13
Göteborg – Norrland	40	40	40

Fler ges möjlighet att byta till elbil

För att reparera den skada som Tidöpartiernas elektrifieringsfientliga politik orsakat krävs flera omfattande satsningar för att snabbt öka takten i elektrifieringen av fordonsflottan.

Miljöpartiet föreslår sedan flera år tillbaka en differentierad klimatbilsbonus och ett inkomstprövat stöd för leasing av elbilar riktat till boende i lands- och glesbygd. Vad gäller ebilsbonusen föreslår vi ett pristak på 550 000 kronor samt olika bonusnivå beroende på bilens pris. En klimatbonusbil med inköpskostnad upp till 400 000 kronor ska ge en bonus på 50 000 kronor och en klimatbonusbil med inköpskostnad över 400 000 upp till 550 000 kronor ska ge 30 000 kronor i bonus. Det innebär att stödet mer träffsäkert når inkomstgrupper med större behov av bonus och inte går till dyra lyxbilar. För de 1,7 miljoner vuxna individer som bor i tätortsnära landsbygdskommuner, glesa landsbygdskommuner samt mycket glesa landsbygdskommuner föreslår vi en extra bonus på 10 000 kronor utöver de generella bonusnivåerna beskrivna ovan. För den som bor i någon av dessa kommuntyper och köper en elbil till ett pris under 400 000 ges en bonus på 60 000 kronor. Bonusen gäller enbart för rena elbilar. Förslaget beräknas kosta 1,4 miljarder 2025.

Utöver ebilsbonusen föreslår vi även ett inkomstprövat stöd för leasing av elbil riktat till boende i lands- och glesbygd, inspirerat av den franska leasingchecken som riktar sig till personer med lägre inkomster och som har långt till jobbet. Intresset för det franska stödet har varit stort. Vi föreslår ett stöd på upp till 2500 kronor i månaden som riktas främst till personer på landsbygd som tjänar under medianinkomsten (cirka 35 000 kronor i månaden). Både begagnade och nya elbilar som kostar under 500 000 ska vara berättigade till stöd. Krav ska ställas på klimatpåverkan under produktionen av bilen. Förslaget beräknas kosta 1,5 miljarder kronor om året.

Utöver dessa satsningar återinför vi i vår budget den elbusspremie på 300 miljoner som regeringen avvecklat. Vi reformerar även regeringens skrotningspremie så att premien höjs till 20 000 och kan erhållas av den fordonsägare som skrotar en äldre bil med förbränningsmotor och köper eller leasar en elbil, alternativt som ersättning för köp av periodkort i kollektivtrafiken eller vid köp av elcykel.

Bonus för att konvertera en fossilbil till eldrift eller biogasdrift

För att minska utsläppen från den befintliga fordonsflottan och samtidigt minska behovet av inblandning av biodrivmedel i bensin och diesel vill Miljöpartiet införa ett marknadsintroduktionsstöd för konvertering av fossilbilar till eldrift. Ett sådant stöd finns i Frankrike och uppgår till 6 000 euro. Vårt förslag är ett stöd som uppgår till 60 000 kronor för konvertering av elbilar. Stödet för elkonvertering får maximalt uppgå till 80 procent av konverteringskostnaden. Vi föreslår även ett stöd för konvertering av fossilbilar till

biodrivmedel och biogasdrift, där stödet maximalt får uppgå till halva konverteringskostnaden. Förslaget beräknas kosta 100 miljoner kronor under 2025.

Satsning på fortsatt utbyggnad av laddinfrastruktur

Vi vill se nationella planer för utbyggnad av laddinfrastruktur, biogas och vätgas. Vi vill även se förbättrad tillgång till laddinfrastruktur längs med de större vägarna samt för att boende ska kunna ladda hemma i såväl villa som bostadsrätt och hyresrätt. Vi satsar 100 miljoner mer än regeringen på fortsatt utbyggnad av laddinfrastruktur.

Regeringen har aviserat att man kommer lägga fram ett förslag om en förändrad reduktionsplikt och förslaget är nu på remiss. Reduktionsplikten är ett viktigt verktyg för att minska utsläppen från transportsektorn på kort sikt, och det är tydligt att de förändringar som aviserats av regeringen är långt ifrån tillräckliga. Det kommer krävas skarpare åtgärder för att minska andelen fossilt i bensin och diesel.

7.1 Bygg ut järnvägen - fler ska komma fram fortare

Vi behöver rusta och bygga ut järnvägen i hela landet. Mer transporter behöver ske på tåg och till sjöss istället för på väg. Miljöpartiet vill se en historisk satsning på järnvägen i Sverige. För att finansiera satsningar på framtidens järnvägsinfrastruktur som nya stambanor i södra Sverige, dubbelspår på nya Ostkustbanan, utbyggnad av Norrbotniabanan, Malmbanan samt Oslo–Stockholm behöver investeringarna i järnvägen höjas med 18 miljarder kronor per år under 2025, 2026 respektive 2027. Mer pengar behövs till underhåll av järnväg genom en satsning på 5 miljarder kronor per år under 2025, 2026 respektive 2027. Medel behövs både i närtid och långsiktigt för att komma ikapp järnvägsunderhållet och öka tillförlitligheten för järnvägen. För att järnvägsunderhållet ska bli effektivt och avsatta medel ska nå ut till underhållet av järnvägen behöver järnvägsunderhållet tas tillbaka i egen regi.

Idag ligger järnvägstransporterna betydligt närmare att stå för sina externa kostnader än vägtransporterna, framförallt inom godsleveranser. Exempel på externa effekter är avgasutsläpp, slitage, partiklar, trafikolyckor, buller och trängsel som påverkar andra negativt både i och utanför trafiksystemet. Miljöpartiet anser att alla trafikslag ska stå för sina externa kostnader och att styrmedel för detta behöver utvecklas. Sjöfarten och våra hamnar behöver snabba på resan mot fossilfrihet. En grön hamnstrategi ska tas fram.

Utveckla Stadsmiljöavtal och Landsbygdsavtal

Stadsmiljöavtalen ska behållas och utökas kraftigt för mer och bättre infrastruktur för cykel och kollektivtrafik samt effektiva varustransporter. Miljöpartiet satsar 300 miljoner kronor år 2025 samt 600 miljoner kronor för 2026 respektive 2027 inom Stadsmiljöavtalen. Vi vill utveckla ett Landsbygdsavtal för att fler kommuner ska kunna ansöka och ta del av nationella pengar. Landsbygdsavtal innebär kontrakt mellan staten, landsbygdskommuner, regioner och privata aktörer för att skapa bättre alternativ för hållbart resande och minska transportbehovet på landsbygden. Landsbygdsavtal kan bland annat innebära satsningar på kollektivtrafik i glesbygd, grannskapskontor, förstärkt digital tillgänglighet, bibehållen eller förbättrad lokal service, bättre förutsättningar för cykelpendling och smarta mobilitetslösningar inklusive anropsstyrd kollektivtrafik. Miljöpartiet satsar 300 miljoner kronor år 2025 samt 400 miljoner kronor för 2026 respektive 2027 inom Landsbygdsavtalen.

Sverigekortet – billigare och enklare att resa med kollektivtrafiken

Det ska vara billigare att ta sig till jobbet med kollektivtrafik än bil och de senaste åren har priserna i kollektivtrafiken ökat mer än bränslepriserna. Vi föreslår att ett Sverigekort införs som ger möjlighet till resor med lokal och regional kollektivtrafik i hela landet för 499 kronor per månad för vuxna och 250 kronor per månad för ungdomar, studenter och pensionärer. Sverigekortet beräknas kosta 11 miljarder kronor om året.

Stärk kollektivtrafiken

Ett investeringsstöd för utveckling av kollektivtrafik införs för att bidra till att kollektivtrafikhuvudmännen runt om i landet kan investera för att utveckla sin regionala kollektivtrafik. Satsningen är på 5 miljarder kronor för 2025, 2026 respektive 2027. Finansieringen av ett nationellt biljettsystem för kollektivtrafiken behöver återställas i syfte att få till ett flexibelt robust system som inte stannar vid länsgränsen. Vi vill införa en kollektivtrafikmyndighet för att mer effektivt än idag kunna arbeta med dessa frågor.

Nattågen och tågavgångar ut mot Europa behöver finnas kvar. I vissa fall finns viktiga regionala tåglinjer som är i behov av nationellt stöd. Vi gör ett tillskott på 194 mnkr för år 2025 till upphandlade trafikavtal för att upprätthålla dagens tillgänglighet. För åren 2026 tillförs 294 miljoner kronor respektive 219 miljoner kronor. Regeringen är på väg att ta bort medel för tågtrafik ut i Europa och Miljöpartiet tillför 30 miljoner kronor för 2026 och 95 miljoner kronor till 2027 för att tågen ska fortsätta rulla. Det är viktigt att det finns goda förutsättningar för tåg ut mot Europa.

Lättare att cykla och åka kollektivt

För att vi ska nå våra klimat- och miljömål måste samhället bli mer transporteffektivt. Elbilar är ett bättre val än fossildrivna bilar, men för många är det bästa alternativet att gå, cykla eller åka kollektivt när en resa väl behöver ske. Vi vill sänka taxorna och bygga ut kollektivtrafik med hög kvalitet och stor kapacitet, bland annat genom spårtrafik och bussfiler i fler städer. Med tät och pålitlig kollektivtrafik och med moderna och säkra cykelbanor ger vi fler möjligheten att i vardagen välja smidiga och effektiva alternativ framför bilen.

Det kommer behövas statlig medfinansiering för regionala investeringar. De statliga investeringarna i cykelinfrastruktur behöver öka och servicenära cykelinfrastruktur på landsbygden behöver tillskapas. Miljöpartiet höjer anslaget för utveckling av transportinfrastrukturen med 18 miljarder per år för att möjliggöra fler nationella åtgärder som kommer regioner och kommuner till del inom, järnväg, kollektivtrafik och cykel. En viktig del i detta är även att höja anslagen för länsplanerna.

Planera samhället hållbart

Många aspekter av vårt transportsystem grundläggs när vi bygger transportinfrastrukturen och planerar bostäder och samhällsservice. Vi vill ge ett särskilt uppdrag till Trafikverket, Boverket och andra berörda myndigheter att arbeta för ett mer transportsnålt samhälle samt att ta fram en plan för ökad transporteffektivitet. Det behövs ett vägtrafikminskningsmål samt ett paket av åtgärder för att ge kommunerna fler verktyg för att kunna arbeta med detta mål. Ett vägtrafikminskningsmål behöver differentieras med olika målbilder beroende på storstad, större städer, tätort och landsbygd. En minskad vägtrafik i storstäder och tätorter innebär som bärande grundprincip att det inte behövs en fortsatt utbyggnad av vägnätet. Ny väginfrastruktur som är nödvändig utifrån nyetableringar av olika verksamheter kommer fortsatt behöva byggas men det behövs inte kapacitetshöjande väginvesteringar. Regeringens anslag för väginvesteringar bör i ökad grad flyttas över till åtgärder för ökad trafiksäkerhet samt till drift och underhåll av för statliga väg och spår. I ett transporteffektivt samhälle är det av största vikt att befintlig infrastruktur för såväl väg som spår håller en hög standard och god trafiksäkerhet i hela landet. Även statlig medfinansiering av fyrstegsprincipens steg 1- och steg 2-åtgärder ska kunna ske via nationell plan.

Sammanläggningen av Banverket och Vägverket till Trafikverket har inte skapat den effektiva myndigheten som var avsikten. Vi vill utreda hur en ny myndighetsstruktur ska utformas där Trafikverket delas upp i två myndigheter utifrån järnväg- respektive vägansvar.

Stärk tillgången till grundläggande betaltjänster

Tillgången till grundläggande betaltjänster på orter och landsbygd där behovet inte tillgodoses av marknaden har försämrats enligt 15 av 21 länsstyrelser. Vi ser ett starkt behov av att stärka arbetet för att förbättra situationen på framförallt landsbygden och stärker detta med 5 miljoner kronor för 2025, 2026 och 2027.

Ett reformerat och rättvist reseavdrag

Det reseavdrag som regeringen återinfört dras med omfattande fusk på flera miljarder kronor, gynnar främst höginkomsttagare i storstadsområden och riskerar att öka utsläppen från vägtrafiken och cementera orättvisorna mellan trafikslagen. Miljöpartiet vill införa den skattereduktion för arbetsresor som riksdagen beslutat om och som regeringen valt att inte införa. Detta skulle innebära ett färdmedelsneutralt och mer rättvist system, där också de som pendlar på annat sätt såsom med kollektivtrafik omfattas. Vi anser att det krävs en kostnadsneutral reform av reseavdraget.

Flygets utsläpp ska minska

För att minska flygets klimatpåverkan krävs en kombination av minskat resande och omställning till förnybara bränslen och på sikt elflyg och elektrobränslen för de flygresor som inte kan ersättas på annat sätt. Utbudet på förnyelsebara bränslen kommer sannolikt vara begränsat och tekniker kommer ta lång tid att utveckla och introducera brett på marknaden. Vi behöver därför även minska flygresorna, samt avveckla flyget på de sträckor där det finns hållbara alternativ som järnväg. Flygskatten behöver fördubblas och inte tas bort. Flyget ska betala för sina utsläpp enligt den princip som är väl etablerad om att förorenaren betalar. Bromma flygplats ska läggas ned. Driftsbidraget för regionala flygplatser sänks med 175 miljoner kronor för 2025. Anslagen för flygtrafiktjänst och ersättning för beredskap för flygplatser behålls.

8 Klimatanpassning för att rusta samhället mot klimatförändringarnas konsekvenser

Klimatanpassning handlar om att rusta hela landet för de nya förutsättningar som den globala uppvärmningen medför. Ytterst handlar det om att skydda människor, miljö, företag och samhällsverksamheter från klimatrelaterade risker.

Hittills har arbetet med klimatanpassning stort riktats mot att ta fram kunskaps- och planeringsunderlag. Detta arbete är centralt och måste fortsätta, men utöver det måste konkreta insatser möjliggöras och stimuleras. Det handlar bland annat om att stötta specifika sektorer som skogs-, jordbruk och rennäring som är särskilt påverkade av extremväder och ökande medeltemperatur. Arbetet med samhällsskydd och beredskap kopplat till klimatrelaterade risker behöver utvecklas och förstärkas. Det behövs även fortsatt kunskapshöjande insatser, kartläggningar, karteringar och planeringsunderlag.

Arbetet med att rusta Sverige mot uppvärmningens effekter kräver stora investeringar över lång tid framåt. Klimatanpassningsutredningen räknar med att kostnaden för att klimatanpassa Sverige kan uppgå till ca 205 miljarder kronor fram till 2100. Samtidigt som arbetet med klimatanpassning innebär stora kostnader, är det betydligt mer kostnadseffektivt än att låta bli. Studier har uppskattat att det blir upp till tio gånger dyrare att betala kostnaderna för konsekvenserna av klimatförändringar och utebliven anpassning än att investera i att förebygga klimatrelaterade skador.

Satsningar på klimatanpassning

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Satsningar på klimatanpassning	4 845	5 059	5 068
Inför Klimatanpassningsklivet	300	300	300
Storskaliga klimatanpassningsprojekt	3 000	3 000	3 000
Återför klimatanpassningsmedel till MSB och länsstyrelserna	51	51	51
Klimatanpassning, bebyggd miljö	523	523	523
Klimatanpassning skogsbruk	313	314	317
Klimatanpassning jordbruk	100	100	100
Återvätning av utdikade våtmarker	365	500	500
Klimatanpassning rennäring	72	72	72
SMHI förstärkning	121	134	140
Ras- och skredsäkring längs med Göta älv		65	65

Storskaliga klimatanpassningsåtgärder där statlig finansiering är särskilt lämplig

Miljöpartiet avsätter 3 miljarder om året för storskaliga klimatanpassningsåtgärder. Vidare anser vi att det behöver tas fram en nationell plan för riktad statlig finansiering till ett antal storskaliga projekt på lokal och regional nivå, där statligt finansieringsstöd är särskilt motiverat.

Klimatanpassningskliv för innovativa investeringar

Vi vill införa ett Klimatanpassningskliv, ett stöd som ska delfinansiera innovativa investeringar med stor klimatanpassningsnytta, i likhet med satsningen Klimatklivet som Miljöpartiet infört, som finansierar utsläppsminskande åtgärder. Vi avsätter 300 miljoner om året.

Klimatanpassningsmedel till MSB och länsstyrelserna avvecklas inte

För att säkra det viktiga arbetet med att begränsa samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringarna lägger Miljöpartiet tillbaka de 50,5 miljoner till MSB och länsstyrelserna som regeringen avvecklade i budgetpropositionen för 2024.

Stärk SMHI:s arbete med klimatanpassning och nationell beredskap

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut för år 2025 behöver förstärkas med 121 miljoner utöver regeringens anslag, i syfte att finansiera bland annat expertrådet för klimatanpassning samt åtgärder som leder till ökad nationell beredskap och ett robust observationsnät.

Klimatanpassning av bebyggd miljö

En rad olika åtgärder behöver genomföras för att klimatanpassa den bebyggda miljön. Det handlar bland annat om förstärkt grönstruktur, hållbar dagvattenhantering, höjdsättning av mark och byggnader samt skydd mot översvämningar. Miljöpartiet vill möjliggöra för olika offentliga, privata och ideella aktörer att klimatanpassa redan bebyggd miljö mot skyfall och värmeböljor. Sveriges kommuner behöver kartlägga klimatrelaterade risker för människor och infrastruktur för att kunna prioritera var åtgärder behövs och därefter utföra prioriterade åtgärder. För detta behövs både expertstöd och långsiktig finansiering. Vi föreslår en långsiktig satsning på 523 miljoner kronor per år under 2025, 2026 och 2027 för klimatanpassning av bebyggd miljö.

Ökade satsningar på klimatanpassningsåtgärder inom jord- och skogsbruk

Jordbruket är särskilt sårbart för förändringar i nederbörd som långvarig torka och skyfall. Vattenförsörjning är helt central för att upprätthålla produktionen. Miljöpartiet vill öka stödet till jordbruket för förebyggande klimatanpassningsåtgärder. Förebyggande åtgärder mot nya väderextremer kan exempelvis handla om möjligheter till bevattning av grödor och vatten till betande djur, eller fungerande dränering. Klimatanpassningsåtgärder kan vara mycket kostsamma för en liten lantbrukare och processen att genomföra dem upplevs av många som

komplexerad och tidskrävande. Vi föreslår en höjd nivå i investeringsstöden för förebyggande åtgärder, som anläggande av våtmarker, täckdikning och bevattningsdammar, och vi vill säkra att lokala vattenrådgivare finns tillgängliga för att hjälpa lantbrukare genom hela processen med att stärka vattenförsörjningen. Miljöpartiet avsätter 50 miljoner inom ramen för ökade nivåer i investeringsstödet och 50 miljoner på samma anslag för rådgivning om klimatanpassningsåtgärder.

Miljöpartiets satsningar på åtgärder för att klimatanpassa skogsbruket går hand i hand med åtgärder för att stärka biologisk mångfald och ställa om skogsbruket till naturnära och hyggesfria metoder. Våra satsningar inkluderar 100 miljoner för en nationell rådgivningskampanj om klimatanpassning, ökad miljöhänsyn och hyggesfria metoder riktad till enskilda skogsägare samt ett omställningsstöd för skogsägare som vill gå över till naturnära skogsbruk. Även Återvätning av utdikade våtmarker bidrar klimatanpassning genom att den vattenhållande förmågan i landskapet stärks, vilket ökar motståndskraften mot såväl torka som skyfall. I avsnitt *14 Gröna näringar: skogsbruk och jordbruk* beskrivs våra åtgärder för ett mer naturnära och klimatanpassat skogsbruk samt för återvätning av utdikade våtmarker.

Klimatanpassning inom rennäringen

Sametinget behöver förstärkta medel för att möjliggöra framtagande av handlingsplaner för klimatanpassning av rennäringen. Miljöpartiet avsätter totalt 72 miljoner om året för främjande av rennäringen och detta inkluderar en satsning på klimatanpassning av rennäringen.

Ras- och skredsäkring längs med Göta älv

Miljöpartiet avsätter 65 miljoner mer år 2026 och 2027 för arbetet med ras- och skredsäkring längs Göta älv. Vår satsning är i nivå med vad SGI äskat. Det är mycket viktigt att myndigheten får de resurser som äskas eftersom situationen runt Göta älv är mycket allvarlig, vilket visas av inte minst skredet på E6.

9 Bostäder och konsumentpolitik

9.1 Bostäder

Alla har rätt till en bostad, ett tryggt hem. Miljöpartiets bostadspolitik syftar till att alla ska kunna bo bra, att motverka segregation och hemlöshet och samtidigt minska negativ påverkan på miljö och klimat. Dagens bostadsbrist i stora delar av landet är ett allvarligt problem för både individer och för samhället i stort. Det befintliga bostadsutbudet behöver bättre motsvara befolkningens behov och de tillkommande bostäderna behöver byggas utifrån det som efterfrågas till en rimlig ekonomisk nivå som vanligt folk kan betala. Många familjer är idag trångbodda samtidigt som många äldre personer efterfrågar ett boende som bättre motsvarar deras behov.

Konsekvenserna av återindustrialiseringen och den gröna industriomställningen gör att bostadsbristen är, och riskerar att bli, mycket stor i vissa specifika orter runt om i Sverige.

Ökat Bostadsbyggande

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Ökat Bostadsbyggande	3 360	3 120	3 195
Investeringsstöd, hyresrätter och studentlägenheter	1 000	1 000	1 000
Investeringsstöd grönt samhällsbygge	2 000	2 000	2 000
Norrlandsfonden, stöd till expansiva norrlandskommuner	110	120	195
Statens bostadsomvandling, bostäder för äldre	250		

Bygg blandat och varierat

För att skapa trygga och trevliga områden och minska boendesegregationen vill vi att det byggs blandade och varierande bostadsmiljöer med möjligheten att flytta mellan olika boendeformer genom livets olika faser utan att behöva lämna det område man vill bo i. Vi vill att det byggs bostäder som kan efterfrågas av fler och göra det enklare för förstagångsköpare att få tillgång till boende. Den som har för låga inkomster för att efterfråga bostad på marknaden villkor ska få möjlighet till det genom systemet för bostadsbidrag, som behöver utvecklas. Det befintliga beståndet av bostäder skulle kunna utnyttjas mer effektivt genom att vi gör det lättare för människor att flytta till en bostad som passar just dem. Boverkets bedömningar av hur många bostäder som behöver tillskapas varierar mellan olika år, men det är tydligt att tillskottet av nya bostäder inte motsvarar behoven. Både konjunkturen och den förda bostadspolitikerna påverkar bostadsbyggandet och skillnaderna är stora. Under rekordåret 2021 påbörjades 71 000 bostäder jämfört med under 30 000 påbörjade bostäder år 2023. Parallellt finns utmaningen att tillskapa bostäder som bostadssökande har råd att bo i.

Mål för bostadsförsörjningen

Stat och kommun behöver bättre samarbete för att rätt bostäder ska kunna byggas på rätt plats. Vi vill se ett nytt mål för bostadsförsörjning som syftar till att skapa förutsättningar för alla att leva i goda bostäder, främja jämlika uppväxtvillkor samt motverka boendesegregation och hemlöshet samtidigt som bostadsmarknaden ska möta hushållens efterfrågan och behov. Stat och kommun ska ta fram handlingsplaner för bostadsförsörjning både på kommunal och nationell nivå baserat på de lokala behoven av bostadsförsörjning. Bättre underlag för befolkningsutveckling och bostadsbehov behövs för att kommunerna ska kunna planera långsiktigt och utforma konkreta och träffsäkra handlingsplaner.

När bostadsbyggandet stagnerar byggs en bostadsskuld upp samtidigt som många som idag arbetar inom byggsektorn behöver söka sig arbete i någon annan bransch. Det gör att det kan bli svårt att växla upp igen när byggsektorn återhämtar sig. Det krävs en politik både för att skapa fler hållbara bostäder och boendemiljöer, där fler har råd att bo samt att skapa möjligheter för byggsektorn att bidra till en nödvändig upprustning av våra befintliga miljöer. Vi ser att det behövs långsiktiga projekt som gynnar oss alla, inte minst när det gäller klimatanpassning, energieffektivisering, ombyggnation och smartare energilösningar. Dessa satsningar behöver komma till nu.

Återinför investeringsstödet – bygg mer bostäder för fler människor

Vi vill att det byggs bostäder som kan efterfrågas av fler, inte minst av unga, studenter, äldre och stora familjer. Möjligheten att söka investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande infördes med Miljöpartiet i regeringen 2016 men har avvecklats av Tidöpartierna. Fram till 2022 beviljades investeringsstöd till mer än 1 300 projekt, motsvarande sammanlagt närmare 58 800 bostäder, varav 88 procent avsåg hyresbostäder och resten bostäder för studerande.

I en tid då byggtakten kraftigt avstannar, behövs ett fortsatt statligt stöd för att bygga bostäder till fler med särskilt fokus på bra klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror. Vi vill därför återinföra och vidareutveckla investeringsstödet för hyresbostäder och studentbostäder med minimikrav utifrån byggnadernas livscykelperspektiv och en hållbar bostadsplanering. Miljöpartiet tillför en miljard kronor årligen under 2025, 2026 och 2027 för investeringsstöd.

Vi vill införa ett startlån för förstagångsköpare och utreda möjligheterna till ett grönt bosparkonto där ett långsiktigt bosparande gynnas. Vi vill stimulera olika boendelösningar och hållbara renoveringar där nya bostäder kan tillskapas i till exempel kontorsfastigheter. Vi satsar årligen under 2025-2027 40 miljoner kronor på detta.

Målet för den regionala utvecklingspolitiken är utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet. Service, kommunikationer, kultur och mötesplatser är en förutsättning för att landsbygden ska fungera. Miljöpartiet anser att fokus inom den regionala utvecklingspolitiken bör ligga på att ge Sveriges landsbygder goda förutsättningar som bidrar till en hållbar samhällsutveckling och uppfyllandet av Sveriges miljö- och klimatmål.

Industriomställningen kräver stora samhällsinvesteringar

I flera kommuner i Sverige, framförallt i norra Sverige, pågår idag en kraftig expansion av hela samhällen som en direkt effekt av flera olika industrisatsningar för att ställa om till ett hållbart samhälle. Berörda kommuner och regioner genomgår en strukturomvandling som kommer att påverka samhällen för lång tid framöver. Dessa gröna industrisatsningar medför ett behov av stora samhällsinvesteringar i skolor, bostäder och annan samhällsservice. Tvärniten i bostadsbyggandet som följt regeringens avskaffande av investeringsstödet och det högre ränteläget hotar nu att dra ned på tempot i den gröna industriomställningen. Hela Sverige har ett intresse av dessa industrisatsningar.

Miljöpartiet anser att regeringens åtgärder på området är otillräckliga och förstärker medel för den gröna omställningen och bostadspolitisk utveckling i norra Sverige med ytterligare 110 miljoner kronor 2025, 120 miljoner kronor 2026 samt 195 miljoner kronor för 2027.

Vi ser även att det finns flera sätt att möta stadsutvecklingen i expansiva regioner. Vi avsätter även ett riktat investeringsstöd på 2 miljarder kronor årligen under 2025, 2026 och 2027 för byggande av bostäder och andra samhällsnyttiga byggnader och infrastruktur i expansiva regioner kopplat till större industrisatsningar. Boverket får i uppdrag att ta fram kriterier för stödet.

Vi vill även utreda förutsättningarna för typgodkännande av hus där till exempel färdiga konstruktionslösningar skulle kunna förenkla bygglovsprocessen.

Många äldre är i behov av ändamålsenligt boende

Många äldre tillhör en växande grupp som i hög grad äger sitt boende, och som har höga krav på sitt boende men av olika skäl har en bostad som inte är ändamålsenlig för deras behov idag. Genom att bygga bostäder som äldre efterfrågar kan denna grupp få ett bättre boende samtidigt som det frigörs bostäder i det befintliga beståndet för till exempel unga och barnfamiljer. Äldrekollektiv och kooperativa hyresrätter efterfrågas idag i allt högre grad och från statligt håll behöver vi se vilka åtgärder som kan vidtas för att stödja ett bostadsbyggande

riktat mot äldre. Med en allt större åldrande befolkning är detta en fråga som branschen och det offentliga behöver ta ett större grepp kring.

Statens bostadsomvandling (SBO) bygger idag om befintliga fastigheter, i samarbete med kommuner, för att skapa fler bostäder för äldre på svaga bostadsmarknader som idag inte ses som marknadsmässigt lönsamma att bygga på. Bolaget står för risken men skapar samtidigt möjlighet för att fler kommuner ska kunna erbjuda goda bostäder till sina äldre och klara sitt bostadsförsörjningsansvar. För att SBO ska kunna fortsätta sitt viktiga uppdrag och kunna tillskapa fler bostäder på nya platser i landet tillskjuter vi 250 miljoner kronor som en engångssatsning för 2025. Vi ger samtidigt SBO ett nytt uppdrag i att starta arbetet med en statlig nationell bostadsstiftelse för att motverka hemlöshet.

Ett tryggt och bra hem

Hemlösheten i Sverige måste bort. Vi behöver sänka tröskeln till en god bostad så att fler utifrån egen förmåga klarar av att efterfråga en bostad. Vi behöver också se till att där den enskilde inte har förutsättningarna behöver samhället kliva fram och finnas där. I båda fallen behövs ett nationellt ansvar, det räcker inte med att olika aktörer jobbar vidare på sitt håll. Vi behöver se till att fler kommuner tar sitt bostadsförsörjningsansvar. Miljöpartiet vill att boendemodellen ”Bostad först” införs i fler av landets olika kommuner och vill utreda möjligheterna att tillskapa en nationell bostadsstiftelse som förvaltar ett bostadsbestånd i hela landet för dem som idag saknar ett tryggt boende. Vi behöver också tillförlitlig statistik som tydligt visar på hur situationen för hemlösa utvecklas över tid. Vi vill gå vidare med förslagen i SOU 2022:14 Sänk tröskeln till en god bostad. Vi vill också prioritera att barn och barnfamiljer aldrig ska vräkas till hemlöshet. Vi vill utreda hur kommunernas ansvar för att tillhandahålla långsiktiga boendelösningar för barnfamiljer kan stärkas lagstiftningsmässigt och att nationell statistik kring barns boendesituation kontinuerligt ska tas fram.

Vi vill utreda systemet för boplikt för att människor ska kunna bo kvar på platser med hög turism där boendet annars kan bli alltför dyrt. Vi vill också att alla kommuner ska erbjuda tillgång till en offentlig bostadsförmedling för att öka möjligheterna för alla att hitta en bostad, och se en större flexibilitet för att jobba med förtur för särskilt utsatta grupper, till exempel barnfamiljer och våldsutsatta.

För Miljöpartiet är det viktigt att människor ska känna sig trygga i sina hem och bostadsområden. Vi vill se trygghetspengar som fastighetsägare i brottsutsatta områden kan söka för trygghetshöjande insatser. För detta tillförs 50 miljoner kronor för 2025 respektive

2026 och 2027. Trygghet ska inte bekostas av redan ekonomiskt utsatta människor genom höjd hyra.

Miljöpartiet föreslår även ett sökbart stöd för att kunna kartlägga och använda den stora potentialen för ökat boende i befintliga fastigheter såsom tomställda byggnader och ödehus. Stödet ska utformas för inventeringar, identifiering av ägare, samordning och boendematchning, med utgångspunkt i tomställda byggnader och ödehus. Vi vill samtidigt utreda om fastighetsbildningslagen behöver ändras i syfte att skapa ökade möjligheter för att stycka av tomter med byggnader från en skogs- eller jordbruksfastighet för att frigöra fler bostäder. Vi föreslår samtidigt ett stöd för åtgärder för upprustning till god boendestandard, exempelvis tak- och fasadåtgärder i kommuner där fastighetsvärdet idag är lågt. Idag ger banker i många fall inte lån när värdet på fastigheten är för lågt för att en renovering anses ska kunna löna sig. Totalt avsätter vi 400 miljoner för arbetet med övergivna eller tomställda hus. Utöver finansiellt stöd ska det finnas möjlighet till statliga kreditgarantier, både för nybyggnation och för upprustning av befintliga fastigheter. Permanentboende ska vara en förutsättning för att kunna ta del av såväl stöd som lån.

Vi förstärker Boverket med 5 miljoner kronor under 2025 och 2026 samt 2027 för ett uppdrag att informera fastighetsägare om förändringar i och med fastighetsnära insamling av material samt med exempel på hur detta kan iordningställas inom fastigheten.

Minska klimatpåverkan från byggsektorn

Byggsektorn står för lite mer än en femtedel av utsläppen av växthusgaser inom Sverige. Vi ser idag att allt fler aktörer inom byggsektorn går mot ett cirkulärt arbete kring deras fastigheter. Vi vill göra det enklare att bygga med återbrukat material och Miljöpartiet vill se fler byggnader i trä. För att kraftigt minska klimatpåverkan och användningen av nya naturresurser från byggsektorn vill vi sätta bindande krav på minskade utsläpp från byggnadens hela livstid, det vill säga under byggtid, användning och rivning. Klimatdeklarationer är bra men gränsvärden måste införas omgående, skärpas och utökas. Rivningar av hela fastigheter behöver minimeras, men när det sker behöver materialet tas till vara. Vi vill att klimatdeklarationer för fastigheter ska utvecklas för att även omfatta rivning och ombyggnation och att material som går att återanvända inte ska få slängas. Vi vill stimulera såväl småskaligt som storskaligt återbruk i byggsektorn och därmed också minska resursslöseriet. För att gynna cirkularitet och återbruk av överblivet byggmaterial och rivningsmaterial vill vi bland annat utreda momsfrihet på återbrukade material. Vi vill att Boverket får ett utökat uppdrag för att stötta aktörer i att minska resursförbrukning och

klimatutsläpp genom ett ökat cirkulärt byggande. Vi lägger 5 miljoner kronor årligen under 2025, 2026 respektive 2027 på detta uppdrag.

Energieffektivisering av flerbostadshus

För att skydda medborgarna mot höga elkostnader, samtidigt som vi frigör energi till annan användning och sparar på råmaterial och klimatutsläpp, är det avgörande med ett långsiktigt arbete för energieffektivisering inom bostads- och fastighetssektorn. Detta behöver prioriteras då ett arbete med att minska energianvändningen även ger ett mer långsiktigt skydd mot internationella prisförändringar samtidigt som pengar och energi sparas kontinuerligt när åtgärden är genomförd. Regeringen har trots ökat behov av energieffektivisering valt att ta bort stödet för energieffektivisering av flerbostadshus. Energieffektivisering av byggnader är en högt prioriterad fråga inom EU och Sverige behöver nu leva upp till kraven i EU:s direktiv för byggnaders energiprestanda vilket innebär att takten för energieffektivisering över hela landet behöver öka kraftigt. För att underlätta detta vill vi återinföra ett energieffektiviseringsstöd. Detta nya stöd ska gå till energieffektivisering av lokaler- och bostadsfastigheter genom en större satsning på 5,6 miljarder kronor årligen för 2025, respektive 2026 och 2027. Staten ska betala 60 procent av kostnaden för effektiva åtgärder som genomförs för att minska energianvändningen. Boverket får i uppdrag att utreda formerna för stödet.

I flera fall har det blivit tydligt att Sveriges miljonprogramsområden både är särskilt energislukande och särskilt känsliga för extremväder som skyfall och värmeböljor, något som bland annat beror på en stor andel hårdgjord mark. Möjligheten att klara av ett förändrat klimat ska inte vara beroende av postnummer. Vi vill därför särskilt prioritera att göra miljonprogram till miljöprogram, där vi både satsar på energieffektivisering av befintliga byggnader och klimatanpassning för att klara extremväder. Många fastigheter i Sveriges ekonomiskt utsatta områden är eftersatta när det gäller både energieffektivisering och renovering samtidigt som hyresgästerna i dessa områden kan ha extra svårt att klara av en höjd hyra efter en renovering. När energieffektivisering ska genomföras i en högre takt än tidigare vill vi införa ett renoveringsstöd på 250 miljoner kronor årligen för 2025, 2026 och 2027, riktat till ekonomiskt utsatta områden som ska stötta renoveringsåtgärder som inte i sig sänker energianvändning men som utförs i samband med energieffektiviseringsåtgärder. Stödet ska motverka höjda hyror och renoveringar i områden med socioekonomiska utmaningar.

Vi behöver tillföra grönska i de stadsmiljöer som idag har en hög andel hårdgjord yta. Vi vill införa en obligatorisk grönytefaktor för den bebyggda miljön. Av samma skäl vill vi återinrätta stödet för gröna och trygga samhällen för att främja stadsgrönska, biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Miljöpartiet satsar 300 miljoner kronor under 2025 med syftet att utveckla gröna, trygga och hälsosamma miljöer samt styra mot målen i naturrestaureringslagen. Vi vill stödja skapandet av gröna och trygga samhällen, särskilt i tätbebyggda eller politiskt eftersatta områden. För oss är det samtidigt viktigt att ge medborgarna större inflytande över vad som kan skapa trygghet i deras bostadsområden. Vi återför 10 miljoner kronor årligen under 2025, 2026 och 2027 till medel för riksarkitekt.

9.2 Konsumentpolitik

En långsiktig grön konsumentpolitik

Miljöpartiet ser att det är viktigt med en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion. Flera konsumentmarknader är under snabb omvandling, vilket både ger nya möjligheter för konsumenterna och förändrar konsumenternas förutsättningar. Målet för konsumentpolitiken är en trygg och väl fungerande konsumentmarknad och en ekonomiskt och ekologiskt hållbar konsumtion inom planetens gränser. Det ska vara lätt att göra rätt.

Främja produkter som håller över tid

En mer hållbar konsumtion ska främjas där miljömässigt bättre produkter och deras leveranser blir enklare att välja och planerat åldrande, där produkten är gjord för att bli oanvändbar i framtid, motverkas. Vi vill därför utreda möjligheten att införa en standard där tillverkare/återförsäljare redovisar förväntad livslängd och förväntad servicekostnad på konsumentprodukter.

Vi anser att fler produkter behöver en tydligare klimatmärkning för att underlätta för konsumenterna och ett tydligt regelverk för vad som ska få kallas klimatkompenserat. Kända certifierade miljömärkningar som den nordiska miljömärkningen Svanen har en viktig roll att spela för att underlätta för konsumenterna och vi anslår en miljon kronor årligen 2025, 2026 respektive 2027.

Vi anser att reklamationsrätten ska följa varan istället för att stanna hos den ursprungliga köparen, samt att det ska vara enklare och lönsamt att reparera. Vi vill återigen sänka momsen på vissa reparationer från 12 till 6 procent.

Stärk skyddet för enskilda individer

I en lågkonjunktur, kombinerad med höga priser och räntor, ökar risken för hög belåning och överskuldsättning. Skuldproblem har inte bara stora konsekvenser för den skuldsatte och dennes närstående utan även samhällsekonomiska konsekvenser. Vi vill att skyddet för enskilda individer på kreditmarknaden ska stärkas.

Allt mer komplexa marknader riskerar dessutom att ytterligare öka konsumenternas informationsunderläge, vilket inte minst kan skada mer utsatta grupper. När marknaden för konsumenter breddas och blir mer individuell och global genom ökade möjligheter att handla digitalt från alla delar av jorden blir valfriheten större, men det kan samtidigt bli svårare att välja rätt. Det är också tydligt att tillräckliga resurser saknas hos Konsumentverket för att följa upp konsumentproblem på den digitala marknaden. Det kan röra sig om allt ifrån rena bedrägerier till marknadsföring mot barn eller svårigheter att komma i kontakt med en ansvarig när något gått fel. Miljöpartiet förstärker detta arbete med 5 miljoner kronor årligen under 2025, 2026 och 2027.

Vi behåller tjänsten Money from Sweden och tillför 3 miljoner kronor årligen för 2025, 2026 och 2027.

Vi motsätter oss regeringens nedskärningar på konsumentområdet. Det är angeläget att det civila samhällets organisationer fortsatt ges möjlighet att främja konsumenternas intressen samt bidra till standardiseringsarbeten. Miljöpartiet återför därför 12 miljoner för 2025, 14 miljoner för 2026 och 14 miljoner för 2027. Vi genomför även en förstärkning till kommunernas skuldrådgivning genom ett tillskott på 15 miljoner kronor årligen 2025, 2026 och 2027.

För att ge människor möjlighet att välja ett mer klimatsmart resande behöver kollektiva resesätt som exempelvis tåg bli enklare att välja. Vi anser att man behöver införa krav på anslutning till en gemensam konkurrensneutral plattform för biljettförsäljning för kollektivtrafikresenärer för en ökad tillgång till biljetter från alla olika utförare.

10 Tackla vårdkrisen och stärk välfärden

Vi satsar på den gemensamma välfärden, istället för att sänka skatterna för dem som har mest och tjänar mest. Välfärden ger trygghet och stabilitet för människor. Vi satsar på familjerna, socialtjänsten, skolan och förskolan. Barnen ska få en tryggare start. Och samhället ska byggas för att få bort våldet på sikt. De som arbetar i vården ska orka och vilja jobba kvar,

och alla ska lita på att kunna få vård när de behöver det. Idag är vården i kris och vårdpersonal sägs upp. Så behöver det inte vara.

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025
Tackla vårdkrisen och stärk välfärden	13 500
Höjda generella statsbidrag till kommuner och regioner	4500
Förstärkt sektorsbidrag till vården	4000
Omställningslyft för primärvårdsreformen	3000
Återinför förstärkt återhämtningbonus – möjlighet att testa nya arbetstidsmodeller	2000

Förstärkt sektorsbidrag

Sveriges kommuner och regioner har drabbats hårt av kostnadsökningar till följd av inflationen. För att kunna klara verksamhet och bibehålla en rimlig arbetsmiljö för de anställda krävs att de generella statsbidragen till kommuner och regioner skrivs upp i takt med kostnadsökningarna. Vi gör en uppskrivning som medför ett tillskott på 4,5 miljarder för kommuner och regioner sammantaget. Det motsvarar ca 1,5 miljarder kronor för regionernas del.

Miljöpartiet anser också att ett förstärkt sektorsbidrag är angeläget. Regeringen avsätter 2 miljarder i riktat sektorsbidrag till hälso- o sjukvården för 2025. Det är lite i jämförelse med behoven, men också lite i förhållande till regeringens budget 2024, då man avsatte totalt 9 miljarder (3 miljarder i sektorsbidrag plus ytterligare sex miljarder i vårbudgeten). Att sektorn nu bara får 2 miljarder i tillskott innebär en minskning med 7 miljarder, vilket bland andra SKR pekar på. Den ryckighet som regeringen visar prov på skapar också andra bekymmer för verksamheterna. Det blir svårt med framförhållning och att anställa på tillfälliga premisser. Miljöpartiet anser att regeringen bör återkomma med ett förstärkt sektorsbidrag på längre sikt. I Miljöpartiets budget finns 4 miljarder för nästa år.

Att fortsätta att göra satsningar på prestationsbaserad ersättning för att korta vårdköer anser vi är feltänkt och vi avvisar förslaget på ny satsning på 1 miljard. Den gör bättre nytta när regionerna själva kan prioritera resurserna.

Långsiktigt förebyggande lyft med primärvård som nav

Utöver förstärkt sektorsbidrag och uppskrivning av de generella statsbidragen vill vi även göra en specifik satsning på ett förebyggande lyft med primärvård som nav. Det finns en enighet om att primärvårdsreformen behöver bli verklighet. Det handlar om att tidigt kunna förebygga respektive upptäcka sjukdomstillstånd som gör att behovet av såväl akutvård som

mer avancerad vård ska bli mindre. Detta både för patienten och för att minska kostnaderna. För att minska trycket på inläggningar på sjukhus och specialistsjukvård krävs att det finns möjlighet till ett strukturerat och långsiktigt arbete. Ett flertal utredningar och även propositioner visar på den nya önskade inriktningen som riksdagen också har fattat principbeslut om. Det krävs dock resurser under en längre övergångsperiod för att utveckla nya arbetssätt. Det regeringen hittills satsat är långt ifrån tillräckligt, det har varit i ryckiga mindre satsningar. Regionerna har också mycket svårt att med begränsade resurser göra denna omstrukturering utan tillskott. Vi avsätter därför tre miljarder nästa år för att kunna göra förstärkta analyser och för att kunna ta tydligare steg i önskad riktning. Hur detta görs bäst vet varje region.

Återinför återhämtningsbonusen

Miljöpartiet vill också återinföra och förstärka den så kallade återhämtningsbonusen. Personal som jobbar i verksamheterna i hälso- och sjukvård och äldreomsorg har länge haft hårda arbetsvillkor och en utsatt arbetsmiljö. Miljöpartiet drev igenom den så kallade Återhämtningsbonusen som inrättades 2021. Arbetsgrupper inom vården och äldreomsorgen har kunnat söka medel för att pröva att utveckla nya arbetssätt för förbättrad arbetsmiljö, arbetstidsmodeller inkluderat. Syftet har varit att ta till vara personalgrupperns egna utvecklingsidéer och ge dem möjlighet att pröva dessa. Från och med 2021 avsattes 1 miljard årligen. Till detta tillkom 2023 ytterligare 300 miljoner kronor för att minska eller ta bort delade turer, vilket också var värdefullt. Återhämtningsbonusen har inneburit viktiga förändringsprocesser över hela landet och medverkat till att förebygga ohälsa. Ett exempel på lyckat resultat är Mörbylånga där man mycket effektivt prövat nya arbetstidsmodeller med oerhört gott resultat och infört ”Mörbylångamodellen” som många andra velat ta efter. Ansvariga uttrycker att det aldrig hade kunnat göras utan dessa medel. Det är högst olyckligt att regeringen har avbrutit denna viktiga utveckling genom att avskaffa återhämtningsbonusen från och med i år.

Det är angeläget att medlen återinrättas och att kunskap från den uppföljning av reformen som gjorts av MYNAK, Myndigheten för arbetsmiljökunskap tas tillvara i ny utformning. Vi avsätter 2 miljarder nästa år, varav 700 mk går till regioner och 1300 till kommuner för stimulansmedel och åtgärder inom äldreområdet.

Vi vill inrätta ett treårigt riktat anslag för att stärka kompetensen inom försäkringsmedicin i primärvården. Detta för att säkerställa bättre underlag till Försäkringskassan och därmed mer

rättssäker och snabbare handläggning av sjukpenningärenden. Vi avsätter 50 miljoner kronor årligen.

Vårdkompetensrådet fyller en viktig funktion vad gäller den långsiktiga bemanningen i Sverige, utbildningsbehov m.m. De har fått förstärkning, vilket är bra, men vi anser att mer krävs för att jobba närmare och utveckla arbetet tillsammans med de regionala vårdkompetensråden och avsätter 10 mk för syftet.

11 Stärkta hushåll och trygghetssystem

11.1 Stärk barnhushållen

Den ekonomiska familjepolitiken är en viktig del av den svenska välfärdsstaten. Målet med den är en god levnadsstandard för barnfamiljer och i slutändan de barn som växer upp i Sverige. Men under kostnadskrisen har den tillåtits urholkas och Sveriges barnfamiljer har lämnats att tackla det. Priserna har ökat, men inte barnbidraget. Man får betydligt färre vinterjackor och falukorvar för barnbidraget idag jämfört med innan den fossila kostnadskrisen.

Under nästa år sänks dessutom bostadsbidraget för barnfamiljer i ekonomisk utsatthet med upp till 2 100 kronor i månaden. Det motiveras med att det höjda bostadsbidraget var en tillfällig åtgärd under kostnadskrisen, men priserna har inte gått ned utan ökar bara i en långsammare takt. Vi prioriterar att stärka barnhushållen framför skattesänkningar för höginkomsttagare på tiotusentals kronor om året.

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Stötta barnfamiljer	7400	8400	9100
Höjt barnbidrag och studiehjälp	6100	6600	7200
inflationssäkra underhållsstödet	100	100	100
Permanent ett förbättrat och värdesäkrat bostadsbidrag	1200	1700	1800

Höjt barnbidrag med 230 kronor i månaden

Miljöpartiet föreslår att barnbidraget höjs med 230 kronor i månaden under 2025. Det innebär att en familj med tre barn får nästan 700 kronor extra i månaden. Med den här höjningen höjer vi barnbidragets reala värde till samma nivå som det hade innan kostnadskrisen. Denna höjning gynnar många familjer som har små ekonomiska marginaler. Höjningen är större än

den genomsnittliga skattesänkningen på cirka 160 kronor per månad för de som berörs av jobbskatteavdraget.

Permanent höjningen av bostadsbidraget

Bostadsbidraget för barnfamiljer är ett behovsprövat stöd som riktar sig till barnfamiljer med små ekonomiska marginaler. Sedan mitten av 2023 har bostadsbidraget varit höjt med 40 procent av det ordinarie beloppet. Regeringen och SD föreslår nu en sänkning till 25 procent av det ordinarie beloppet under första halvåret 2025 för att därefter återgå till det ordinarie beloppet.

Miljöpartiet anser att bostadsbidraget inte ska sänkas med upp till 2100 kronor i månaden. Höjningen på 40 procent bör permanentas.

Värdesäkra ersättningarna till barnfamiljer

Kostnadskrisen har tydligt illustrerat att viktiga ersättningar snabbt kan urholkas vid en kostnadskris. Även vid en mer normal prisutveckling så urholkas ersättningarna med betydande belopp över tid. Därför bör barnbidraget, bostadsbidraget och underhållsstödet inflationssäkras. Detta innebär att dessa stöd föreslås höjas även 2026 och 2027.

11.2 Stärk trygghetssystemen

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Stärkta trygghetssystem	1790	5210	5850
Höj nivån på sjukersättningen och aktivitetsersättningen	2000	2000	2100
Höj schablonen på assistansersättningen med 6% 2025	920	920	920
Nej till försämrat högkostnadsskyddet för läkemedel	540	2160	2700
Stopp för att nekas sjukpenning retroaktivt	130	130	130

Höjd schablon för personlig assistans

För personer som är beroende av assistans är nivån på schablonen för personlig assistans avgörande. Det handlar om vilka arbetsvillkor som kan erbjudas för personliga assistenter. Regeringen har i flera års tid gjort uppskrivning på mycket låga nivåer. När nivån är på 1,5 procent innebär det att man legat under de kollektivavtalade lönehöjningarna och nivån utarmas från år till år. Regeringen aviserar nu en tillfällig uppskrivning med 3 procent. Det är bättre, men i sammanhanget för lågt, inte minst eftersom uppskrivningen länge släpat efter. Vi anser istället att nivån bör skrivas upp med 6 procent under nästa år. Vi anser också att

regeringen snarast bör återkomma med förslag på en långsiktig, stabil och förutsägbar modell för uppskrivning av assistansersättningen framöver. Vi avsätter 920 miljoner kronor nästa år och tillsvidare för en nivåhöjning för kommande år.

Nej till att göra högkostnadsskyddet för läkemedel dyrare

Regeringen skriver att man vill justera högkostnadstrappan för läkemedel och sparar därmed in på 540 miljoner kronor nästa år. För de två kommande sparar man in ännu mer, 2 160 miljoner kronor för 2026 och från och med 2027 beräknas minskningen till 2 700 miljoner kronor per år. Vad detta i klartext betyder är att människor med olika sjukdomstillstånd, svåra, komplexa eller både och kommer att få betala mer för nödvändig medicin. Många kan även antas vara sjukskrivna, ha sjukpenning, sjuk- eller aktivitetsersättning. Vi har inte sett någon analys hur de förändrade reglerna ska göras eller hur de kommer drabba, men säger nej till att försämra högkostnadsskyddet och därmed ekonomin för personer som är beroende av många läkemedel. Vi avvisar samtliga föreslagna neddragningar i detta syfte.

Stopp för att nekas sjukpenning retroaktivt

Vi anser inte att det är rimligt att en person som blivit sjukskriven av en läkare, senare när Försäkringskassan gör sin bedömning, kan få avslag retroaktivt för samma period. Vi anser inte heller att en person som fått ett positivt beslut ska kunna riskera att retroaktivt få sin ersättning indragen, i de fall när Försäkringskassan väljer att överklaga ett positivt beslut från förvaltningsdomstol. Vi vill därför att en regel införs om att en person inte ska kunna få avslag på sjukpenning retroaktivt. Enligt en uppskattning av riksdagens utredningstjänst uppgår den beräknade kostnaden till 130 mk per år de kommande tre åren.

Nya ekonomiska stödsystem – inför preventionersättning och graviditetspenning

Ett av förslagen i utredningen ”En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet” (SOU 2021:69) är att införa så kallad preventionersättning. Tanken är att ersätta det som i dag kallas förebyggande sjuk-penning och som används i mycket låg grad. I stället är förslaget en ny förmån som kallas preventionersättning. Begreppet är tydligare och denna ersättning ska omfatta fler typer av insatser än dagens förmån. Syftet är att fler ska kunna få förebyggande insatser för att förhindra sjukskrivning. Vi ser det här som väldigt viktigt, det innebär ett bättre helhetstänkande och kan förebygga sjukdom. Kostnaden beräknas uppgå till 89 mk för 2025, 90 mk för år 2026 och 92 mk för år 2027.

Vi ser att detta på sikt kommer kunna leda till besparing för minskad sjukpenning när personer med rätt åtgärder kan undvika att bli sjuka.

En utredning (SOU 2023:23) har också föreslagit ett modernare skydd för gravida genom att en graviditetspenning ska införas. Situationen ser väldigt olika ut i dagsläget för kvinnor som behöver bli sjukskrivna under slutet av sin graviditet. Utredningen har finansierat förslagen med ett slopande av flerbarnstillägget för andra barnet, vilket vi inte tycker är en bra idé. Däremot vill vi införa en graviditetspenning i övrigt på det sätt som utredningen föreslår. Kostnaden är beräknad till 434 mk för 2025, baserat på ett införande 1 juli 2025.

11.3 Särskilda satsningar för unga

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Särskilda satsningar för unga	4310	4320	4070
Kostnadsfria preventivmedel för alla upp till 26 år	100	100	100
Nej till att göra tandvården dyrare för unga	450	450	450
Snabbspår till psykiatrisk utredning och vård för barn och unga i riskzon	10	10	10
Stärk skuggsyskons möjlighet att få egna behov tillgodosedda	10	10	10
Stöd till ungdomsorganisationer	100	100	50
Studiehjälp	800	800	800
Studiemedel	1 490	1 500	1 300
Frukost i grundskolan och gymnasiet	1000	1000	1000
Satsning på kuratorer i skolan	350	350	350

Kostnadsfria preventivmedel för alla upp till 26 år

Det ser olika ut i landet när det gäller om regioner erbjuder kostnadsfria preventivmedel för unga eller inte. För unga är det högst angeläget att enkelt och självklart kunna ha säkert sex och att inte kostnaden ska stå i vägen. Vi vill därför införa ett system där staten fullt ut subventionerar preventivmedel. För det syftet avsätts 100 miljoner årligen.

Nej till att göra tandvård dyrare för unga

I dagsläget kan unga personer upp till 23 år få tandvård utan kostnad. Regeringen vill ändra på detta och anser att tandvård ska vara utan kostnad enbart upp till 19 år. Detta aviserades förra

året och nyligen har detta också presenterats i en proposition. Vi tycker inte att det är bra och avvisade redan förra året denna förändring. Tandhälsan påverkar människors hälsa hela livet och det är därför särskilt viktigt att unga människor får in en vana att ta hand om sina tänder och att regelbundet gå till tandläkaren. Än så länge finns inte någon annan reform på plats som minskar behovet, och därför säger vi nej till förändringen. Vi tillför därmed de medel på 450 mk årligen som regeringen planerar spara in på att ta bort denna reform. Vi utvecklar våra ståndpunkter i frågan i följdmotion 2024/25:141 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP).

Öka vårdens roll i det förebyggande arbetet med barn och unga i riskzon

Vården behöver få en större roll i det strukturerade förebyggande arbetet för barn och unga som riskerar att hamna snett. Normbrytande beteende hänger ofta samman med odiagnostiserade tillstånd, många gånger med neuropsykiatrisk problematik. Rätt behandlade kan människor få verktyg att själva vända utvecklingen. Vi vill möjliggöra ett snabbspår till psykiatrisk utredning och vård för barn och unga i riskzon. Vid en kris finns ofta en större mottaglighet för behandling, som kan försvinna om barnet får vänta. Detta bör vara en del i ett skraddarsytt förebyggande arbete med barn i riskzon och en metod för detta behöver utarbetas. Vi satsar 10 miljoner årligen för detta syfte.

Stärk skuggsyskons möjlighet att få egna behov tillgodosedda

Att ha ett syskon som har en svår funktionsnedsättning kan vara svårt. Förälder har mindre tid och det är svårt att ställa krav på uppmärksamhet när syskonet har så stora behov. Vi anser att föräldratid med syskon behöver vägas in i beslut enligt LSS och Socialtjänstlagen. Lagen behöver stärkas upp i detta syfte och vi vill även avsätta medel för att bidra till att det ska bli möjligt. Detta bör bidra till utjämningsystemet enligt LSS. Vi avsätter 10 mkr årligen.

Förbättringar för elever och studerande

Miljöpartiet vill bygga ut elevhälsan, det ska bli enklare att snabbt få träffa en kurator inom en viss tid. Frukost i grundskolan och gymnasiet ska vara kostnadsfri. Vi vill att nivån på studiebidraget för elever på gymnasiet ska skyddas genom att indexeras och därmed värdesäkras. Vi vill även höja bidraget i studiemedlen med ytterligare 300 kronor i månaden. Se vidare avsnitt 16.1 Utbildning under Förstärkt förskola och skola samt under avsnitt Bättre möjligheter för att studera.

Vi tillför också 100 miljoner till ungdomsorganisationer, stärker kulturskolan och den öppna fritidsverksamheten. Dessa satsningar beskrivs i kap. 15.2, 15.3 och 16.

11.4 Förebyggande folkhälsoinsatser

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

Förebyggande folkhälsoinsatser	2025
Utökade vaccinationsprogram, subvention TBE	600
Utökade vaccinationsprogram, catchup HPV för ovaccinerade pojkar och män	1170
Värna anslaget för insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	46
Fler kvalitetsregister för stöd vid könsdysfori, endometriosis och abort	10
Utökad satsning på ANDTS	20

Utökade vaccinationsprogram, subvention TBE

Det är angeläget att TBE vaccinationer ska kunna ges utan kostnad till barn som löper stor risk att få TBE. I dagsläget är kostnaden hög och en familj med dålig ekonomi och flera barn har mycket svårt att ha råd med dessa, beroende på kostnadsläget i regionen. Det är en allvarlig och ojämlik situation. Även vuxna som befinner sig i de särskild drabbade områdena behöver ha tillgång till vaccin till en lägre kostnad än i dag. Vi vill avsätta 600 mkr för 2025 för att göra vaccinationerna till barn gratis i de län som har högst risk och att vuxna i samma län ska kunna vaccinera sig för 200 kronor. Vi förutsätter att regeringen kommer återkomma för att hitta en rimlig lösning på behovet av finansiellt stöd.

Utökade vaccinationsprogram, catch-up HPV för ovaccinerade pojkar och män

Genom att erbjuda catch-up-vaccination till pojkar och män (inklusive MSM) till och med 26 år, och transpersoner och personer som lever med hiv i samma åldersgrupp, beräknas minst 1 300 cancerfall, bland både kvinnor och män, kunna förebyggas över 100 år. De hälsoekonomiska beräkningar som gjorts inom utredningen visar också att sådan vaccination sannolikt kommer att ha en rimlig kostnad i förhållande till hälsovinsterna.

Miljöpartiet anser att det finns starka skäl för staten att bidra till denna kostnad inklusive kostnad för informationsinsatser för att nå personer i målgruppen. Det är också angeläget att catch-up för unga kvinnor måste nå ut bättre än i dag, något som behöver ingå i satsningen. Vi avsätter för ändamålet 1170 mk, den summa som Folkhälsomyndigheten har kostnadsberäknat.

Minska inte insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar

Regeringen har föreslagit att anslaget för insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar ska minska med 23 mkr för att skapa utrymme för nya satsningar. Anslaget är mycket betydelsefullt för många organisationer och vi anser inte att det ska sänkas.

Kvalitetsregister i vården

Kvalitetsregistren kan fylla en viktig roll för en utökad möjlighet till jämlik vård. I dagsläget saknar Könsdysforiregistret medel trots att Socialstyrelsen poängterat vikten av uppföljning av den vård som ges. Vi anser att det behövs kvalitetsregister för könsdysfori, endometriosis och även vissa SRHR-frågor, det finns behov av ett kvalitetsregister för abortvård. För utvecklingen och inrättandet av dessa tre kvalitetsregister vill vi öka anslaget till Socialstyrelsen med 10 miljoner kronor per år.

Utökad satsning på ANDTS

Förra året gjorde regeringen en extra satsning vad gäller ANDTS-frågor, det vill säga alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel. För nästa år väljer regeringen däremot att minska anslaget. Vi tycker att det är olyckligt. ANDTS-frågor är viktiga, inte minst med tanke på behov av upplysning vad gäller nya produkter som snabbt blir populära trots hälsorisker som är mindre kända. Såväl stöd som informationsinsatser är angelägna. Vi vill tillsätta 20 mkr extra till anslag 2:5.

12 Främja rörelse, hälsa och rekreation

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Främja rörelse, hälsa och rekreation	864	714	614
Fond för idrottsanläggningar	130	80	80
Stöd till idrotten	340	240	190
Cykelstöd för personer med funktionsnedsättning	100	100	100
Stöd till friluftorganisationer	132	132	132
Kartlägg och bevara tätortsnära natur	30	30	30
Öka antalet nationalparker	132	132	132

Enligt det nationella ungdomspolitiska målet ska alla unga i åldrarna 13 till 25 år ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Men vi ser att både stillasittande och psykisk ohälsa är växande problem bland barn och unga idag. Bara fem av tio barn vars vårdnadshavare har en låg inkomst går på en aktivitet på fritiden, medan åtta av tio barn till vårdnadshavare med hög inkomst gör detsamma.

Idrott och föreningsliv stärker folkhälsan, främjar demokrati och ger människor ett socialt sammanhang. Det är särskilt viktigt att barn och unga har rättvisa möjligheter att utöva idrott, oavsett inkomst, funktionalitet eller bostadsort. Att ge barn tillgång till idrotts- och

kulturaktiviteter är även en brottsförebyggande åtgärd, genom att erbjuda ett sammanhang, positiva förebilder och en meningsfull fritid. En långsiktig satsning på folkhälsa med fokus på människors livsvillkor är lika viktig som sjukvården för att främja god hälsa. En satsning på verksamheter som är viktiga för barn och unga innebär stora mänskliga och långsiktiga ekonomiska vinster.

Stärk idrottsrörelsen

Även om tanken bakom regeringens satsning på det så kallade fritidskortet är god tror vi att fler barns fritid kan gynnas genom en annan och mer effektiv och ändamålsenlig fördelning av medlen, där inriktningen ligger på att stärka verksamheterna snarare än ett tillskott till hushållsekonomin. De indirekta kostnaderna för satsningen väntas bli höga och den administrativa pålagan för såväl föräldrar som föreningarna riskerar att skapa hinder för utnyttjande av kortet. Enligt förslaget som gått på remiss (Ds 2024:16) uppgår de samlade kostnaderna för administration hos E-hälsomyndigheten, Försäkringskassan och Folkhälsomyndigheten till runt 260 miljoner kronor. När man utvärderat försök med liknande kort har de främst använts av barn från familjer med redan god ekonomi. Även om fritidskortet ger en rabatt på 500 kr respektive 2000 kr per barn, finns en risk att barn från hushåll med skral ekonomi ändå får stå utan fritidsaktivitet då resterande summa är för betungande för hushållskassan.

Miljöpartiet vill istället att pengarna ska gå till centralorganisationerna för att de i sin tur ska kunna arbeta med att sänka trösklarna till idrotts- och kulturaktiviteter för fler barn, med särskilt fokus på områden vi vet behöver stärkas upp. Vi avsätter 200 miljoner till kulturskolan och gör en stor satsning på civilsamhället – mer om detta i kap. 16.2 och 16.3.

Vi avsätter totalt 340 miljoner till Riksidrottsförbundet och SISU idrottsutbildarna. 100 miljoner av dessa är tänkta för att stärka satsningen på att få fler att idrotta i områden med lägre socioekonomisk status. 30 miljoner avsätts för att stärka parasporten och 100 miljoner för att stärka elitidrotten särskilt inom mindre sporter. Slutligen avsätts 50 miljoner för att utbilda fler ledare över hela landet. Utan tillräckligt många ledare kan inte fler barn tas emot.

I samma anda vill Miljöpartiet starta en anläggningsfond inspirerad av den danska motsvarigheten. Bristen på tider i hallar och anläggningar begränsar idrottsrörelsens möjlighet att växa och ta emot fler barn och unga, men även äldre, som vill börja idrotta. För detta avsätts 130 miljoner 2025.

Friluftsliv för alla

Friluftstrenden är stark i Sverige. Den ger jobb i hela landet och ser till att fler människor får komma ut och njuta av vår fantastiska natur. Det är bra för hälsan att komma ut och röra på sig, en motvikt till dagens stillasittande. Vi tycker att det är oerhört viktigt att fler får möjlighet att komma ut i naturen. Kunskaper om naturen och möjligheten att vistas i den ger förutsättningar för ett livslångt positivt välbefinnande. Naturens starkaste skydd är också människorna som älskar den. Friluftsförbundets organisationer får ett tillskott på 132 miljoner utöver regeringens satsning för att fler ska kunna ta del av vår natur.

Friluftsförbundet tvingades under 2023 att tacka nej till över 2 000 personer som önskade bli ideella ledare inom verksamheten och det är enligt förbundet långa köer till framför allt barn- och ungdomsverksamhet. Eftersom Friluftsförbundet inte tävlar kan man inte ta del av statens stöd till idrott och motion. Därmed sätter dagens finansieringslösning stopp för att realisera denna folkhälsopotential. Friluftsförbundet anser att kriterierna för vilka som kan inkluderas i riksidrottsförbundets statsstödspott behöver ändras ur detta perspektiv. Miljöpartiet instämmer i det och anser att regeringen bör återkomma i frågan.

Vi vill också jämna ut skillnaderna mellan friluftsliv och idrott när det gäller sociala avgifter. Idag finns ett undantag i socialavgiftslagen som innebär att organisationer som är medlemmar i Riksidrottsförbundet kan engagera ledare upp till ett halvt basbelopp utan att behöva betala sociala avgifter för ledarens ersättning. Detta undantag gäller inte för de friluftsförbundets organisationer som inte är medlemmar i Riksidrottsförbundet. Här menar vi att friluftslivsorganisationerna, som genomför likvärdiga ledarledda aktiviteter och som tydligt bidrar till folkhälsan, bör åtnjuta samma undantag som medlemmarna i Riksidrottsförbundet.

En förutsättning för ett stärkt friluftsliv är självklart tillgången till naturen. Miljöpartiet vill även genomföra en särskild satsning på att kartlägga och bevara tätortsnära natur, inom ramen för de satsningar vi gör på Skogsstyrelsen. Vi vill också fortsätta den satsning på att öka antalet nationalparker som inleddes av Miljöpartiet i regeringsställning, och förstärker detta arbete inklusive arbete med friluftsliv och allemansrätt med 123 miljoner kronor inom ramen för anslag 1:3. Mer om våra satsningar på naturen finns att läsa i kap. 14 och 15.

Cykelstöd för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning har små möjligheter att få tillgång till cykel, även om det numer finns specialutformade sådana på marknaden. Cykel räknas som ett hjälpmedel vad gäller barn och är därmed något du kan få som hjälpmedel via regionen. Detsamma gäller ej för vuxna. Du är i dagsläget hänvisad till att beställa själv till stor kostnad, för de som känner

till möjligheten. Hjälpmedel ges i form av permobil och andra sätt att ta sig fram, och dit räknas inte specialutformade cyklar. Cyklar innebär förutom möjlighet till mobilitet även ökad fysisk hälsa. Det finns i dagöäget tillököpel myöeöbra så kölade elarmcyklar soödu kan öö på dööullstoö De kan erbjüö möjlöhet tö traöportörörelse, frihet och ökad hälsa. De är dock dyra och det är få förunnat att kunna köpa dem. Detöehööröönö eö saöäöeögt stöd för deööyckelförbundet stöder i hög grad tanken. Det finns även andra specialutformade cyklar för andra typer av funktionsnedöning, t ex tandemcyklar för personer som är synskadade och trike med tre hjul för exempelvis personer med neurologisk problematik. Vi vill därför införa ett system med cykelstöd i likhet med och vid sidan av det system som finns för bilstöd. För att ge människor med funktionsnedsättningar möjlighet att få tillgång till specialutformad cykel, till exempel så kallad elarmcykel, avsätts 100 mkr per år för ändamålet.

13 Stoppa mäns våld mot kvinnor, sexuellt våld och hedersrelaterat våld och förtryck

Mäns våld mot kvinnor måste bekämpas med samma kraft som vi bekämpar mäns våld mot män. Det är framför allt män som utövar våld, både mot andra män och mot kvinnor. Våldet kan ta sig olika uttryck – till exempel fysiska, psykiska, sexuella och ekonomiska.

Hedersrelaterat våld och förtryck handlar om kontroll och begränsningar av en persons handlingsutrymme, rätt till sin kropp eller rätt att själv välja partner.

Det är därför viktigt att jobba med en rad olika insatser och metoder för att bekämpa våldet, till exempel mot människohandel och sexköp, mot trakasserier på arbetsplatsen, förebyggande i skolor, samt inom socialtjänst och rättsvårdande myndigheter.

Miljöpartiets budget innehåller flera satsningar som stärker brottsoffers tillgång till vård, säkrar tillgång till trygga boenden, och stärker barnens rättigheter i mål som rör vårdnad, boende och umgänge.

Åtgärder mot mäns våld mot kvinnor *Miljoner kronor - avvikelse från regeringen*

	2025	2026	2027
Stoppa mäns våld mot kvinnor, sexuellt våld och hedersrelaterat våld och förtryck	1776	1776	1776
Gratis vård för personer som utsatts för sexuella övergrepp	18	18	18
Pott till regioner för att etablera stödmottagningar	250	250	250
Placeringspeng för skyddade boenden	1000	1000	1000
Flyttpeng vid våld	100	100	100
Stöd till kvinno- och tjejjourer	50	50	50

Stöd till organisationer som motarbetar psykiskt, fysiskt, sexuellt eller digitalt våld	20	20	20
Juridiskt biträde till barn	338	338	338

Gör det enklare att söka vård

Den som har utsatts för sexuella övergrepp och vänder sig till vården för undersökning och vård ska inte behöva betala för det. Det ska inte finnas minsta risk att någon inte har råd med en sådan vårdkontakt och samhället behöver göra allt för att underlätta för en våldsutsatt. Motsvarande har region Skåne fattat beslut om och vi anser att det ska gälla i hela landet. Staten bör bidra till kostnaden som vi uppskattar till 18 miljoner årligen.

Vården måste också vara likvärdig i hela landet. I flera regioner finns specialistmottagningar, antingen med fokus på vård efter sexuellt våld eller s.k. MIKA-mottagningar som arbetar med sexuell exploatering – till exempel vid sex mot ersättning, sexuellt självskaдебeteende eller att ha varit utsatt för människohandel för sexuella ändamål. Vi avsätter en pott om 250 miljoner för att alla regioner ska kunna etablera motsvarande mottagningar.

Placeringspeng för skyddade boenden

I april 2024 trädde en ny lagstiftning i kraft som bland annat innehåller tillståndsplikt för skyddat boende. Lagstiftningen är i stort bra: den stoppar oseriösa aktörer från att bedriva skyddat boende som är en livsviktig insats för kvinnor som utsatts för våld.

Samtidigt införs lagändringen i en tid med ekonomisk kris. Kommuner och regioner larmar om besparingar som får direkta konsekvenser för arbetet med att säkra välfärden. En rapport från SKR visar att enbart var femte våldsutsatt kvinna i dagsläget erbjuds skyddat boende av socialtjänsten. Vidare har Unizon noterat en oroväckande trend i Sverige där antalet dygn och antalet kvinnor som beviljas skyddat boende sjunker dramatiskt, samtidigt som fler söker hjälp och stöd. Polisanmälningar om våld mot kvinnor ökar. Kvinnofridsbarometern som undersöker kommunernas arbete visar omfattande brister i stödet för våldsutsatta kvinnor och barn. Sju av tio kommuner uppger att de indragna statliga utvecklingsmedlen för arbetet mot våld i nära relationer kommer att få mycket eller ganska stor påverkan på deras arbete.

Om den nya lagen om tillståndsplikt ska göra skillnad måste den leda till att fler kvinnor och barn beviljas placeringar på boenden av hög kvalitet. Men att placera personer i skyddade boenden är dyrt för kommunerna. Tillgången till skyddat boende för våldsutsatta riskerar att styras av budget - inte behov. Så kan vi inte ha det. Miljöpartiet föreslår därför att staten står

för halva kostnaden för placeringar på skyddade boenden. Systemet finns sedan innan i Danörk med goda resultat. Vi sätter 1 miljard kronor för detta.

Flyttpeng för att underlätta en väg ut ur eftervåldet

Personer som försöker lämna en våldsam relation eller hedersrelaterad kontext, eller bor på skyddade boenden, kan ofta ha en mycket anströgd ekonomisk situation. För att underlätta ett nytt stödöns söskild "flyttpeng" i socioförsäkringssystemet, för att inte brottsoffer ska behöva drabbas ekonomiskt när till exempel sköterskan brustit eller årkommande flytt krävs så grund av skötte personuppgifter. Förutom de uppenbara inkomstbortfall som följer av att tvingas lämna upp från sitt hem, sitt arbete och sin omgivning så drabbas många våldsutsatta kvinnor av stora kostnader när uppgiftsöversikt de tvingas lämna bostaden på mycket kort varsel. Vi menar att staten måste hjälpa familjerna som redan är i en mycket utsatt situation så att de inte också ska gå på knäna ekonomiskt. Vi sätter 100 mkr för detta.

Barn ska höras till oeröjurdiskt ötöde

För att öka barns delaktighet i beslut som rör dem, är behovet av mer kunskap om barns rättigheter och riskbedömningar i mål om vårdnad och utgång bli ett tydligt önskemål. Det är självklart att det är viktigt att barn höras i rättsprocesser och för att dömda ska få möjlighet att uttala sig om våld mot kvinnor och barns rättigheter.

Under de senaste tjugo åren har frågan om att skydda barn i rättsprocesser diskuterats återkommande och så sent som 2023 bedömde en statlig utredning att barn bör tilldelas ett eget juridiskt biträde. Därefter har det tagits flera steg i rätt riktning. I lagändringen om skyddat boende som trädde i kraft i juni 2024 framgår att ett offentligt biträde ska tillförordnas både barnet och vårdnadshavaren i ärenden om skyddat boende. Även i proposition 2024/25:10 föreslår regeringen att barn ska ges rätt till eget biträde i frågor om vårdnadsöverflyttning. Miljöpartiet menar dock att rätten till ett eget biträde för barn måste utökas till alla mål som rör vårdnad, boende och umgänge. Det handlar om att skydda barns intressen och säkerställa barns rätt till information. Utan en sådan justering bedöms barn sakna fullgoda möjligheter att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen. För ändamålet gör vi satsning om 338 miljoner kronor årligen mellan 2025–2027.

Stärk stödorganisationerna

Under lång tid fick kvinnojourernas ideella krafter bära hela ansvaret för våldsutsatta kvinnors situation medan samhället såg åt ett annat håll. Idag finns, tack vare det arbete som gjorts av

jourerna, en annan kunskap om våld, hedersrelaterat våld och vad som krävs för att förbättra kvinnornas situation.

Miljöpartiet vill utveckla lagstiftningen för att ge kvinnor som utsätts för våld, även det så kallade eftervåldets alla dimensioner, bättre skydd. Men vi ser också att kvinno- och tjejjourernas arbete är helt centralt för den samhällsförändring som krävs för att bryta våldsamma normer. Trots att statsbidraget sedan förra året både permanentats och ökat till kvinno- och tjejjourerna, ser vi fortfarande att tillräckliga resurser saknas för att ge kvinnor det stöd de faktiskt behöver. Både den öppna verksamheten och de skyddade boenden som drivs med jourernas kompetens behövs. Vi satsar därför ytterligare 50 miljoner på kvinno- och tjejjourernas verksamhet.

Flera civilsamhällesorganisationer gör ett oerhört viktigt arbete för att stötta barn i deras relationer och för att motarbeta till exempel psykiskt, fysiskt, sexuellt eller digitalt våld. Organisationernas stödlinjer erbjuder ett bra stöd. Därför vill Miljöpartiet göra en särskild satsning för att stärka finansieringen till dessa stödverksamheter för barn och unga, både för att de ska kunna fortsätta och för att de ska kunna skala upp sin verksamhet. Vi skjuter vi till 20 miljoner till dessa organisationer.

14 Natur och miljö

Omfattande satsningar på starka ekosystem

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Skydd av värdefulla skogar ¹⁴	4960	4838	5281
Omställning till klimatanpassat och hyggesfritt skogsbruk	313	315	317
Återställ våtmarker för ökad klimat- och miljönytta ¹⁵	365	500	600
Åtgärder för värdefull natur och hotade arter	1648	1798	2038
Rädda naturbetesmarkerna och stärkt biologisk mångfald i jordbrukslandskapet ¹⁶	426	426	426
Stärkt miljöövervakning – ryggraden i svenskt miljöarbete	221	241	241
Satsning mot invasiva arter	65	70	70
Stärkt miljöforskning	106	106	106
Havsmiljömiljard	1089	1344	1000
Lokala åtgärdssamordnare för havs- och vattenmiljö	80	80	80
Omställningsstöd för hållbart fiske	60	60	60

¹⁴ Innefattar anslag på både UO20 och UO23

¹⁵ Ingår i anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur, UO20

¹⁶ Innefattar anslag på både UO20 och UO23

Rädda ålen	77	77	77
Ökad fiskerikontroll	30	30	30
Sanering av PFAS och andra miljögifter i mark	420	834	845
Stärkt rovdjursförvaltning – bättre samexistens och ökade ersättningsnivåer	55	53	43
Satsning på nationalparker, friluftsliv och tätortsnära natur	153	153	153

14.1 Omfattande satsningar på starka ekosystem

De nationella miljömålen, Agenda 2030 och miljölagstiftningen är centrala utgångspunkter i arbetet med att säkra en god miljö som kan fortsätta att förse oss med livsviktiga ekosystemtjänster. EU:s gemensamma politik för klimat och miljö är nödvändig för att stärka arbetet med ren luft, rent vatten, biologisk mångfald och klimatomställning i hela EU. Klimat- och miljölagstiftningen behöver på många sätt skärpas och anpassas efter den kunskap vi har idag om klimat- och miljökrisens allvar. Svensk lagstiftning behöver i flera avseenden anpassas efter EU:s miljölagstiftning för att vi ska nå upp till gemensamma miljö- och klimatmål. Existerande globala och regionala miljörelaterade avtal och direktiv behöver fullt ut implementeras, exempelvis konventionen för biologisk mångfald och EU:s direktiv för arter, habitat och havsmiljö. Miljö- och klimatskadliga subventioner behöver tas bort och de ekonomiska incitamenten för beteenden med positiv inverkan på klimat och miljö behöver öka.

Omkring en halv till en miljon av planetens drygt åtta miljoner arter riskerar att utrotas inom några årtionden om inte kraftfulla åtgärder vidtas för att hejda den katastrofala utvecklingen. Forskare talar om att vi är inne i den sjätte massutrotningen. Utvecklingen är global men är tydlig också i Sverige. Orsakerna är förstörda livsmiljöer, exploatering av arter genom fiske, jord- och skogsbruk, klimatförändringar, invasiva arter och miljöföroreningar.

Sverige har genom FN:s Montrealavtal för naturen skrivit under på att vända förlusten av biologisk mångfald till år 2030. Miljöpartiet vill göra omfattande satsningar för att skapa mer motståndskraftiga ekosystem, stärka den biologiska mångfalden, säkra att Sverige når de nationella målen och bidra till målen internationellt.

Förstärkning av myndigheterna för att möjliggöra klimatomställningen

Det är fortsatt mycket viktigt att grundfinansieringen av våra miljövårdande myndigheter säkras och att denna också tillåts att öka för att finansiera nödvändiga satsningar. I den förstärkning av hela den så kallade miljöbudgeten, utgiftsområde 20, som Miljöpartiet vill göra ingår nivåhöjningar på samtliga myndigheter. Miljöpartiet avsätter 128 miljoner mer än

regeringen på anslag 1:1 Naturvårdsverket för 2025, och totalt 406 miljoner mer än regeringen för de kommande tre åren, för att möjliggöra en generell ambitionshöjning av myndighetens arbete, varav ett antal satsningar särskilt öronmärks under respektive avsnitt nedan.

Inom ramen för anslag 1:1 Naturvårdsverket öronmärks 23 miljoner för nya uppgifter på klimatområdet: förtydligat och utökat uppdrag att analysera climateffekter, effektivisering av styrmedel, klimatpolitiska analyser och förbättrad klimatstatistik. Även samordning av det finansiella systemets bidrag till klimatomställningen och hållbar utveckling ryms inom denna satsning.

Miljöpartiet tillmötesgår även Naturvårdsverkets samtliga äskanden i budgetunderlaget till regeringen, om bland annat utökade satsningar för omställning till en cirkulär och resurseffektiv ekonomi, med ökad tillsyn och tillståndsprövning av producentansvaren, implementering av utökade producentansvar samt gränsöverskridande avfallstransporter och resurseffektiva och hållbara värdekedjor. Övriga förstärkningar av myndigheterna inom utgiftsområdet redogörs för under respektive avsnitt nedan.

Skydd av djur och natur

Läget för den biologiska mångfalden i Sverige är på många sätt akut. Runt tusen skogslevande arter är hotade. Ett omfattande problem är bristen på större sammanhängande områden med höga naturvärden, som är ett krav för många arter. Östersjöns ekosystem står inför en akut kris, och läget i Västerhavet är mycket allvarligt.

För att vända artkrisen i skogen, säkra fungerande och motståndskraftiga ekosystem och nå miljömålen krävs därför omfattande satsningar på att bevara och återskapa värdefulla naturområden för framtiden. Avverkningstakten för värdefulla naturskogar är redan mycket hög, enligt myndigheternas utvärderingar. Det handlar nu om att säkra bevarandet av det sammanhängande bälte av fjällnaturskogar som pekats ut i propositionen *Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen* (prop. 2021/22:58) och som Sverige har ett internationellt ansvar för att bevara. Det handlar också om annan värdefull natur över hela landet, som att bevara de sista resterna av kontinuitetsskogarna.

På anslag 1:14 vill Miljöpartiet därför satsa 3,8 miljarder mer än regeringen 2025, för att nå upp till en total anslagsnivå på 5 miljarder per år. Av dessa avsätts totalt 2,5 miljarder per år till fjällnära skogar, och 2,5 miljarder per år till skyddsvärda skogar i hela landet. Totalt över tre år satsar vi ca 12 miljarder mer än regeringen.

Åtgärder för värdefull natur, hotade arter och naturtyper

Även pengarna för finansiering av arbetet med skötsel, stärkt biologisk mångfald och olika åtgärder för värdefull natur behöver öka. Efter att regeringen skurit ned på anslaget under 2023 och 2024 finns även en omfattande åtgärdsskuld som måste åtgärdas. Det behövs exempelvis ett förstärkt arbete med kunskapsuppbyggnad kring statusen för den biologiska mångfalden och kunskapsuppbyggnad om hot och status för arter och habitat, planering av grön infrastruktur och riskanalyser. Det behövs också omfattande insatser för skötsel av redan skyddade områden. I många områden hotas exempelvis naturvärdena av igenväxning och av att hävden upphört. Det gäller exempelvis många gräsmarker. Det handlar också om fortsatta insatser mot invasiva arter och för hotade arter, som pollinatörer, och andra satsningar på att stärka den biologiska mångfalden.

På anslag 1:3 vill Miljöpartiet därför satsa 1,6 miljarder mer än regeringen 2025, och totalt 5,5 miljarder mer än regeringen över kommande tre år. Miljöpartiet vill tillmötesgå Naturvårdsverkets samtliga budgetäskanden både avseende ett permanent tillskott till Naturvårdsverkets arbete med förstärkt biologisk mångfald och skötsel av skyddad natur och ett antal särskilda satsningar på naturbaserade lösningar för klimatreiliens samt åtaganden enligt EU:s restaureringsförordning. Tillskottet av budgetmedel innebär även förstärkningar i arbetet med hotade arter, pollinatörer i skogslandskapet, kunskapsuppbyggnad av biologisk mångfald och planering av grön infrastruktur, samt förstärkt arbete med att stävja illegal handel med hotade arter.

Återvätning av dikade torvmarker – en nyckelåtgärd för både klimat och miljö

Våtmarker som dikats ut läcker stora mängder växthusgaser, men dessa läckage kan stoppas genom att marken återvätas. Återvätning har också många positiva effekter för djur och växter. Den biologiska mångfalden stärks, näringstillförseln och övergödningen i sjöar, vattendrag och hav kan minska och den vattenhållande förmågan i landskapet stärks, vilket bidrar till ökad klimatanpassning.

Miljöpartiet föreslår en omfattande satsning på återvätning av utdikade våtmarker. Det är viktigt att denna satsning består och sträcker sig långt fram i tiden, eftersom ryckighet i finansieringen har identifierats som både en knäckfråga och ett hot mot att uppnå högre kolinlagring och klimatnytta. Under kommande mandatperioder måste Sverige öka kolinlagringen i landskapet markant, bland annat till följd av kraven i EU:s klimatlag. Inom ramen för anslag 1:3 öronmärks 365 miljoner för återvätning av våtmarker 2025, och totalt

över de kommande tre åren vill Miljöpartiet satsa ca 1,5 miljarder mer än regeringen på återvätning av dikade torvmarker.

Biologisk mångfald i odlingslandskapet

Naturbetesmarkerna är oerhört artrika, och skötseln av ängs- och betesmarker och slåtterängar har en nyckelroll för att nå miljömålen för kulturlandskapet.

Miljöpartiet föreslår en särskild satsning riktad till markägare och brukare för att gynna arter i odlingslandskapet om 30 miljoner inom ramen för anslag 1:3. Inom ramen för anslag 1:3 öronmärks även en satsning på restaurering och skötsel av ängs- och betesmarker, inklusive mosaikmarker, om 166 miljoner för 2025.

Förstärkt viltförvaltning

Inom ramen för anslag 1:3 vill vi även anslå 40 miljoner för att förstärka viltförvaltningen, med fokus på arbete för en förbättrad samexistens mellan lokalbefolkning och rovdjur på lokal och regional nivå, förbättrad myndighetsrådgivning, inventeringssystem och genetiskt viktiga vargindivider, samt DNA-baserade förvaltningsverktyg. Även ersättningsnivåerna till markägare för kostnader i samband med rovdjursangrepp på tamdjur, höjs med 15 miljoner per år, inom ramen för utgiftsområde 23, anslag 1:7.

Satsning mot invasiva arter

Invasiva arter blir ett allt mer påtagligt problem. Arbetet har dessutom tyvärr tappat fart sedan regeringen skar ned på budgeten för 2023. Om inte omfattande satsningar görs riskerar det arbete som gjorts under tidigare år att raseras.

Miljöpartiet vill förstärka arbetet med invasiva arter inom ramen för anslag 1:3, där vi vill införa en permanent satsning, om 65 miljoner för 2025. Över tre år satsar vi 205 miljoner mer än regeringen för detta ändamål, och tillmötesgår därmed Naturvårdsverkets bedömning av budgetbehoven de närmaste åren, vilket regeringen inte gör.

Förstärkt arbete med nationalparker och friluftsliv

Nationalparker utgör ett mycket starkt naturskydd för framtida generationer och har även positiva effekter på landsbygdsutveckling och arbetstillfällen.

Vi vill fortsätta den satsning på att öka antalet nationalparker som inleddes av Miljöpartiet i regeringsställning, och förstärker detta arbete inklusive arbete med friluftsliv och allemansrätt med 123 miljoner kronor per år, inom ramen för anslag 1:3. Vi genomför även en satsning om 30 miljoner på tätortsnära natur, som är särskilt viktig för människors möjlighet

till vardagsnära friluftsliv, inom ramen för anslag 1:2, utgiftsområde 23. Denna satsning beskrivs under avsnitt 15.

Stärkt miljöövervakning – ryggraden i svenskt miljöarbete

Miljöövervakningen är ryggraden i svenskt miljöarbete och behöver få tillräckliga resurser. Arbetet med långa tidsserier är centralt för att kunna förstå och följa tillståndet för exempelvis våra dricksvattentäkter, fisken i hav och sjöar, skogarna och andra ekosystem över hela landet. Det finns ett stort behov av förstärkning av anslaget för att möjliggöra exempelvis utökade satsningar på PFAS-screeningar och andra farliga ämnen, förbättrad klimatstatistik, förbättrad fågelövervakning och hälsorelaterad miljöövervakning. Övervakning av mark- och jordhälsa i skogsmark behöver initieras, liksom övervakning av miljögifter i akvatiska miljöer, enligt myndigheternas gemensamma förslag i den fördjupade utvärderingen av miljömålen. Överlag finns ett även ett behov av utveckling av nya metoder och AI-teknik, och utveckling samt bättre förvaltning av miljödatasystemen, i enlighet med Miljömålsberedningens förslag i betänkandet Havet och människan (2020:83).

Tyvärr har regeringen drastiskt skurit ned på miljöövervakningen, och verkar inte ha några planer på att höja budgetnivån.

Miljöpartiet satsar 221 miljoner mer än regeringen 2025, och totalt 703 miljoner mer än regeringen under de kommande tre åren. Inom ramen för anslaget öronmärks även 13 miljoner för miljöövervakning av genetisk mångfald, vilket krävs enligt FN:s Montrealavtal, och 10 miljoner för miljöövervakning av pollinatörer.

Stärkt miljöforskning i takt med tiden

Även anslagen till miljöforskning bör ökas för att vi ska kunna upprätthålla den höga nivån och fortsätta arbetet med att täcka kunskapsluckor som kan ligga till grund för ett stärkt åtgärdsarbete.

Miljöpartiet anser att anslag 1:5 Miljöforskning behöver en avsevärd höjning. Den nuvarande nivån har legat relativt stilla de senaste tio åren och räcker till 6 parallella forskningsprojekt som löper över tre år. En nivåhöjning skulle möjliggöra fler parallella projekt, och exempelvis kunna täcka viktiga områden som cirkulär ekonomi, spridning av miljögifter och miljöeffekter av havsbaserad vindkraft, där myndigheterna identifierat behov av mer forskning.

Miljöpartiet lägger därför 56 miljoner mer än regeringen på anslag 1:5 för 2025. Totalt över kommande tre år lägger Miljöpartiet 168 miljoner mer än regeringen.

Växla upp arbetet med att miljöanpassa vattenkraften

För att Sverige ska kunna uppnå EU:s direktiv för god vattenstatus så behöver arbetet med vattenåtgärder öka och skalas upp. Många åtgärder behöver genomföras varav miljöanpassningen av Sveriges befintliga vattenkraft är en viktig åtgärd. Det är därför av vikt att arbetet med Nationell plan för omprövning av vattenkraft som antogs av regeringen 2020 fortsätter. Planen är utformad för att ge en nationell helhetssyn i frågan om att verksamheterna ska förses med moderna miljövillkor på ett samordnat sätt med största möjliga nytta för vattenmiljön och för nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel.

Miljöpartiet avsätter 50 miljoner för ändamålet inom ramen för utgiftsområde 20, anslag 1:11, som vi kraftigt skalar upp för att möjliggöra en utökad åtgärdstakt.

Internationellt miljö- och klimatsamarbete

Sverige har en oerhört viktig roll att spela i att driva på det internationella miljö- och klimatarbetet. Därför är också våra bilaterala miljösamarbeten viktiga. Det handlar delvis om samarbeten med andra länders regeringar, men även om att stärka individer, organisationer och företag som arbetar i sina nationella kontexter med att stärka sina länders klimatarbete. Många av dessa individer och organisationer lever under hot och får betala ett högt pris för sitt arbete; det är viktigt att Sverige fortsätter att stötta deras viktiga arbete.

För att både upprätthålla nuvarande nivå på arbetet (vilket regeringens tilldelning på anslaget inte medger), samt utöka samarbeten med ytterligare länder anser Miljöpartiet därför att anslag 1:13 Internationellt miljösamarbete ska höjas, och lägger 24 miljoner mer än regeringen på anslaget för 2025.

14.2 Vänd krisen för haven

Utvecklingen i våra hav är oerhört allvarlig, och tillståndet för ekosystemen i både Östersjön och Västerhavet är på många sätt akut. Kommande mandatperiod är kritisk för att vända utvecklingen och återuppbygga ekosystemen, och därför behövs omfattande satsningar och en bestående ökning av finansieringen. Även miljöarbetet för vattendrag och sjöar behöver förstärkas, bland annat för att finansiera arbetet med moderna miljövillkor för vattenkraften.

Hav och klimat är två sidor av samma mynt. Ett friskt, levande hav är en förutsättning för kolinlagring och motståndskraft mot klimatförändringarna. Kopplingen mellan hav, klimatförändringar och havsförurning behöver inkluderas i havsmiljöarbetet, och havsmiljöförvaltningen behöver få en större och tydligare roll i klimatarbetet. En

ekosystembaserad förvaltningsmodell ska genomsyra allt havsmiljöarbete och hela havspolitikerna, inklusive fisket.

Regeringen lämnade i somras över propositionen 2023/24:156 Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske, till riksdagen. Tyvärr innehöll propositionen endast en bråkdel av de förslag Miljömålsberedningen hade lagt fram inom ramen för betänkandet SOU 202:83 Havet och människan. Regeringen valde exempelvis att inte gå vidare med förslaget om en havsmiljölag. Miljöpartiet anser att de förslag från Miljömålsberedningen som inte redan tagits vidare på annat sätt bör läggas fram av regeringen. Exempelvis bör en havsmiljölag införas och vara utgångspunkt för havsmiljöarbetet. Likaså brådskar det att införa nya etappmål om skyddade områden. Sverige behöver snarast nå det nya målet om 30 procent skydd av både marina miljöer och sötvattensmiljöer, som Sverige förbundit sig att leva upp till genom FN:s nya globala naturavtal, som undertecknades i Montreal i december 2022.

Åtgärdstakten i vattenmiljöarbetet behöver öka, också för att Sverige ska nå vattendirektivets mål om god ekologisk och kemisk status. Att minska övergödningen är oerhört centralt, inte minst i havsmiljöarbetet. Det behövs också ett helhetsgrepp om sjöfartens påverkan på havsmiljön. Det saknas forskning och kunskap inom flera områden som är väsentliga för att vidta rätt åtgärder för att kunna nå miljömålet Hav i balans samt levande kust och skärgård. Därför anser vi även, i likhet med Miljömålsberedningen, att ett nytt anslag för Havsmiljöforskning bör införas i budgeten.

I denna budgetmotion har Miljöpartiet tagit höjd för ett genomförande av Miljömålsberedningens betänkande, samt en rad andra förslag till åtgärder som förts fram av forskare och myndigheter, för att öka åtgärdstakten i havsmiljöarbetet, påbörja och skala upp arbetet med restaurering, och vända krisen för de marina ekosystemen. Dessa förslag redogör vi för i partimotionen 2024/25 Kraftsamling för levande hav och vatten.

En havsmiljömiljard - långsiktig nivåhöjning av Havs- och vattenmyndighetens anslag

På anslag 1:11 vill Miljöpartiet därför genomföra en omfattande och långsiktig höjning av Havs- och vattenmyndighetens anslag för havsmiljöarbetet för ett förstärkt arbete med bland annat ovanstående områden. År 2025 vill vi tillföra drygt 1 miljard mer än regeringen, och över tre år vill vi satsa ca 3,4 miljarder mer än regeringen. De medel som regeringen tillför anslaget räcker inte för att upprätthålla nuvarande nivå på havs- och vattenmiljöarbetet, och de räcker definitivt inte till de förslag till nya satsningar för att stärka havsmiljön, som

myndigheten föreslår. Istället planerar regeringen att ytterligare minska anslagen till åtgärder för havs- och vattenmiljön (anslag 1:11) med drygt 460 miljoner inom de närmaste tre åren.

Budgetmässigt har havsmiljöarbetet länge varit nedprioriterat. Miljöpartiet anser att en högre ambitionsnivå i havsmiljöarbetet är nödvändig för att vända det kritiska tillståndet för våra havsmiljöer, och därmed är även en markant högre budgetnivå nödvändig.

Även anslag 1:15 behöver förstärkas, för att möjliggöra en expansion av myndigheten som kan understödja satsningarna inom ramen för anslag 1:11. Miljöpartiet vill förstärka anslaget med 162 miljoner mer än regeringen 2025, och totalt 486 miljoner över de kommande tre åren.

Återinför förbudet mot industriellt fiske och stimulera hållbara fiskemetoder

Fisket måste bli ekosystembaserat. Trålgränsen för fisket måste omgående flyttas ut till 12 nautiska mil längs hela kusten, inga dispenser ska ges, och ett generellt förbud mot bottentrålning bör införas. Sverige bör verka för att EU tar fram en avvecklingsplan för industriell trålning, och det småskaliga kustnära fisket ska samtidigt stöttas. Det behövs fortsatta satsningar på övergång till hållbara, skonsamma fiskemetoder.

Flytta ut trålgränsen och inför ett omställningsstöd till hållbart fiske

Inom ramen för anslag 1:11 vill vi öronmärka en satsning på 60 miljoner för ett omställningsstöd till hållbart fiske. Miljöpartiet vill flytta ut trålgränsen maximalt och stoppa allt industriellt fiske på svenska vatten. Stödet riktas till de fiskare som berörs av ett trålstopp för att mildra konsekvenserna, bidra till att ersätta förlorad inkomst och användas för redskapsutveckling eller redskapsbyten.

Rädda ålen

Ålen är utrotningshotad. Av det ålbestånd som en gång fanns återstår bara en liten spillra. Hela 99 procent av den europeiska ålen har försvunnit sedan 1950-talet. Ålens överlevnad hänger nu på en mycket skör tråd. Det kan räcka med en ny parasit, en sjukdom eller ett varmare hav till följd av klimatförändringar för att beståndet ska försvagas under alla gränser för återhämtning. Därför behöver vi tillämpa försiktig hetsprincipen fullt ut och stoppa allt ålfiske.

Miljöpartiet vill därför avsätta 77 miljoner kronor inom ramen för anslag 1:11 under 2025 för att ersätta de fiskare som innehar ålfiskerätter genom ett frivilligt program för återköp av dessa fiskerätter.

Ökad fiskerikontroll

Fusket inom fisket beräknas vara mycket omfattande; detta har konstaterats i en mängd rapporter från bl.a. myndigheter och organisationer. Oriktiga uppgifter om mängd och artsammansättning av landade fångster samt olagliga utkast bidrar till att utarma fiskbestånden och undergräver både den gemensamma fiskepolitiken inom EU och det nationella handlingsutrymmet.

Miljöpartiet vill öronmärka 30 miljoner inom ramen för anslag 1:11 för en ökad fiskerikontroll.

14.3 Ett giftfritt samhälle

Spridningen av olika gifter i miljön är allt mer omfattande, vilket är ett hot mot både människors hälsa och fungerande ekosystem, djur och växter och alla de tjänster som ekosystemen producerar. Barn är särskilt utsatta för den ökande mängden gifter. De är extra känsliga och på många sätt skyddslösa. Förstärkta insatser krävs för arbetet mot en mängd gifter i miljön. Det handlar bland annat om att förstärka arbetet mot PFAS, läkemedelsrester i dricksvatten och en mängd andra farliga miljögifter. Det behövs kunskapsspridande arbete och olika informationsinsatser för hur farliga ämnen kan bytas ut mot mindre farliga, spridningsvägar i miljön behöver kartläggas och arbetet med att sanera förorenade områden behöver en kraftfull förstärkning. Sverige har en oerhört viktig roll i att driva dessa frågor internationellt och inom EU, och resurser behövs också för att skala upp detta arbete. Ett förstärkt arbete med giftfritt från början är en central del i arbetet för en cirkulär ekonomi.

Miljöpartiet anser att Kemikalieinspektionens arbete är i behov av en permanent budgethöjning, för att fortsätta det viktiga arbetet, inom bland annat EU, som myndigheten bedriver. Regeringen tillför konsekvent mindre resurser till Kemikalieinspektionen än vad myndigheten säger sig behöva, vilket enligt myndigheten riskerar att försvaga detta arbete, liksom exempelvis det arbete som bedrivs gentemot företag för att hjälpa dem att implementera gällande lagstiftning och byta ut farliga kemikalier mot mindre farliga. Om inte myndigheten får den förstärkning som man ber om kommer man behöva så göra en neddragning med cirka 25–30 årsarbetskrafter från nuvarande bemanning.

Miljöpartiet vill därför tillföra anslag 1:6 en förstärkning om 18 miljoner 2025, vilket är i linje med myndighetens äskande, och tillmötesgå myndighetens äskande under alla år i budgetperioden, vilket innebär en satsning på 40 miljoner mer än regeringen.

Sanering och återställning av förorenade områden

Förorenade områden utgör en mycket allvarlig risk för både människor och ekosystem. Farliga miljögifter som PFAS läcker ut i dricksvattentäkter och förorenar grundvatten och jordbruksmark. Det handlar bland annat om Forsvarsmaktens förorenade områden och områden runt Sveriges flygplatser som är förorenade med PFAS, och ett mycket stort antal andra områden där mycket farliga miljögifter finns i marken.

Miljöpartiet vill se en kraftfull förstärkning av arbetet inom anslag 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden. Vi vill satsa 420 miljoner mer än regeringen 2025, för att sedan genomföra en omfattande upptrappning kommande år. Totalt vill vi satsa 2,1 miljarder mer än regeringen över de kommande tre åren. Förstärkningen möjliggör utökad kartläggning, samordning, sanering och återställning av förorenade områden. Nivåhöjningen möjliggör även en ökning av forskningsmedel till SGI, SGU och andra berörda myndigheter för forskning och utveckling av reningstekniker för PFAS och andra miljögifter, och stärkt samordning under Naturvårdsverket.

Substitutionscentrum på europeisk nivå

Substitutionscentrum bedriver ett viktigt arbete med att hjälpa aktörer att byta ut farliga kemikalier inom sina verksamheter. Det finns stor potential att utöka arbetet till en europeisk nivå. På anslag 1:6 tillförs 10 miljoner årligen för att utvidga Substitutionscentrum på europeisk nivå.

15 Gröna näringar: skogsbruk och jordbruk

Satsningar på hållbart skogsbruk, livskraftigt jordbruk och stärkt djurvälstånd

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Skydd av värdefulla skogar ¹⁷	4960	4838	5281
Omställning till klimatanpassat och hyggesfritt skogsbruk	313	315	317
Rädda naturbetesmarkerna och stärkt biologisk mångfald i jordbrukslandskapet ¹⁸	426	426	426
En miljard för livskraftigt och hållbart jordbruk	1000	1000	1000
Ökade stödnivåer ekologisk produktion	200	200	200
Återinför miljöersättningen till vallodling	240	240	240
Stärkt självförsörjning: satsning på proteingrödor och grönsaksodling	80	80	80

¹⁷ Innefattar anslag på både UO20 och UO23

¹⁸ Innefattar anslag på både UO20 och UO23

Djurvälfärdsersättning för ökat bete	100	100	100
Stärkt klimatanpassning i jordbruket: ökade investeringsstöd och rådgivning	100	100	100
Satsning på utbildning, kompetensutveckling och stöd till unga jordbrukare	60	60	60
Minskat regelkrångel och samlad byråkratrådgivning för jordbruket	5	5	5
Stärkt rovdjursförvaltning - bättre samexistens och ökade ersättningsnivåer	55	53	43
Satsning på livsmedelsberedskap, civilt försvar och hållbar konsumtion	80	28	51
Distriktsveterinärer och djurskyddsfrämjande åtgärder	145	180	173

Jordbruket, skogsbruket, vattenbruket och fisket behövs för en hållbar försörjning av livsmedel, material och energi och för omställningen till en fossilfri ekonomi. De gröna näringarna är en central del av samhällsekonomin och är avgörande för en levande landsbygd. Samtidigt brådskar omställningen mot ekologisk, långsiktig hållbarhet och en samhällsekonomi som ryms inom planetens gränser, också inom de gröna näringarna. Havens och skogarnas ekosystem är på många sätt i kris, det sker ett över utnyttjande av naturresurserna och bristerna i miljöhänsyn är mycket omfattande och snarare regel än undantag. Det behövs en genomgripande omställning mot hållbara, naturnära brukningsmetoder inom skogsbruket och småskalighet och skonsamma metoder inom fisket. Ekosystemens livskraft måste få sätta ramarna.

Miljöpartiet vill öka självförsörjningen av svenskproducerade livsmedel, av baslivsmedel och av grönsaker, frukt och andra vegetabilier. Samtidigt behövs omfattande satsningar på miljöåtgärder inom jordbruket, stärkt biologisk mångfald i hela landet och åtgärder för att öka kolinlagringen och markens bördighet. Det behövs ett utvidgat synsätt på vad marken ska producera per hektar utöver livsmedel, där olika ekosystemtjänster som rent vatten, bördiga jordar och artmångfald måste räknas in.

Omställning till naturnära och hyggesfritt skogsbruk

Ekosystemet i skogen har utarmats och den biologiska mångfalden är i kris. Runt tusen rödlistade arter som lever i skogen är hotade. Skogsvårdslagen behöver revideras för att skogsbruket som helhet ska kunna uppfylla miljömålen. Den behöver också arbetas in i miljöbalken. Myndigheternas arbete med landskapsplanering i samverkan med markägarna behöver fördjupas, för att säkra statens ansvar för ekologisk funktionalitet och för att kunna verka för att identifierade områden med värdefull natur skyddas från negativ påverkan. Ett sådant arbete är nödvändigt för att klara kraven i bland annat EU:s naturvårdsdirektiv,

rättsutvecklingen på miljöområdet samt det övergripande målet att vända förlusten av biologisk mångfald till 2030, enligt FN:s globala naturavtal som Sverige undertecknade i Montreal 2022.

Omställningsstöd för hyggesfria skogsbruksmetoder

Ett skogsbruk i samklang med ekosystemen kräver en bred övergång till naturnära och hyggesfria skogsbruksmetoder, vilket kräver utveckling av nya affärsmodeller, ökad rådgivning och stöd till skogsbrukarna.

Miljöpartiet vill införa ett omställningsstöd riktat till enskilda skogsägare för övergång till hyggesfria brukningsmetoder, och satsar 200 miljoner för ändamålet på anslag 1:2 för 2025.

Skogslån

Det behövs ett förmånligt, statligt skogslån för att underlätta övergången till hyggesfria skogsbruksmetoder. Lånet ska erbjudas markägare som vill ställa om till naturnära skogsbruk, men som av ekonomiska skäl inte kan avstå från en slutavverkning. Det kan handla om en skogsägare som behöver lösa ut en släkting i samband med ett arvskifte eller som har investerat i dyra åtgärder som markbearbetning och plantering och därför inte kan avstå intäkten från en slutavverkning.

Miljöpartiet vill satsa 10 miljoner kronor på anslag 1:2 för införandet av statliga skogslån.

Kompetensutvecklingscheck till skogsentreprenörer

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket föreslår att regeringen erbjuder ett temporärt ekonomiskt bidrag, en ”kompetensutvecklingscheck”, till enskilda skogsentreprenörer för att de ska kunna utveckla sin kompetens inom hyggesfritt skogsbruk.

Kompetensutvecklingschecken ska kunna sökas under en femårsperiod. Skogsstyrelsen föreslås få i uppdrag att i samverkan med andra aktörer ta fram ett kurspaket och kursmaterial för hyggesfritt skogsbruk, som olika utbildare kan använda fritt. Ersättningen som kompetensutvecklingschecken erbjuder ska motsvara kostnaden för att kursdeltagarens arbete står stilla under utbildningsperioden.

Miljöpartiet anser att myndigheternas förslag är en viktig pusselbit i övergången till skonsamma och hyggesfria skogsbruksmetoder, och bör införas. Vi vill därför satsa 15 miljoner över en treårsperiod på anslag 1:2, och som start tillföra 3 miljoner på anslaget 2025.

Oberoende rådgivning för klimatanpassning och hyggesfria skogsbruksmetoder

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket har upprepade gånger kritiserat vad de konstaterar är ett marknadsmisslyckande i skogen. Myndigheterna pekar på bristen på oberoende rådgivning för skogsägare, behovet av incitament för att ställa om till hyggesfritt, och understryker vikten av nya affärsmodeller där skogens olika nyttor prissätts. Aktörer som anlitas för skogsrådgivning är nästan alltid organisationer som också jobbar med att köpa in virke till skogsindustrin.

Råden från dessa virkesköpare utgår främst från vad som snabbast och billigast ger virke till industrin, vilket inte alltid överensstämmer med samhällets behov av klimatanpassning, ökad kolinlagring och stärkt biologisk mångfald. Klimatanpassning av skogsbruket är centralt för att förebygga exempelvis torka, skogsbränder och översvämningar men också för att bättre kunna hantera klimatförändringarnas effekter och förbättra återväxten. Hyggesfria metoder har stora fördelar både ur ett klimatanpassningsperspektiv, och för stärkt kolinlagring och främjad biologisk mångfald.

Miljöpartiet vill satsa på en nationell rådgivningskampanj riktad till enskilda skogsägare för att arbeta med klimatanpassning, ökad miljöhänsyn och hyggesfria metoder. Vi vill satsa 100 miljoner kronor 2025 inom ramen för anslag 1:1 för ändamålet.

Systematisk kunskapsuppbyggnad om biologisk mångfald i hela skogslandskapet, inventering och utökad tillsyn

Det är nödvändigt att en satsning på en systematisk, nationell skogsinventering genomförs, som ett kunskapsstöd till skogsägarna och ett viktigt verktyg för landskapsplanering. Både fysisk inventering och fjärranalysmetoder kommer att krävas. Befintliga naturvärden i en mängd skyddade områden behöver bevaras och stärkas genom utökad skötsel, annars riskerar dessa att gå förlorade. Även Skogsstyrelsens tillsynsarbete behöver utökas för att säkra att värdefulla skogar bevaras, och inte avverkas.

Miljöpartiet vill satsa totalt 125 miljoner för dessa områden under 2024, fördelat på 40 miljoner inom ramen för anslag 1:1, och 85 miljoner på anslag 1:2. Under kommande tre år vill Miljöpartiet totalt satsa 610 miljoner för dessa arbetsområden, fördelat på både anslag 1:1 och 1:2.

Skogsstyrelsen måste ha tillräckliga resurser för ersättning till skogsägare

De kvarvarande resterna naturskogar med höga naturvärden i hela landet måste bevaras och skyddas. Naturen måste sätta ramarna för nyttjandet av skogen. Skogsstyrelsen måste ha tillräckliga resurser för att betala ut ersättningar till skogsägare för skydd av den fjällnära

skogen, men även för andra värdefulla skogar i hela landet. Skogsägare ska inte behöva vänta i årtal på besked och utbetalning av pengar; det måste finnas tillräckligt mycket pengar i budgeten för skydd av värdefulla skogar. Därför måste anslagen till Skogsstyrelsen öka. Även skötselåtgärder är mycket eftersatta, och behovet mycket stort. Resurserna för skötsel behöver öka.

Miljöpartiet vill därför satsa 100 miljoner inom anslag 1:1 för arbete med områdesskydd och 1046 miljoner på anslag 1:2 för ersättningar till markägare och skydd av skog. Totalt på anslaget 1:2 Insatser för skogsbruket anser vi att det behövs 2 miljarder per år, för att kunna finansiera bland annat ersättningar till skogsägare för skydd av skog. Vår sammanlagda satsning på anslaget utöver regeringens nivå, över tre år, blir därmed ca 4,2 miljarder kronor.

Skogens sociala värden och bevarande av tätortsnära skog

Skogsområden kan ha många olika värden utöver höga naturvärden. I närheten av tätorter är naturområden extra viktiga för många människor, på grund av läget och att det är snabbt och enkelt att ta sig ut. Inte minst ur ett barnperspektiv är det viktigt att tätortsnära skogar med flera bevarandevärden än naturvärden, kartläggs, skyddas eller undantas traditionella kalhyggesmetoder.

Miljöpartiet vill att alla barn ska ha nära till ett naturområde. Skonsamma, hyggesfria skogsbruksmetoder med hög naturhänsyn kan i vissa fall vara ett alternativ i sådana här områden. Miljöpartiet vill öronmärka 30 miljoner kronor under 2025 inom ramen för befintliga satsningar vi vill göra på områdesskydd och kunskapsuppbyggnad om biologisk mångfald, inom ramen för anslag 1:2, för att kartlägga och bevara tätortsnära skogar med höga sociala och kulturella värden.

Rättsutvecklingen på miljöområdet

Resurser behöver avsättas för att analysera rättsutvecklingen på miljöområdet samt analysera och anpassa svensk lagstiftning efter den rättsutveckling som sker på EU-nivå inom klimat, natur och miljö. Miljöpartiet vill satsa 21 miljoner för ändamålet 2024 på anslag 1:1.

Naturnära jobb

Tidigare års satsningar på gröna jobb i skogen har varit framgångsrika både för den nytta som uppnåtts i skogen och för att skapa jobb i landsbygd och sänka tröskeln för ett nytt jobb för exempelvis nyanlända.

Miljöpartiet vill lägga tillbaka de budgetmedel som regeringen tagit bort, och satsa totalt 126 miljoner på naturnära jobb under 2025, fördelat på 14 miljoner inom ramen för anslag 1:1 och 62 miljoner på anslag 1:2.

Ett levande lantbruk i hela landet

Det höga kostnads- och ränteläget inom lantbruket har – i en redan ansträngd situation – lett till ett än mer allvarligt läge för svenskt lantbruk. Det är viktigt att både stötta lantbruket och samtidigt fortsätta omställningen till ett fossilfritt lantbruk, med ökad miljö- och klimatnytta. Miljöpartiet vill se ett levande lantbruk i hela Sverige, som säkrar en hög självförsörjning av livsmedel, foder, energi och råvaror. Ett lantbruk där råvaror, energi och tjänster produceras nära konsumenten, där förädlingen i ökad utsträckning sker lokalt och där efterfrågan på svenskproducerade ekologiska livsmedel stadigt ökar. Vi vill att såväl stora som små företag inom de gröna näringarna stimuleras att använda hållbara metoder som stärker biologisk mångfald och andra ekosystemtjänster.

Jordbrukspolitiken har under lång tid varit inriktad på storleksrationalisering. För att kunna ha ett levande lantbruk i hela landet som bidrar till landsbygdsutveckling ur ett bredare perspektiv, ett mer regenerativt jordbruk, ökad självförsörjningsgrad och mindre sårbarhet måste stödet också riktas till små och mellanstora jordbruk. Sammanlagt vill Miljöpartiet öka satsningarna på jordbruket med drygt 1 miljard mer än regeringen 2025. Den nationella medfinansieringen till jordbruket stärks med 965 miljoner på anslag 1:12, och 35 miljoner avsätts på anslag 1:8 för ökad rådgivning riktad mot lantbrukare. Vi vill även öronmärka 400 miljoner för det nationella stödet till norrländska jordbrukare inom ramen för anslag 1:17.

Ökade satsningar på ekologiska jordbruksmetoder

Ekologiskt jordbruk är på många sätt en spjutspets för ökad hållbarhet inom jordbruket och bidrar till en mängd ekosystemtjänster, använder inga naturfrämmande bekämpningsmedel och minskar därmed belastningen av gifter i mark och dricksvattenresurser.

Miljöpartiet vill öka stödnivåerna till ekologiskt jordbruk med 200 miljoner per år inom ramen för anslag 1:12. Vi vill också öka satsningarna för att främja ekologiska brukningsmetoder med ytterligare 15 miljoner för ändamålet inom ramen för anslag 1:15.

Framtidssäkra jordbruket genom kompetensutveckling, rådgivning och satsning på unga

Det svenska lantbruket måste framtidssäkras. Motståndskraften och beredskapen mot kriser i omvärlden och behovet av klimatanpassning måste öka på gårdsnivå, samtidigt som vi måste

säkra att en ny generation lantbrukare kliver in och utvecklar den svenska livsmedelproduktionen. Utökad rådgivning och utbildningsprogram behövs för att fler lantbrukare ska få de kunskaper som krävs om hur beredskapen kan stärkas, och hur jordbruket ska förhålla sig till ett förändrat klimat. Likaså behövs kunskapsatsningar på integreringen av regenerativa jordbruksmetoder och ökade kunskaper om klimatvinsterna med ekologisk produktion, sett till den lägre kvävetillförseln och avsaknaden av nyproducerat reaktivt kväve som insatsmedel. Det är också viktigt att tillgång till rådgivning och kompetensutveckling finns tillgänglig i hela Sverige och att det finns sakkunskap inom alla geografiska områden, då jordbrukets förutsättningar skiljer sig från plats till plats. Miljöpartiet vill därför genomföra en satsning på kompetensutveckling och rådgivning.

Rådgivningscheck till lantbrukare

En del i en sådan satsning är att införa en rådgivningscheck som lantbrukare kan använda för rådgivning och/eller konsulttjänster för att ställa om och utveckla sin verksamhet. Miljöpartiet vill därför satsa 30 miljoner kronor på en rådgivningscheck, på anslag 1:8.

Satsning på unga lantbrukare

Det behövs också riktade åtgärder till unga, både för att underlätta ägarskifte och uppstart, men också för att fler ungdomar ska välja ett yrke inom lantbruket. Relevanta myndigheter bör också ges i uppdrag att ta fram ett kompetensutvecklings- och rådgivningspaket riktat till unga och/ eller nya lantbrukare.

Miljöpartiet vill genomföra en satsning på kompetensutveckling, rådgivning och utbildning riktade till unga med 30 miljoner kronor under 2024, på anslag 1:12.

Minska byråkratin för lantbrukare – regelstöd och samlad service

Ett problem som följer med ökande storlekrationaliseringen är att den byråkratiska bördan är tung för små och mellanstora gårdar medan större enheter har bättre ekonomiska förutsättningar att köpa in administrativa resurser. Miljöpartiet vill främja småskaligt jordbruk och livsmedelsförädling genom minskat regelkrångel och rimliga avgifter. Hinder måste undanröjas för småskaliga livsmedelsföretag inom exempelvis mejeri, chark och slakt, som ständigt stängas mot regler anpassade för storskalig industri. Enligt LRF har lantbrukare i sitt arbete koppling till uppåt 15 myndigheter, där bristfällig samordning mellan myndigheter lätt går ut över servicen och lantbrukarens förutsättningar för att följa regler på rätt sätt. Bonden ska kunna ägna sig åt att vara bonde, inte administratör, jurist eller företagsekonom.

Miljöpartiet vill därför ge relevanta myndigheter i uppgift att samordna administrativt och juridiskt rådgivande service gentemot den enskilde lantbrukaren i en så kallad "One stop shop", för att underlätta den enskilde lantbrukarens kontakt med myndigheter. Vi vill tillföra 5 miljoner på Jordbruksverkets anslag 1:8 för att samordna och inrätta en sådan funktion.

Ökade satsningar på odling av proteingrödor och frukt och grönsaker

Självförsörjningen av livsmedel behöver öka. Det behövs ökade stöd till grönsaks- och trädgårdsodlingen och ökade stöd till odling av baljväxter. LRF konstaterar att det finns en stor potential för ökad odling av proteingrödor i Sverige. För att möta den ökade efterfrågan på livsmedel av växtbaserat protein kan det behövas ytterligare 8 000 till 12 000 hektar år 2030. Enligt Jordbruksverket finns den arealen tillgänglig. Samtidigt finns det mycket som står i vägen för att bönder ska kunna satsa på produktion av proteingrödor. Exempelvis är avsaknaden av svenska förädlingsanläggningar ett problem. Så länge det inte finns förädlingsanläggningar är det svårt att få upp odlingsvolymerna, och utan att det tillhandahålls stora odlingsvolymerna är det inte lönsamt att investera i inhemska anläggningar. Miljöpartiet vill därför öka satsningarna på grönsaks- och trädgårdsodling med 30 miljoner per år, inom ramen för anslag 1:12, och med 50 miljoner för proteingrödor inom ramen för anslag 1:12.

Småskalig, lokal livsmedelsförädling

Nationellt resurscentrum för småskalig livsmedelsförädling, Eldrimner, utgör en viktig motor och pusselbit i arbetet för en levande landsbygd, stärkt lokal förädling och livskraftiga jordbruks- och livsmedelsföretag i hela landet. Det är viktigt att Eldrimner får ett varaktigt och långsiktigt stöd för sin verksamhet, och bör tilldelas 30 miljoner kronor per år inom ramen för anslag 1:15.

Biologisk mångfald, ökad kolinlagring och stärkta miljöåtgärder

Omställningen i enlighet med EU:s strategi för jordbruket, Farm to Fork, samt strategin för biologisk mångfald och den kommande växtskyddslagen förutsätter ökade satsningar på ekologiskt lantbruk. Finansieringen av olika miljöåtgärder och ökad biologisk mångfald inom jordbruket, samt utveckling och innovation av ekologiska odlingsmetoder, behöver stärkas. Miljöpartiet vill därför öka stödet till olika typer av miljöåtgärder för stärkt biologisk mångfald. För att garantera en långsiktig finansiering av Artdatabanken vid SLU vill vi se ett nytt anslagsvillkor som garanterar en tillräcklig finansiering av Artdatabanken inom anslag 1:23, med drygt 100 miljoner kr per år.

Ett särskilt stöd för vallodling bör införas. Vallodling genererar många ekosystemtjänster, ökad kolinlagring och bättre markhälsa, för att nämna några. Miljöpartiet vill satsa 240 miljoner per år inom ramen för anslag 1:12.

Stödet till blommande fältkanter vill vi öka med 15 miljoner per år, inom ramen för anslag 1:12.

Vi vill även öka stödet till miljöförbättrande åtgärder i jordbruket, genom att satsa 15 miljoner kronor utöver regeringens nivå, på anslag 1:19, för att stärka försöks och utvecklingsverksamheten inom ramen för miljömålen.

Full kostnadstäckning för naturbetesmarker och ökad rådgivning

Naturbetesmarkerna har en avgörande roll för att nå miljömålen för kulturlandskapet. Hävden av naturbetesmarker behöver stöttas, och för att bibehålla och öka i omfattning behöver stödnivåerna öka till full kostnadstäckning, och rådgivning och hjälp till markägare i fråga om naturbetesmarkerna behöver öka. Även fåbodbruken har en otroligt viktig roll för att bevara den genetiska mångfalden hos lantraser, för bevarad hävd, och för den starka kulturella traditionen.

Miljöpartiet vill satsa totalt 200 miljoner för ökade stödnivåer samt stärkt rådgivning till markägare, inom ramen för anslag 1:12.

Främja vattenbruket

Vattenbruk, det vill säga odling av djur och växter i vatten, har stor potential som framtida livsmedelskälla och kan bidra till en stärkt nationell försörjningsförmåga. Sverige har också goda förutsättningar för ett ökat vattenbruk, då vattenbruk i ökande utsträckning skulle kunna vara en näringsgren som diversifierar verksamheten i lantbruksföretag, och därmed öka motståndskraften.

Utöver de medel som finns inom utgiftsområde 23 för stöd till fiske och vattenbruk, vill Miljöpartiet att vattenbruket främjas av Havs- och vattenmyndigheten, inom ramen för den satsning Miljöpartiet vill göra på myndigheten inom utgiftsområde 20.

Säkra ekomålet inom offentlig upphandling av livsmedel

Offentliga upphandlare står för en stor del av konsumtionen av ekologiska och krav märkta svenska livsmedel, och utgör därför en viktig källa till stabila inkomster för Sveriges ekologiska producenter. Tyvärr ser vi att ett ökande antal kommuner överger sina mål om inköp av ekologiska produkter inom den offentliga upphandlingen, och många är oroade över

att behöva göra det framöver, till följd av det höjda kostnadsläget och den ansträngda ekonomin. Därmed är även det nationella målet om 60 procent ekologisk upphandling till 2030 i fara. För att möjliggöra för kommuner och regioner att hålla fast vid sina ekomål och fortsätta att stödja svensk ekologisk produktion bör kommunerna ges möjlighet till ökade ekonomiska resurser. Vi vill avsätta 50 miljoner för detta under 2024, och inför ett nytt anslag inom utgiftsområdet för detta ändamål.

Ökad satsning mot matsvinn

Matsvinn utgör en betydande källa till utsläpp av växthusgaser, negativ miljöbelastning och slöseri med resurser. Globalt räknar man att 8–10 procent av alla utsläpp kan härledas till matsvinn. Livsmedelsverket ansvarar för arbetet mot matsvinn, men anslaget har legat stilla på 6 miljoner per år under många år.

Miljöpartiet vill tredubbla anslaget och satsar 12 miljoner mer än regeringen inom ramen för anslag 1:14.

En långsiktig strategi för hantering av vattenresursen

Skyddet av dricksvattenresurserna måste stärkas. Det behövs en långsiktig, nationell strategi för hantering av vattenresursen, och den politiska styrningen av vattenförsörjningen måste stärkas. Klimatanpassning måste vara en utgångspunkt. Samverkan och katastrofberedskapen på lokal nivå måste öka. Det behövs satsningar på att komma åt den samlade och ökande miljöpåverkan på dricksvattnet från en mängd olika föroreningskällor. Arbetet med att reglera blandningar av gifter i miljön, den så kallade cocktaileffekten, måste skyndas på, likaså arbetet med att byta ut farliga kemikalier mot bra alternativ.

Satsning på stärkt beredskap för dricksvatten och livsmedel

Miljöpartiet vill genomföra en satsning för ökad beredskap för olika typer av samhällskriser med inriktning på livsmedels- och dricksvattenförsörjning. Satsningen inbegriper investeringsprogram för stärkt dricksvattenförsörjning där medel kan sökas för ökad lagerhållning och andra robusthöjande åtgärder för ökad kommunal och regional försörjningsförmåga, samt nya uppgifter på dricksvattenområdet som en råvattendatabas och kontinuerliga analyser av skadliga ämnen som PFAS i livsmedel.

Därför vill vi satsa 70 miljoner för att stärka Livsmedelsverkets anslag 1:14.

I satsningen ingår en förstärkning av arbetet mot matsvinn och hållbar livsmedelskonsumtion.

Vi vill även stärka anslag 1:8 Statens jordbruksverk med 10 miljoner mer än regeringen för 2025, för att möjliggöra utökat arbete med civilt försvar och beredskap.

Satsning på PFAS-rening av dricksvatten och VA-investeringar

Det behövs en omfattande satsning för att stärka vattenarbetet i hela landet. Behoven av ökade investeringar och reinvesteringar i va-nätet är mycket omfattande. Det krävs satsningar på avancerad rening som fångar upp miljögifter och läkemedelsrester och på många håll är problemen med PFAS-föroreningar mycket omfattande. Många kommuner kan inte på egen hand förväntas klara av de investeringar och reinvesteringar i gamla ledningsnät som krävs för att klara utmaningarna, utan statligt stöd kommer att vara nödvändigt. Utmaningarna är särskilt stora i många landsbygdskommuner. Miljöpartiet vill därför genomföra en särskild satsning för olika typer av vattenåtgärder. Vi vill avsätta 350 miljoner per år för statlig medfinansiering för investeringar i rent dricksvatten samt investeringar och reinvesteringar i va-nätet.

Högre ersättningsnivåer till djurhållare som drabbas av rovdjursangrepp

Ersättningsnivåerna till lantbrukare och djurhållare som drabbas av rovdjursangrepp behöver öka. Miljöpartiet vill satsa 15 miljoner mer än regeringen på anslag 1:7 för 2025.

En bättre djurvälstånd

Svensk djurhållning av livsmedelsproducerande djur är ofta en kompromiss mellan ekonomiska intressen och djurens behov. Ofta blir priset för djuren alltför högt. Miljöpartiet anser att de djur som vi människor har ansvar för och föder upp ska få leva ett gott liv. Vi har länge drivit frågan om att förbjuda minkfarmer och införa ett omställningsstöd för minkfarmare. Vi vill att burhållning av höns får ett slut och att kycklinguppfödningen går över till mer långsamväxande raser. Bedövning av alla djur före slakt ska vara snabb och smärtfri. Metoder som inte lever upp till detta, till exempel nu varande elbedövning av slaktkyckling och koldioxidbedövning av grisar och fiskar, ska fasas ut.

Inför en djurvälståndersättning för ökat bete

Vi vill öka antalet djur som får gå ute på bete, utöver minimikraven för bete. Därför vill vi också införa en särskild djurvälståndersättning för ökat bete, som stöttar lantbrukare som ökar betet utöver lagstiftningens krav, som låter djuren gå på gräsmark, inte enbart utevistelse, och röra sig fritt i sina naturliga gångarter.

Miljöpartiet vill satsa 100 miljoner inom ramen för anslag 1:12 för en djurvälståndersättning för ökat bete.

Hälsorisker med dålig djurhållning – antibiotikskatt och bättre djurskydd

Dålig djurhållning skapar allvarliga hälsorisker, i första hand för djur men även för människor. Varje år dör hundratusentals människor av sjukdomar orsakade av bakterier som blivit resistenta mot antibiotika. Missbruk av antibiotika, såsom att antibiotika rutinmässigt används i djuruppfödning i många länder, måste stoppas för att minska utvecklingen av antibiotikaresistens. Miljöpartiet vill införa en skatt på kött där antibiotika överanvänds i djurhållningen. Svenska djurhållare använder överlag lite antibiotika i djurhållningen och kommer därför inte att träffas av skatten, men de missgynnas starkt av konkurrens från importerade produkter från producenter med lägre produktionskostnader, sämre djurhållning och högre antibiotikaanvändning. God djurhållning och låg antibiotikaanvändning bör premieras.

Miljöpartiet vill även satsa 4 miljoner mer än regeringen på anslag 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder.

Satsning på veterinärer och förbättrad djurhälsa

Sverige har idag ett skriande behov av veterinärer. Miljöpartiet vill därför satsa 82 miljoner mer än regeringen på anslag 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet för att satsa på distriktsveterinärerna. Utan tillräckligt många veterinärer är det i praktiken omöjligt att upprätthålla ett starkt djurskydd. Satsningen är i linje med det behov Jordbruksverket ser och myndighetens äskande för en utökad satsning.

Vi ser också ett behov av en utökad satsning på att bekämpa smittsamma djursjukdomar, som utöver att orsaka stort lidande för djuren även orsakar mycket höga kostnader för samhället, som afrikansk svinpest. Miljöpartiet vill satsa 59 miljoner mer än regeringen på anslag 1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar, och därmed tillmötesgå den budgetnivå som Jordbruksverket äskar om till regeringen.

Satsning på djurfri forskning

Miljöpartiet anser att Sverige behöver utarbeta en nationell plan för övergång till djurförsöksfri forskning och för att leva upp till EU-direktivets mål om att ersätta djurförsök. Det är angeläget att kompetenscentret för att ersätta, minska och förfina djurförsök på

Jordbruksverket, 3R-centret (reduce, replace, refine), får fortsatt och stärkt finansiering via Jordbruksverkets ramanslag 1:8, vi vill därför avsätta 20 miljoner per år till centret.

16 Demokrati, utbildning och kultur

16.1 Utbildning

Svensk skola ska vara en skola för alla och staten måste ta ett större ansvar för en likvärdig skola med stark kunskapsutveckling. Sambandet mellan skolmisslyckanden och fattigdom, utanförskap och kriminalitet är starkt och väl belagt i forskningen. Ett stopp för vinstutdelningen är helt nödvändigt eftersom det ökar segregationen och ojämlikheten mellan skolor. Skolans syfte ska alltid vara utbildning – aldrig vinst. Därför hör aktiebolag med vinstsyfte inte hemma i skolan.

Förstärkt förskola och skola

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025
Förstärkt förskola och skola	3988
Kvalitetsdialoger	88
Förskolemiljarden	1 000
Likvärdighetsbidraget	1 500
Satsning på lärare	50
Kostnadsfri frukost i skolan	1000
Satsning på kuratorer	350

Miljöpartiet har flera satsningar som går till förskola och skola under 2025.

Staten måste fortsätta rikta resurser för att öka likvärdigheten i skola och fritidshem över hela landet. Vi gör hela samhället en otjänst när vi sparar på skolorna. Miljöpartiet ökar därför anslaget för likvärdighet och kunskapsutveckling med 1,5 miljarder kronor under 2025.

Miljöpartiet ser att staten behöver ta ett större ansvar för att skolor i hela landet ska ha tillräckliga resurser för att hålla en god kvalitet. Därför tillför vi 88 miljoner kronor årligen 2025–2027 för Kvalitetsdialoger. Syftet med dialogerna är att underlätta och stärka det systematiska kvalitetsarbetet. De bidrar också till ökad kvalitet och likvärdighet i skolan.

En likvärdig förskola för alla barn

Förskolan har en viktig roll i att kompensera för skillnader i barns uppväxtvillkor. Vi vet också att deltagande i förskola har betydelse för barnets framtida skolresultat. I Sverige går nästan alla barn i förskola, men bland de barn som inte deltar kommer en större andel från familjer bosatta i socioekonomiskt utsatta områden. Samtidigt arbetar färre legitimerade förskollärare och utbildade barnsköterskor i dessa områden. Miljöpartiet tillför därför förskolemiljarden med en miljard kronor för 2025 för kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan. Ambitionen är att detta successivt ska kunna öka.

Vi vill även att alla barn som inte går i förskolan aktivt ska erbjudas en förskoleplats från två års ålder och att kommunerna ska följa upp de barn som inte tar del av förskolan.

En bättre skola för alla

Skolan ska vara en inkluderande miljö och ge förutsättningar till alla barn att lära sig och få kunskap. Vi vill bygga ut elevhälsan och inleder en satsning på 350 miljoner kronor för detta. Vi vill även stärka tillgången till böcker och har länge förespråkat att införa bemannade skolbibliotek på alla skolor. Miljöpartiet finansierar även frukost till elever i grundskolan och gymnasiet med en miljard kronor årligen 2025–2027. Miljöpartiet vill även förstärka undervisningen i modersmål, inte minst nationella minoritetsspråk som vi vill ska bli ett eget skolämne.

Alla barn ska ha rätt till fritids

Fritidshemmet är ett viktigt komplement till skolan. Det ger barnet stöd i lärandet och både social och språklig träning. Fritids kan fylla en viktig roll i att stötta de barn som har tuffast förutsättningar att klara skolan. Men de som har störst nytta av fritids saknar ofta rätten att gå där. Ett barn med långtidsarbetslösa föräldrar eller som av andra skäl befinner sig i en utsatt miljö riskerar att gå miste om fritidshemmets stöd eftersom det idag bara är barn vars föräldrar arbetar som har rätt till fritids. Miljöpartiet vill ge alla barn rätt till fritids och tillför 290 miljoner kronor årligen 2025–2027.

Satsa på lärarna

När Miljöpartiet satt i regeringen tillförde vi medel för höjda lärarlöner. Detta är en viktig fråga för att höja lärarnas status. Ytterligare en viktig fråga är att ge förutsättningar för vidareutbildning. Vi lägger 50 miljoner kronor årligen 2025–2027 för satsningar på vidareutbildning av obehöriga lärare (VAL), stöd till Waldorfläroarbilden, en särskild

kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) inkl. Teach for Sweden samt KPU för dem med utländsk examen. Anslaget ska även gå till övningsskolor, praktisknära forskning samt till Kulturskoleklivet, som avser pedagogisk utbildning för aktiva konstutövare.

Öka tillgången till kultur från förskola till gymnasium

Kulturen och konsten är fundamentala för oss människor. Kulturen sätter färg, ton och form på vår tillvaro och gör att vi förstår oss själva, livet och vår värld bättre. Miljöpartiet vill stärka alla barns tillgång till kultur i skolan, bland annat genom att återinrätta estetiska ämnen på alla gymnasieprogram och öka tillgången till kulturupplevelser för barn och unga från förskola till gymnasium.

Kulturen, kreativitet och de estetiska uttrycken behöver vara närvarande i hela utbildningskedjan. Utbildning och bildning handlar om att nödvändig kompetens finns i välfärden och omställningen, men det handlar också om en helhetssyn på människan. Kulturen i utbildningssystemet bidrar med nödvändighet till både att vi växer som människor och att vi ser till att den kompetens som krävs för att till exempel det svenska musikundret ska leva. Den kulturella utbildningskedjan börjar redan i förskolan, och kräver konstnärlig kompetens hos lärare i alla delar av skolan och i kulturskolan. För att stödja kompetensförsörjningen inom kulturskolan finns exempelvis satsningen Kulturskoleklivet sedan 2019, som är en långsiktig satsning på pedagogisk utbildning för att arbeta i kulturskolan.

16.2 Högre utbildning och forskning

Sverige ska vara ett land där alla har möjlighet till livslångt lärande. Vår ställning som kunskapsnation bygger på en välutbildad befolkning och på forskning av hög kvalitet. Idag pågår en orimlig urholkning av lärosätenas finansiering genom produktivitetsavdraget som gör att finansieringen krymper. Det leder till färre undervisningstimmar för studenterna, och lärare och forskare som ska producera mer världsledande forskning på kortare tid. Miljöpartiet avskaffar produktivitetsavdraget och tillför lärosätena 556,5 miljoner år 2025, 564,9 miljoner år 2026 och 579,2 miljoner år 2027 utöver regeringens budget. Utöver detta gör Miljöpartiet en förstärkning för högre studier och forskning med 368 miljoner kronor under 2025.

Satsa på högre utbildning

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

2025

Satsa på högre utbildning	1 015
Produktivitetsavdraget avskaffas	557
Förstärkning högre studier och forskning	368
Stöd till utbildningsvetenskaplig forskning	90
<i>Miljöpartiets åtgärder för mer resurser till högre utbildning och forskning</i>	

Läkarutbildningen är viktig för kompetensförsörjningen av läkare och för klinisk forskning runt om i landet. För Miljöpartiet är det självklart att samtliga lärosäten och regioner där den verksamhetsförlagda utbildningen och kliniska forskningen äger rum har lika villkor. Det innebär att alla lärosäten ska få ersättning för antalet helårsstudenter på samma beräkningsgrund. För Örebro universitet beräknas ersättningen på 366 helårsstudenter för 2025, när det prognosticerade antalet är 643 helårsstudenter. Det innebär att Örebro universitet förlorar drygt 20 miljoner kronor varje år jämfört med om lärosätet skulle få ersättning enligt samma beräkningsgrund som övriga lärosäten. Miljöpartiet rättar till detta och tillför 20 miljoner kronor i permanent anslag.

Säkra den utbildningsvetenskapliga forskningen (ULF)

ULF står för Utbildning, Lärande, Forskning, och akronymen är en blinkning åt det så kallade ALF-avtalet, det vill säga det avtal som staten har med regionerna om samverkan inom forskning och utbildning för att främja hälso- och sjukvårdens utveckling. Syftet är att främja en långsiktig utveckling av svensk skola genom samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten kring praktiktäna forskning. Den breda utbildningen i Sverige gynnas av ett utvecklat samverkansarbete och inte minst praktiktäna forskning. Verksamheten blir permanent från och med nästa år. Miljöpartiet är mycket positivt inställd till satsningen och vill säkra en långsiktig finansiering genom att tillföra 90 miljoner kronor per år 2025–2027.

Alla ska kunna studera och vidareutbilda sig

Alla ska kunna studera på högskola eller universitet oavsett var man kommer ifrån i samhället och i landet. Miljöpartiet vill göra det enklare att ta steget att studera vidare genom att förbättra studenters bostadssituation och ekonomiska trygghet. Den som väljer att studera vidare ska kunna klara sig ekonomiskt. Att få ekonomiskt stöd från föräldrar är inte en möjlighet för alla och ska inte heller vara en förutsättning för att våga ta steget till vidareutbildning. För Miljöpartiet är det viktigt att understryka att studiestödet även ska utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och bidra till ökad social rättvisa.

Bättre möjligheter för att studera

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Bättre möjligheter för att studera	2 440	2 730	2 640
Studiehjälp (Studiestödet)	800	800	800
Studiemedel	1 490	1 500	1 300
Studiestartsstöd	100	400	540
CSN för hantering av studieomställningsstödet	50	30	

Miljöpartiet gör flera satsningar som underlättar för att kunna studera.

När Miljöpartiet satt i regering drev vi igenom en höjning av studiebidraget med 300 kronor i månaden och såg till att studenter med särskilda skäl får sjukskriva sig på deltid. Vi vill jobba vidare för att alla studenter ska omfattas av a-kassa och sjukförsäkring på samma villkor som de som yrkesarbetar har. Vi vill höja bidraget i studiemedlen med ytterligare 300 kronor i månaden.

Studenter är en grupp med mycket små ekonomiska marginaler och den ekonomiska stressen påverkar många studenter negativt. En höjning av studiemedlet (studiehjälp) skapar bättre förutsättningar för att fler ska välja att vidareutbilda sig och för att klara sig ekonomiskt. Därför satsar Miljöpartiet ytterligare 1,3 miljarder kronor årligen på studenterna. Bidragsdelen i studiemedlet har länge släpat efter prisutvecklingen och ensamboende studenthushåll tillhör den grupp som har drabbats värst av den höga inflationen. Miljöpartiet anser även att nivån på studiebidraget för elever på gymnasiet ska skyddas genom att indexeras, på samma sätt som vi föreslår att barnbidraget ska värdesäkras. Därför anslår Miljöpartiet 800 miljoner mer till Studiehjälp årligen 2025–2027.

Studieomställningsstödet är en viktig reform som Miljöpartiet införde när vi satt i regering. Vi tillför nödvändiga medel för att CSN ska hinna hantera ansökningar för studieomställningsstödet.

Behåll Studiestartsstödet

Studiestartsstödet är ett bidrag som vissa arbetslösa kan få för att läsa på komvux eller folkhögskola. Regeringen avvecklar detta, men Miljöpartiet tycker att det är viktigt att ge arbetslösa möjligheter till vidareutbildning. Vi behåller stödet och tillför 300 miljoner kronor för 2026 och 2027.

Ukrainska flyktingars tillgång till CSN

Flyktingar från Ukraina som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt massflykts-direktivet har inte rätt att få studiestöd (studiebidrag och studielån) från CSN. Vi vill ge ukrainska flyktingar tillgång till CSN och anslås 190 miljoner kronor ytterligare 2025 och 200 miljoner kronor 2026 för detta ändamål.

Stärkt stöd till utbildning för föräldrar med döva barn

Vi vill erbjuda fler anhöriga ytterligare timmar för teckenspråksutbildning genom en riktad satsning på 5 miljoner kronor årligen 2025–2027 för att påbörja en utbyggnad av utbildningen i teckenspråk för hörande föräldrar som får döva barn.

16.3 Stärk demokratin

Åtgärder för att stärka demokratin

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Stärk demokratin	1247,4	1195,9	1145,9
Folkbildning	550	550	550
Civilsamhälle	344	294	244
Demokratistärkande insatser	71,4	71,4	71,4
Stödlinje för hatbrott	5	5	5
Arbete mot rasism och annan främlingsfientlighet samt diskriminering	10	10	10
Nationella minoriteter och urfolket samerna	265,47	263,97	253,97
Mediestöd	50	50	50
Stärkt motståndskraft mot desinformation och propaganda och högre medie- och informationskunnighet i befolkningen	12,5	12,5	12,5

Den svenska demokratin är fortsatt stark och livskraftig. Samtidigt ser vi hur demokratin är på tillbakagång i världen och hur Tidöregeringens politik urholkar rättsstaten och grundläggande fri- och rättigheter. Vi ser också att Tidöpartiernas neddragningar inom civilsamhället och ett retoriskt misstänkliggörande av folkrörelsesverige utarmar demokratins infrastruktur. Vidare vittnar journalister, forskare, och opinionsbildare om att utsattheten för hat och hot leder till rädsla och en tystnadskultur.

Sverige befinner sig i ett försämrat säkerhetspolitiskt läge som kräver att vi höjer vår beredskap. Förvarsberedningen konstaterar i sitt betänkande Kraftsamling att försvarsviljan hos allmänheten bygger på samhörighet och delaktighet i samhället. Förutsättningarna för försvarsviljan och det psykologiska försvaret går hand i hand, och bygger på att vi som

samhälle har fria, oberoende medier, en välinformerad och välutbildad befolkning samt tillit mellan människor, till offentliga institutioner och till vår demokratiska rättsstat (s. 240). Då krävs satsningar på demokratistärkande insatser, bland annat högre medie- och informationskunnighet (MIK) i befolkningen, fri, granskande journalistik, ett tillgängligt kultur- och folkbildningsväsende i hela landet där fri åsiktsbildning kan formas, samt antirasistiska satsningar.

Civilsamhället

Nedskärningarna i civilsamhället är ett hårt slag mot bildningen, integrationen, det fria tänkandet och ytterst demokratin. I civilsamhället och inom folkbildningen möts människor med vitt skilda bakgrunder och förutsättningar och får möjlighet att växa och förbättra sitt lokalsamhälle samtidigt som man övar på demokratiskt beslutsfattande. Politiken har ett ansvar att göra det så lätt som möjligt för människor att ge av sin tid och energi till det gemensamma – det ansvaret är Miljöpartiet beredd att axla. Vi återställer därför de neddragningar Tidöregeringen gjort inom studieförbunden och skjuter till ytterligare 100 miljoner vardera till studieförbunden och folkhögskolorna. Vi återinför bidraget till organisationer som är bildade på etnisk grund om 19 miljoner. Vidare förstärker vi ungdomsrörelsen med totalt 100 miljoner, avsätter 100 miljoner till civilsamhället, 20 miljoner till trossamfund, 5 miljoner till funktionsrättsorganisationerna och ytterligare 100 miljoner till allmänna samlingslokaler för att möjliggöra fler mötesplatser i hela landet.

Demokratistärkande insatser

Miljöpartiet vill genomföra flera av de förslag som Kommittén demokratin 100 år föreslog, inklusive att inrätta en nationell demokratifunktion och ge länsstyrelserna ett demokratifrämjande uppdrag. För inrättandet av den nationella demokratifunktionen anslår vi 7,9 miljoner kronor. Vi tillför även 6 miljoner kronor till Länsstyrelserna för det demokratifrämjande uppdraget.

Samtidigt som vi arbetar för att stärka demokratin, måste vi också skydda demokratin. Hot och hat är ett stort hinder för journalister, forskare, föreningslivet och enskilda opinionsbildare som undviker att göra sin röst hörd på grund av risken att utsättas. Fristadssystemet för att fler hotade journalister, konstnärer och författare ska kunna verka fritt i Sverige stärks med 30 miljoner. Det behövs ett samlat strategiskt arbete som kombinerar ett stärkt rättsväsende och stöd till det civila samhället med satsningar på medie- och informationskunnighet, insatser mot desinformation samt krav på de globala

plattformsföretagen. Vi vill att handlingsplanen Till det fria ordets försvar uppdateras så att den i högre utsträckning omfattar civilsamhället. För det ändamålet ger vi Länsstyrelserna 2,5 miljoner kronor.

En grundläggande del i demokratin är skyddet och respekten för de mänskliga rättigheterna. I tider där skyddet och respekten för grundläggande fri- och rättigheter allt oftare inskränks och ifrågasätts, är det allt viktigare att det finns strukturer som främjar och skyddar de mänskliga rättigheterna. Ett institut för mänskliga rättigheter är central i en sådan struktur. Miljöpartiet var drivande i att inrätta Institutet för mänskliga rättigheter, men för att säkerställa institutets långsiktiga existens och oberoende vill vi grundlagsskydda institutets uppgifter och ledningsform. För att ytterligare stärka arbetet med att främja, skydda och övervaka efterlevnaden av mänskliga rättigheter i Sverige tillför vi institutet 25 miljoner kronor årligen.

Antirasism, hot och hat

Vidare ser vi hur misstänkliggörandet mot individer och grupper ökar i vårt samhälle och olika typer av rasism blommar upp, bland annat till följd av kriget mellan Israel och Palestina. Judar, muslimer och transpersoner är några av de grupper som fått utstå ökat hat och hot under året.

Miljöpartiet anser att det är angeläget att inrätta en nationell stömlinje för hatbrott. I dagsläget är det många som utsätts för hatbrott som inte vågar göra en polisanmälan. Såväl stöd som vägledning är angeläget för alla typer av hatbrott. Stömlinjen bedöms kosta en miljon kronor om året i ett inledande stadium. Tills vidare avsätter vi 5 miljoner årligen i syftet.

Vi förstärker också anslaget ”Tillskott till arbetet mot rasism och annan främlingsfientlighet samt diskriminering” med 10 miljoner de kommande tre åren.

Regeringen har nu gjort ett särskilt tillskott för att bekämpa antisemitism, vilket är ett bra och viktigt steg. Samtidigt måste vi också fokusera på andra former av rasism och diskriminering. Med tanke på den aktuella situationen i omvärlden, är insatser mot islamofobi särskilt angelägna.

I samma anda gör regeringen en satsning på ökad kunskap om förintelsen genom utökade stöd till Forum för levande historia – något vi välkomnar. Men vi ser också att Forum för levande historia bör få ett utökat uppdrag att bidra till att öka medie- och informationskunnigheten och motverka ökad rasism och hatbrott. Vi avsätter 50 miljoner för detta ändamål.

Långsiktiga satsningar för nationella minoriteter

I Sverige har samer, judar, romer, tornedalingar och sverigefinnar status som nationella minoriteter, samerna är dessutom erkänt som urfolk. Det innebär att samhället måste vidta särskilda åtgärder i syfte att bevara, skydda och utveckla de särskilda rättigheter som tillhör de nationella minoriteterna. Att ha tillgång till sitt språk och sin kultur är en mänsklig rättighet.

I årets budgetproposition gör regeringens stora nedskärningar på minoritetsområdet, vilket är mycket oroande. Miljöpartiet vill göra finansieringen till de nationella minoriteterna permanent. Vi vill bland annat se utökad möjlighet till minoritetsspråk i skolan och säkra ett starkt och långsiktigt stöd till språkcentrumen och resursbiblioteken. Vi lägger totalt 182,97 miljoner kronor till insatser för de nationella minoriteterna. Av detta avsätter vi 59,5 miljoner kronor till insatser för judisö liö 20öiljoner kronor för till insatser för romsk inkludering och 2,5 miljoner öroör öll återbördande av kvarlevor från tornedalingar, kväner och lantalaiset. Extra medel bör även gå till Finlandsinstitutets arbete med att synliggöra finländsk kultur, och TV Finland får tillskott om 97 000 kr.

Stärkta insatser för urfolket samerna

Miljöpartiet tillför ytterligare ööl till stärkt öötser för urfolket samerna. ötinget behöver kraftigt stärkt anslag för att klara av alla sina arbetsuppgifter, bland annat på grund av de ytterligare åtaganden som konsultationsordningen innebär. Miljöpartiet avsätter ytterligare 52,5 miljoner kronor till Sametinget årligen 2025–2027, varav 2,5 miljoner kronor går till att inrätta en samordnade funktion som kan hantera processerna med återbegravning och repatriering av samiska kvarlevor och föremål. Vi tillför även 30 miljoner kronor till nationella minoriteter inom utgiftsområde 17, varav 8 miljoner går till Giron Sámi Teáhter och 5 miljoner kronor till att permanenta stödet till språksamarbetet Sámi Giellagáldu – som på grund av regeringens nedskärningar riskerar nedläggning.

Samers hälsosituation måste hanteras skyndsamt. Det gäller specifikt den psykiska ohälsan. En av tre unga renskötande samer funderar idag på att ta sitt liv. Det är helt oacceptabelt. Mycket kan förändras genom bättre villkor för rennäringen, men även insatser inom regionerna inriktade på samisk hälsa bör förstärkas och fördjupas. Det pågår flera viktiga projekt som tar sikte på att inhämta kunskap och stärka insatserna mot psykisk ohälsa; bland annat pågår arbetet med en kommande nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention. Strategin bör innehålla ett uttryckligt mål om att stärka samers psykiska hälsa och förhindra suicid bland samer. Det behöver finnas sökbara medel för insatser för de

regioner det geografiskt handlar om. Vi anser att ett specifikt tillskott om 4 miljoner per år bör avsättas från och med 2025 för specifika insatser för samers hälsa.

Medier och medie- och informationskunnighet

Alla i Sverige ska ha tillgång till allsidig nyhetsförmedling av hög kvalitet, oavsett var man bor. Vi vill ytterligare stärka förutsättningarna för oberoende, granskande journalistik och fortsätta bygga bort så kallade vita fläckar; områden med svag journalistisk bevakning. Vi skjuter till ytterligare 50 miljoner kronor i mediestöd.

I en tid där de flesta människor, inte minst unga, tillbringar mycket tid i den digitala miljön och exponeras för en mängd olika budskap är förmågan att kritiskt analysera information och olika källor viktigare än någonsin tidigare. Det innebär bland annat att höja förmågan hos befolkningen att skilja på pålitliga källor och källor som inte är pålitliga. För att bemöta det komplexa nät av desinformation och påverkanskampanjer som befolkningen möts av idag krävs ett stort samverkansnät mellan relevanta myndigheter, utan att vi tummar på den personliga integriteten. Vi behöver också stärka medie- och informationskunnigheten i befolkningen, vilket inkluderar både text- och bildanalys. Som ett naturligt nästa steg anser Miljöpartiet att en nationell strategi för stärkt motståndskraft mot desinformation och propaganda ska tas fram så att medie- och informationskunnigheten kan stärkas. Strategin kommer kräva samverkan mellan en stor rad myndigheter, men vi avsätter 5 miljoner vardera till MSB och Myndigheten för psykologiskt försvar samt 2,5 miljoner kronor till Mediemyndigheten för att starta upp och koordinera arbetet.

16.4 Stärk kulturen

Åtgärder för att stärka kulturen

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025
Stärk kulturen	1210,1
Permanent återstartsstöd	97
Kulturskolan	200
Amatörkultur och lokalhållande organisationer	100
Konstnårsallianserna	30
Läsfrämjandelyft	30
Stärkta bibliotek	150
Stöd till den regionala kulturen	130
Bidrag till scenkonstinstitutioner	60
Bidrag till teater- dans- och musikändamål	50
Statens konstråd	5

Icke-statliga lokaler	0,099
Konstnärskommittén	0,0245
Ersättningar och bidrag till konstnärer	30
Bidrag till centrala museer	60
Filmstöd	55
Höjt produktionsincitament till filmindustrin	100
Digitaliseringssatsning	88
Kyrkoantikvarisk ersättning	20
Kulturmiljövård	5

I en tid när demokratin hotas fyller kulturfrågorna en allt större roll. Här blir vikten av kultur det som får individen och samhället att växa i stället för att krympa. Kultursverige just nu står vid en kritisk punkt. Ett trefaldigt slag mot kulturen har lett till att situationen nu hotar ett utarma ett redan skakat Kultursverige. Det första slaget kom med spridningen av Covid-19 och utbredningen av pandemin som innebar en kraftig och oväntad inbromsning. Nästa slag kom med lågkonjunkturen och den höga inflationen som fick verksamhetskostnaderna att rusa. Det tredje slaget kom med Tidöregeringens kraftiga åtstramningar som på bred front har drabbat hela kultursektorn. Vissa verksamheter måste nu kraftigt dra ned och vissa hotas av nedläggning. Det är djupt beklagligt att regeringen låtit kulturen fastna i den långa kurvan som inleddes med pandemins restriktioner. I Miljöpartiets skuggbudget resonerar vi på annat sätt, och istället för att stå på bromsen vill vi låta kulturlivet gasa ut ur kurvan för att skapa goda förutsättningar för ett starkt och oberoende kulturliv i hela Sverige, med hållbara förutsättningar för kulturarbetare. Vi vill därför permanenta återhämtningsstöden till arrangörsledet och bild- och formområdet, återinföra PLO till regional kultur och statliga scenkonstinstitutioner, samt stödja kulturen genom breda satsningar som syns i tabellen ovan. Vi stärker exempelvis kultursamverkansmodellen, kulturskolan, det fria och ideella kulturlivet och filmsektorn.

Digitalisering och kulturarv

Vårt kulturarv är en resurs som behöver tillvaratas, utvecklas och värnas. Beredskapen för skydd av vårt kulturarv har aktualiserats inte minst med Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Kulturlivet har på ett mycket tydligt sätt visat sig vara en motståndskraft i sig. Ett livaktigt och fritt kulturliv är en kraft för sammanhållning och därmed viktigt för försvarsviljan. Det är centralt att värna kulturen och kulturarvet. Detta gäller både det historiska kulturarvet som den samtida kulturen, inklusive digital information. Kulturen bidrar till också att skapa normalitet i vardagen, hantering av traumatiska händelser men också till underhållning och

förströelse vid sidan av kris eller krig. Regeringen satsar en hel del som vi behåller, men vi går längre. Vi går vidare med återstartsutredningens förslag om en storskalig digitalisering. Museerna är en central verksamhet och vi avsätter därför 5 mkr vardera på 8:2 och 8:3, medan de statliga museerna (8:1) får 20 mkr. Vi avsätter även 3 mkr till Musikverket, 25 mkr till Riksarkivet och 30 mkr till Riksantikvarieämbetet.

Vi måste också höja den kyrkoantikvariska ersättningen för att bevara kulturarvet. Regeringen har aviserat ett tillskott på 30 miljoner per år, men det motsvarar långtifrån det Svenska kyrkan har bedömt vara rimligt och nödvändigt. Vi skjuter därför till ytterligare 20 miljoner som sedan ökar till 40 mkr extra för 2026 och 60 mkr extra för 2027.

17 Satsningar på förebyggande arbete, trygghet och att motverka segregation

Förebygg utsatthet och sociala problem istället för att skapa nya

Åtgärder för att förebygga utsatthet

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025
Summa	4340
Idrottssatsning i områden med lägre socioekonomisk status	100
Öppen fritidsverksamhet	100
Ge socialtjänsten kraftigt bättre möjlighet att göra insatser	1000
Medel för sociala innovationer på Vinnova	70
Utökade hembesöksprogram	100
Ny myndighet mot segregation	70
Medel mot segregation	1000
Medborgarkontor, hubbar och studiecirklar	100
Möjliggör bättre stöd hos Försäkringskassan gentemot enskilda	250
Samordnande uppdrag för Försäkringskassan med vård, arbetsgivare och socialtjänst	100
Initiera forskning för insatser vid långvarig sjukskrivning för stress	50
Individanpassa etableringsprogrammet mer	50
Fler personliga ombud	150
Socialt frikort, försöksverksamhet	25
Hemlösa behöver kunna bo - bostad först	100
Brottsförebyggande satsning	1000
Stärkta bidragen till avhoppverksamhet	75

Det viktigaste för att förebygga utsatthet och sociala problem är att ha en fungerande välfärd som omfattar alla och som särskilt fångar upp individer med särskilda behov. Grundläggande är också att vi har en arbetsmarknadspolitik som medverkar till att alla har möjlighet till att kunna jobba efter förmåga samt företagens och olika verksamheters möjlighet till att få behövlig kompetens.

Utöver en fungerande skola med tillräckliga resurser för att se barn med särskild problematik behövs en socialtjänst med det utrymme som krävs för att arbeta förebyggande och möta de behov som finns. Att fara illa på olika sätt, eller befinna sig i särskilt utsatta livssituationer går att förebygga med rätt insatser.

Samtidigt ska hela samhället involveras i det som betecknas som ett brottsförebyggande arbetet, där krävs långsiktiga insatser för att bekämpa fattigdom, arbetslöshet, segregation och socialt utanförskap. Vi satsar särskilt på att stoppa nyrekryteringen genom riktade insatser till barn och föräldrar samt inrätta ett nationellt avhoppprogram, så att möjligheten att lämna kriminaliteten är likvärdig och stark i hela Sverige.

För den som av olika skäl befinner sig i en svår eller utsatt livssituation är det viktigt att det finns vägar ut ur den. Det skapar trygghet och tillit till samhället när det finns vetskap om att det finns stöd för den som är i behov.

Meningsfull fritid

Idrott- kultur- och föreningsliv stärker folkhälsan, främjar demokrati och ger människor ett socialt sammanhang. Idag vet vi dock att tillgången till meningsfulla fritidsaktiviteter skiljer sig åt beroende på inkomst och bostadsort. Att ge barn tillgång till idrotts- och kulturaktiviteter är även en brottsförebyggande åtgärd, genom att erbjuda ett sammanhang, positiva förebilder och en meningsfull fritid.

Vi gör stora satsningar på att stärka tillgången till meningsfulla fritidsaktiviteter för alla oavsett bakgrund, bland annat genom att stärka kulturskolan, friluftorganisationer, civilsamhället och studieförbunden (se kap. 12, 16.2 och 16.3). Vi skjuter till 100 mkr öronmärkta för en satsning på idrott i områden med lägre socioekonomisk status. En viktig arena för meningsfull fritid och rekreation för barn som regeringen missar är den öppna fritidsverksamheten. Vi vill skjuta till ytterligare 100 mkr för att utöka den öppna fritidsverksamheten i form av fritidsgårdar, ungdomens hus och aktivitetshus, och göra verksamheten mer tillgänglig och jämlik i hela landet.

Förbättrade möjligheter för socialtjänsten att verka

Höga krav ställs på socialtjänsten att jobba uppsökande, förebyggande och med hög kvalitet i det sociala arbetet. Behoven är stora och arbetsvillkoren inte tillräckligt bra. Stressnivån ofta hög, och många socionomer söker sig vidare från socialtjänsten. En ny socialtjänstlag kommer inrättas som bland annat ställer större krav på förebyggande insatser och att det arbete som sker ska vara evidensbaserat och i enlighet med forskningen. För att detta ska kunna bli en realitet och en nystart krävs förstärkningar av sektorn. Vi avsätter en miljard utöver det regeringen aviserat som tillskott till socialtjänsten för nästa år. Utöver det avsätter vi även 1 miljard till brottsförebyggande insatser vilket kommer innefatta socialtjänst, men också polis och andra aktörer.

I anslutning till att nya socialtjänstlagen träder i kraft finns en önskan om att utveckla nya arbetssätt baserat på rådande evidens. För att bidra till stärkt kunskapsutveckling avsätter vi 70 mkr de kommande två åren till Vinnova för medel till sociala innovationer.

Vi vill också se utökade hembesöksprogram från barnavårdscentraler (BVC), i samverkan med förskola och socialtjänst för att tidigt upptäcka behov och sätta in insatser. De satsningar regeringen gör välkomnar vi, men vi anser att de behöver utökas ytterligare. Vi avsätter 100 miljoner kronor årligen till detta.

Krafttag mot segregation, en ny förstärkt myndighet och 1 miljard för åtgärder

Segregation är ett stort samhällsproblem som kräver prioritering och ett samlat grepp från staten. Det skapar onödig utsatthet och problem för både samhället och individen. Minskad segregation kan samtidigt minska behovet av vissa integrationsinsatser, och det är smartare och mer effektivt att bygga ett samhälle som fungerar för alla från början. Miljöpartiet anser att en förstärkt myndighet mot segregation behöver inrättas. Vi anser dessutom att 1 miljard ska avsättas i medel för kraftfulla åtgärder som myndigheten ska handha.

Med dessa resurser ska den nya myndigheten för segregation ha kapaciteten att driva både strategiska och operativa projekt, samt utveckla innovativa lösningar för att minska klyftorna mellan olika grupper i samhället. Detta innebär att myndigheten får möjlighet att genomföra omfattande analyser, stödja lokala initiativ och utveckla långsiktiga handlingsplaner i samarbete med kommuner och andra samhällsaktörer. Genom att ge myndigheten denna ekonomiska och politiska uppbackning ser vi till att arbetet mot segregation blir mer genomgripande, målmedvetet och effektivt.

Medborgarkontor, hubbar och studiecirklar

Kunskapen om det svenska samhället, särskilt för nyanlända, är ofta fragmenterad. Många saknar tillgång till medborgarkontor, vilket försvårar tillgången till hjälp och vidare samhällsorientering. Miljöpartiet vill satsa på att etablera medborgarkontor i kommuner som saknar dessa och utveckla studiecirklar och hubbar där medborgarkontoren kan vara ett nav. Vi avsätter 100 miljoner kronor årligen för denna satsning.

Utöka reformen med personligt ombud

Vi vill utöka reformen personligt ombud. Det är en välriktad reform eftersom den kommer personer med psykiska funktionshinder direkt till del. Ombuden hjälper den enskilde att få tillgång till den hjälp de har rätt att få, från kommunen, regionen och olika stödenheter. Fler behöver få tillgång till ett ombud, staten behöver finansiera reformen fullt ut och vi anser också att målgruppen behöver ses över. Vi avsätter 150 miljoner kronor 2025 och 200 miljoner kronor de kommande åren.

Inför socialt frikort enligt dansk modell för utsatta långt ifrån arbetsmarknaden - för större självständighet och möjlighet till hälsa

Miljöpartiet vill införa den danska modellen med så kallade socialt frikort i Sverige. Utsatta människor med missbruksproblem och psykisk ohälsa som står långt från arbetsmarknaden ges möjlighet att ansöka om så kallat socialt frikort hos kommunen.

Det möjliggör att ta mindre jobb hos olika verksamheter som tar emot personer med socialt frikort. Den enskilde söker själv upp verksamheten utan mellanhänder, krav på godkännande eller inblandning av myndighet, får kontant lön och kan i Danmark tjäna upp till 40 000 kronor per år, utan att behöva betala skatt eller att avdrag görs på försörjningsstöd eller andra ersättningar. Utvärderingar i Danmark lovordar reformen som permanentats med samtliga partier bakom sig från att ha varit på försök. Miljöpartiet vill att Sverige utvecklar motsvarande modell i Sverige. Vi anser att en försöksverksamhet bör startas upp snarast och avsätter 25 mk i två år i syftet.

En bostad är en grundförutsättning – förstärk Bostad först

För att minska och förebygga att människor hamnar i hemlöshet har regeringen antagit en nationell hemlöshetsstrategi som bland annat inkluderat att modellen Bostad först bör införas i alla kommuner i Sverige. Då många fler kommuner än tidigare sökt medel till Bostad först har mindre pengar kunnat betalas ut till varje kommun än tidigare. Det är också många kommuner hittills som inte har fått något stöd. Då Bostad först har visat sig vara en av de bättre

metoderna för att bryta ett liv i hemlöshet vill vi därför tillskjuta ytterligare 100 miljoner årligen de kommande tre åren.

Brottsförebyggande insatser för att bryta nyrekryteringen till gängen

Det brottsförebyggande arbetet måste stärkas betydligt. Bland annat måste vi agera mycket tidigare än idag för att fånga upp barn och unga som befinner sig i riskzonen för att dras in i kriminalitet. Det finns framgångsrika insatser såväl i Sverige som utomlands som vi behöver sprida och utveckla, där staten ska vara med och delfinansiera. I till exempel Danmark har antalet gängkriminella minskad med en tredjedel på tio år. Det är däremot inte hårdare straff, visitationszoner eller militärer i förorten som gett den effekten. Forskare lyfter istället upp sociala insatser i tidiga år som de starkast bidragande faktorerna. I Danmark använts modellen ”De aktive drenge” för att fånga upp unga som riskerar att hamna i gängkriminalitet. De unga pojkar som ingår i modellen punktmarkeras under en längre tid av socialarbetare, lärare och kontaktpersoner, för att sedan få uppföljande stöd och vägledning under flera år. Modellen inkluderar även familjebehandling, främst riktad till mammor.

Även i Sverige finns flera framgångsrika initiativ som vi kan bygga vidare på. Sedan 2023 pågår det myndighetsgemensamma uppdraget Bob (Barn och unga i organiserad brottslighet) som handlar om att skapa lokala samverkansråd mellan polis, socialtjänst, skola, kriminalvård samt hälso- och sjukvård. Det är viktigt att insatser som denna inte stannar vid tillfälliga projekt, utan ges tillräckliga och långsiktiga resurser. Miljöpartiet gör därför en storsatsning om 1 miljard kronor, för att nå resultat i det brottsförebyggande arbetet och komma till bukt med nyrekryteringen. Det kan handla om insatser i skolan, socialtjänsten, på särskilda ungdomshem och andra offentliga institutioner.

En stark och likvärdig avhopparverksamhet

Stöd till avhoppare är en viktig del i det brottsförebyggande arbetet. När vi satt i regeringen gav vi Kriminalvården, Polismyndigheten, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett nationellt avhopparprogram. I slutredovisningen av uppdraget konstaterar myndigheterna att det idag finns befintliga strukturer som bör utnyttjas i arbetet med stöd till avhoppare, men att arbetet behöver utvecklas och samordnas lokalt, regionalt och nationellt för att bli mer likvärdigt över hela landet.

Miljöpartiet noterar att regeringen skjuter till pengar till regional samordning av arbetet med stöd till avhoppare. Detta är dock inte tillräckligt för att inrätta en nationell avhopparverksamhet och följer dessutom inte myndigheternas rekommendationer med att

inrätta en samordnande part på även nationell och lokal nivå. Miljöpartiet föreslår därför att en del av satsningen om 1 miljard kronor till brottsförebyggande arbete avsätts till att fullfölja förslagen om att inrätta en nationell avhopparverksamhet.

Idag fördelas medel till stödinsatser för avhoppare av Polismyndighetens. Under de senaste åren har både andelen avhoppare och andelen kommuner som söker statliga medel för stöd till avhoppare ökat kraftigt. Trots detta har anslaget till avhopparverksamheten inte utökats sedan 2022. Vi vill se kraftigt utökade insatser för att fler ska våga och kunna lämna det kriminella livet, det är borde ses som en självklar del i det brottsförebyggande arbetet. För att stärka bidragen till avhopparorganisationerna tillför Miljöpartiet 75 miljoner kronor till Polismyndigheten.

Stabila myndigheter för stöd

Att försäkringskassan fungerar och ger bra stöd är centralt för den som är i behov av insatser. Det är därför angeläget att Försäkringskassan ska kunna korta handläggningstider så att inte människor måste ta dyra lån för att klara hyran i väntan på sjukpenning eller sjukersättning. Vi anser också att mer fokus ska kunna läggas på rehabilitering vid sidan av de anpassningar som görs på arbetsplatsen. 2023 gick ca 17 miljarder enligt Försäkringskassan till sjukskrivningar som är stressrelaterade. Vi avsätter 250 miljoner kronor extra de kommande två åren för utvecklat och bättre stöd hos Försäkringskassan gentemot enskilda. Vi vill också se ett stärkt samordnande uppdrag med vård, arbetsgivare och socialtjänst av samma skäl med 100 mk i två år. Vi anser även att Försäkringskassan i samverkan med Forte bör intitera forskning för fungerande insatser vid långvarig sjukskrivning för stress och avsätter i det syftet 50 mk för motsvarande tidsperiod.

17.1 Mer trygghet och tillit

Åtgärder för mer trygghet och tillit

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Summa	214	223	223
Inrätta en Polisinspektion	48	75	75
Stoppa gängens finansiering	18		
Förstärkt stöd till brottsoffer	138	138	138
Stödlinje för anhöriga till gängkriminella	10	10	10

Alla ska kunna känna sig trygga och säkra i Sverige. För det krävs en stark välfärd, förstärkt rättskedja och ett omfattande förebyggande arbete. Tryggheten ska öka, brottsbekämpningen skärpas och kriminella ställas till svars för sina brott. Vi vill se till att den pågående utbyggnaden av rättsväsendet fortsätter. Vi vill utbilda och anställa fler poliser och förbättra tillsynen av Polismyndigheten. För att skapa trygghet måste vi också stoppa gängens framfart samt stärka stödet till brottsoffer och anhöriga.

Fler poliser

Polismyndighetens kompetens och resurser ska användas på ett effektivt sätt för att förhindra och utreda brott. Vill vi utbilda och anställa fler områdespoliser och mer administrativ personal, så att uppgifter som kan utföras av civila handläggare inte belastar polisutbildad personal. Det frigör resurser så att fler områdespoliser kan ingripa mot brott och ordningsstörningar samt bygga relationer och öka människors förtroende för polis och rättsväsende. Vi anser att 500 miljoner kronor av de ökade anslaget till polisens tillväxt ska gå till att fler lokalområdespoliser och administrativ personal.

Förbättrad tillsyn genom att inrätta en Polisinspektion

Det förekommer idag ingen regelbunden och systematisk extern granskning av Polismyndigheten på samma vis som Inspektionen för vård och omsorg eller Skolinspektionen fungerar. En polisinspektion skulle inte bara kunna utvärdera enskilda skeenden som hur påsk- eller Husbykravallerna startade och hanterades, utan även på strukturell nivå se över hantering av skjutningar i gängmiljö, butiksstölder, sexualbrott eller profilering och visitationer. Vi vill därför inrätta en ny polisinspektion, som i ett inledande skede ska bedriva tillsyn över ett begränsat antal ärenden, för att sedan utvärdera den nya verksamheten. För detta ändamål avsätter vi 48 miljoner kronor för 2025, 75 miljoner kronor för 2026 och 75 miljoner kronor för 2027 som ska belasta en ny anslagspost.

Förbättrad lärandekultur genom en ”Lex Maria” för polisen

Det behövs bättre strukturer för att lära av misstag inom polisen. Polisen behöver en ”Lex Maria”-funktion och en skyldighet att rapportera missförhållanden. Genom en sådan funktion kan allvarliga fall uppmärksammas och åtgärdas, samtidigt som det långsiktiga lärandet förbättras. Funktionen ska belasta befintliga anslag för Polismyndigheten.

Stoppa finansieringen till de kriminella gängen

För att besegra den organiserade brottsligheten måste vi stoppa den finansieringen som gör att de kriminella gängen kan bedriva sin verksamhet. Det myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet, där tolv svenska myndigheter samverkar sedan 2009, har visat på goda resultat. Miljöpartiet vill fortsätta stärka myndigheternas möjlighet att komma åt pengarna. Vi skjuter därför till 18 miljoner kronor till Ekobrottsmyndigheten.

Mer stöd till brottsoffer och anhöriga till gängkriminella

Att brottsoffer får upprättelse är en av rättssystemets allra viktigaste uppgifter. Samhället behöver säkerställa att brottsoffer och deras anhöriga får tillgång till stöd och tydlig information. Som ett led i detta vill Miljöpartiet se över systemet för ersättning och stöd till brottsoffer för att stärka offrets ställning. Detta gäller inte minst unga och de som utsatts för våld i nära relation, sexualbrott och hedersbrott. Vi vill också att staten ska ta ett större ansvar för att driva in skadestånd och brottsskadeersättning, så att brottsoffret kan fokusera på sin rehabilitering. För detta ändamål anslår vi en förstärkning med 138 miljoner kronor årligen mellan 2025–2027.

Vi vill också stärka stödet till anhöriga till kriminella. Statistik från Brottsofferjouren visar att allt fler anhöriga till kriminella söker stöd, under förra året hanterade jouren dubbelt så många ärenden jämfört med året innan. När det gäller anhöriga till gängkriminella, visar studier att dem ofta har en annan oro än andra anhöriga som söker hjälp. Bland annat kan de leva med en hotbild och därför vara i behov av stöd i form av skyddat boende och skyddade personuppgifter.

Idag finns verksamheter till exempel inom vissa kommuner som riktar sig till anhöriga till personer som begår brott eller är i riskzonen för att hamna i gängkriminalitet. Det finns däremot ingen nationell stödlinje som riktar sig särskilt till den här målgruppen. Det tycker vi behövs för att erbjuda ett likvärdigt stöd över hela landet. Stödlinjen bör ha personal som kan flera språk och möjligheter att ge psykologiskt och praktiskt stöd av olika slag. För detta ändamål tillskjuter vi 10 miljoner kronor årligen 2025–2027 som belastar en ny anslagspost.

18 Arbetsmarknadsinsatser

Åtgärder för arbetsmarknaden

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

2025

Summa

Utökade arbetsmarknadspolitiska program och insatser.	1000
Riktade arbetsmarknadsutbildningar för kvinnor långt ifrån arbetsmarknaden	135
Utveckling av lokala jobbspår för vuxna och evidensbaserade modeller	475
Ersättning för höga sjuklönekostnader	1 230
Arbetsmarknadens parter kan fylla en viktig funktion för nyanlända	10
Behåll statsbidraget för samråd med arbetstagarorganisationer	500
Inför en Nationell samordnare för kompetensförsörjning	18
Medel till åtgärder för kompetensförsörjning	150
Kostnad för medicinsk service i företagshälsovården	55

Arbetsmarknadsinsatser – bättre möjligheter till arbete

För de som av olika skäl befinner sig långt från arbetsmarknaden, som vid arbetslöshet, funktionsnedsättning, bristande utbildning, social utsatthet eller svårigheter som nyanländ, måste det finnas tydliga vägar in på arbetsmarknaden. Integration är en central del av detta, där nyanlända och personer med utländsk bakgrund får stöd för att komma in i arbetslivet. Samhället behöver erbjuda både stöd och möjligheter, så att alla individer kan bidra med sin kompetens. Arbetsmarknadens dörrar måste vara öppna, och insatserna anpassas efter individens behov.

Förbättrade insatser från Arbetsförmedlingen

Under de senaste åren har vi sett en försämring inom Arbetsförmedlingens insatser, vilket skapat stor oro. De personalintensiva insatserna, som riktar sig till personer långt ifrån arbetsmarknaden, har minskat, och stödet till personer med funktionsnedsättning har försämrats. Vi har konsekvent motsatt oss tidigare neddragningar och anser att det behövs en förstärkning med 1 miljard kronor för att utöka arbetsmarknadspolitiska program och insatser.

Riktade arbetsmarknadsutbildningar har en stor potential och bör utökas med 135 miljoner kronor årligen. Detta är särskilt viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv, för att hjälpa kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden, och för att skapa varaktiga förändringar. Vi vill satsa på korta yrkesutbildningar i kombination med språkstudier, särskilt riktade mot kvinnor och bristyrken.

Miljöpartiet föreslår även en satsning på att utveckla lokala jobbspår för vuxna, enligt en modell som har fungerat väl för unga, där arbetsgivare, Arbetsförmedlingen och kommuner

samverkar. Vi vill även att evidensbaserade modeller som prövats med goda resultat ska kunna erbjudas. För detta avsätter vi 475 miljoner för 2025.

Det är också viktigt att personer som har aktivitets- eller sjukersättning enklare ska kunna pröva att arbeta eller studera utan att riskera att förlora sin ersättning. En utredning (2021:69) har föreslagit en mer flexibel ersättningsmodell som möjliggör vilande ersättning vid arbete eller studier för personer med aktivitets- eller sjukersättning. Detta beräknas både möjliggöra arbete och studier för fler, och minska kostnaderna för staten. Vi anser att detta förslag bör införas snarast.

Etableringsprogrammet

Etableringsprogrammet behöver erbjuda större individanpassning. Asylsökande är ingen homogen grupp, utan kommer med olika förutsättningar och erfarenheter.

Etableringsprocessen måste därför i högre grad anpassas till individens behov och förmågor. Programmet ska kunna vara både kortare och längre beroende på individuella omständigheter, och statens ekonomiska ansvar bör kunna förlängas i särskilda fall där det behövs. För detta avsätter vi 50 miljoner kronor årligen.

Ersättning till arbetsgivare för höga sjuklönekostnader

Regeringen skriver i budgeten att man vill avskaffa ersättningen för höga sjuklöne-kostnader och en utfasning påbörjas från och med 2025. I dagsläget ersätts ca 60 000 arbetsgivare på årsbasis, de flesta små arbetsgivare. Regeringen menar att ersättningen är en dålig idé eftersom det kan riskera att minska drivkrafterna att förebygga sjukfrån-varo på arbetsplatsen. De skriver också att ersättningen bara motsvarar en marginell del, ca 5 % av arbetsgivarnas samlade sjuklönekostnader och att det därför inte lär påverka företagen nämnvärt.

Vi tycker att denna analys är klart förhastad. Det är väldigt viktigt att mindre arbets-givare ska kunna våga anställa personer även om de kan ha vissa sjukdomar som t ex innebär en ökad risk för sjukperioder. Och det är troligt att sjuklönekostnaderna just för små arbetsgivare kan vara mycket högre än för stora om man slår ut kostnaden. Därför säger vi nej till förslaget. Vi avsätter 1 230 miljoner kronor för 2025, vilket utökas till 2 640 miljoner kronor per år för 2026 och 2027.

Vi anser också att det kostnadsbidrag som finns för medicinsk service som beskrivs i förordning (2017:117) och som handlar om att en anordnare av företagshälsovård kan få bidrag för kostnader för köp av medicinsk service från offentliga eller privata vårdgivare ska fortsätta att gälla. Bidraget är högst 100 kronor per anställd och regeringen vill avveckla stödet. Vi

anser att företagshälsovården är en väldigt viktig funktion som behöver värnas. I stället för att avveckla stödet anser vi därför att stödet bör utvärderas tillsammans med frågeställningen om huruvida en annan utformning av stöd vore bättre. Vi avsätter 55 mk årligen för att behålla bidraget de närmaste tre åren.

Arbetsmarknadens parter kan fylla en viktig funktion för nyanlända

Arbetsgivarorganisationer och fackföreningar kan spela en större roll i att underlätta en bra etablering för nyanlända. Att tidigt få kontakt med fackliga organisationer och yrkesförbund kan vara ovärderligt för dem som har erfarenhet inom ett visst yrkesområde. Möjligheten att knyta kontakter, få yrkesvägledning och praktik inom sitt område kan bidra till en snabbare etablering på arbetsmarknaden.

Även om vissa projekt redan genomförts, menar vi att det finns en stor outnyttjad potential. Fackföreningar har visserligen ett uppdrag gentemot sina medlemmar, men det finns sannolikt ett intresse för att bidra till en bredare samhällsinsats. Därför ser vi starka skäl för att utforma ett statligt stöd för att dessa organisationer i större utsträckning ska kunna samverka med arbetsgivarorganisationer och bidra till integrationen. Vi föreslår att avsätta 10 miljoner kronor årligen för detta ändamål.

Behåll statsbidraget för samråd med arbetstagarorganisationerna

Regeringen har tidigare aviserat att man ska avskaffa statsbidraget till arbetstagarorganisationer för samråd. Det handlar om medel för att ge yttranden till Arbetsförmedlingen inför arbetsplatsförlagda program och insatser. Regeringen skrev i förra årets budget att de anser att det inte ska vara kopplat till en statlig ersättning att lämna in yttranden till myndigheten. Vi anser att bidraget tvärtom är ett värdefullt bidrag.

Arbetstagarorganisationer har djup kunskap om respektive område och kan därför i hög grad bidra så att program hos Arbetsförmedlingen blir så väl utformade som möjligt. Att ha tillräckligt med handläggaresurser är viktigt för hög kvalitet. Det är snåldumt att avskaffa bidraget om man är mån om så väl riktade resurser som möjligt hos Arbetsförmedlingen. Vi återinför därmed detta på anslaget 1:3 med 25 mk för 2025, 2026 och 2027.

Inrätta en nationell samordnare för kompetensförsörjning

Att inrätta en nationell samordnare för kompetensförsörjning är en strategisk åtgärd för en mer effektiv arbetsmarknad. Samordnaren ska identifiera behov, samordna utbildningsinsatser

och främja samarbeten mellan myndigheter, utbildningsinstitutioner, kommuner och näringsliv.

Genom att arbeta långsiktigt och med helhetssyn kan vi anpassa utbildningssystemet för att bättre möta arbetsmarknadens förändringar och framtida krav. Samordnaren kan utveckla skräddarsydda utbildningsprogram, rikta yrkesutbildningar mot bristyrken och främja arbetskraftsmobilitet.

Samordnaren ska också kunna utvärdera och bredda omställningsstödet för att inkludera mer utbildning, vilket särskilt skulle gynna personer med svag förankring på arbetsmarknaden. Vi avsätter 18 miljoner kronor de kommande två åren för detta syfte.

Samordnaren ska ha 150 miljoner kronor till sitt förfogande för satsningar på kompetensförsörjning.

Nej till att slå ihop MYNAK med Arbetsmiljöverket

Vi motsätter oss regeringens förslag att slå samman MYNAK med Arbetsmiljöverket. Regeringen har inte presenterat tillräckligt starka argument för denna sammanslagning. Statskontoret har påpekat att omställningar av detta slag ofta underskattar det omfattande arbete som krävs. Vi anser att båda myndigheternas resurser kan användas mer effektivt var för sig, särskilt med tanke på de allvarliga arbetsmiljöproblem och dödsolyckor som förekommer på arbetsmarknaden.

Det är avgörande att ha en självständig kunskapsmyndighet inom arbetsmiljöområdet. Arbetsmiljöverket har redan idag ett brett och krävande uppdrag, och vi ser inte att en sammanslagning skulle förbättra arbetsmiljöarbetet. Att bevara en fristående kunskapsmyndighet som MYNAK är därför av stor vikt för att kunna bedriva ett långsiktigt och evidensbaserat arbete för en säkrare arbetsmiljö.

19 En öppen och medmänsklig migrationspolitik

Åtgärder för en öppen och medmänsklig migrationspolitik

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Summa	1696	2753	3363
Korta ned handläggningstiderna	150	150	150
Stärkta insatser för ett tryggt och rättssäkert mottagande	175	125	125
Höj dagersättningen	230	220	250
Ge asylsökande rätt till SFI	190	200	200

Inrätta nationellt center för samhällsorientering	15	15	15
Återställ schablonersättningen för ensamkommande barn	150	130	110
Återställ indexeringen för schablonersättningen för mottagande av nyanlända	126	113	113
Återställ antalet kvotflyktingar	500	1500	2200
Ge alla ukrainska flyktingar rätt till bosättningsbaserade förmåner	160	250	250

Aldrig förr har så många människor varit på flykt i världen som nu. Samtidigt finns det rörelser i Europa och i Sverige som vill göra det mycket svårare för utsatta människor att söka skydd i EU. Alltför många människor väljer den livsfarliga vägen över Medelhavet, i brist på lagliga vägar in i EU, för att sedan mötas av ett ovärdigt mottagande, eller till och med nekas rätten att söka asyl. Det vill vi ändra på. Vi står upp för en öppen och human migrationspolitik – och för fred, rättvisa och klimat i världen. Det är en mänsklig rättighet att få sin asylansökan individuellt prövad. Alla EU-länder måste solidariskt dela på ansvaret för ett humant och rättssäkert mottagande.

Korta ned handläggningstiderna

Handläggningstiderna hos både Migrationsverket och migrationsdomstolarna har länge varit alldeles för långa, vilket också kritiserats av till exempel Justitieombudsmannen och Riksrevisionen. Två orsaker som lyft till de långa väntetiderna är brist på såväl personalresurser som ekonomiska medel. Detta är inte acceptabelt. Utöver ökade ekonomiska kostnader kan för långa handläggningstider leda till psykiskt lidande och brister i rättssäkerheten. Det riskerar även att försämra integrationen när människor får vänta på besked om huruvida de får stanna i Sverige eller inte. Miljöpartiet skjuter därför till 50 miljoner kronor till Migrationsverket och 100 miljoner kronor till migrationsdomstolarna, i syfte att korta ned handläggningstiderna. Det är viktigt att personalens kompetens säkerställs och att handläggningstiderna inte kortas på bekostnad av rättssäkerheten.

Ett tryggt och säkert mottagande

Alla som söker asyl i Sverige ska vara säkra på att deras individuella asylskäl prövas och beaktas i enlighet med gällande rätt. Trots detta har rättsosäkerheten vid Migrationsverkets asyihanteringar uppmärksammats flertalet gånger av bland annat UNHCR, FN:s kommitté för mänskliga rättigheter och RFSL. Förutom de långa handläggningstiderna handlar det om bristande kompetens hos handläggare, tolkar och juridiska ombud, orimliga krav på den

asylsökandes berättelser, bristande efterlevnad av barnkonventionen samt undermålig hanteringen av traumatiserade personer.

Vi vill att Migrationsverkets operativa personal utbildas i utredning, prövning och bedömning av asylärenden, bland annat med fokus på hur traumatiserade personer, hbtqi-personer och konvertiter kan framställa sina skyddsbehov. Vi föreslår att finansieringen ska ske genom befintliga medel till Migrationsverket. Miljöpartiet vill också stärka rätten till behandling för traumatiserade och torterade personer och tillför därför 75 miljoner kronor till detta syfte. Slutligen behövs kunskapshöjande insatser för rättsliga biträden och bättre förutsättningar att avsätta tillräckligt med tid till sina ärenden, detta gäller inte minst asylärenden som rör barn. För detta ändamål avsätter vi 100 miljoner kronor årligen mellan 2025–2027.

Höj dagersättningen för asylsökande

Dagersättningen har inte ändrats sedan 1994, utan ligger fortfarande på 71 kronor per dag för en ensamstående vuxen. Det är orimligt. Vi vill höja dagersättningen så att alla asylsökande får en mer dräglig vardag under väntetiden.

Miljöpartiet vill höja dagersättningen till motsvarande nivå som riksnormen för försörjningsstöd, det vill säga ungefär 126 kronor per dag för en ensamstående vuxen. För år 2025 avsätter vi därför 230 miljoner kronor, för år 2026 220 miljoner kronor och för år 2027 250 miljoner kronor.

Ge asylsökande rätt till SFI

För den som kommer ny till Sverige ska det finnas snabba vägar in i det svenska samhället. Att kunna det svenska språket spelar en stor roll för möjligheten att få ett arbete, ägna sig åt andra studier eller i övrigt delta i samhällslivet. Miljöpartiet välkomnar att regeringen i årets budgetproposition föreslår flera satsningar för att fler ska lära sig svenska, men insatserna är otillräckliga. Miljöpartiet vill se kraftfullare åtgärder och föreslår därför att svenska för invandrare (SFI) utökas så att även asylsökande ska få rätt att snabbt och effektivt lära sig svenska. Vi det hade varit till fördel för asylsökandes språkinläring och integration om även dem gavs rätt till SFI. SFI har bättre förutsättningar att erbjuda såväl språkutbildning som relevant samhällsinformation, studierna utgår från en tydlig kursplan och kan anpassas efter deltagarnas olika förutsättningar och utbildningsbakgrund. Det erbjuds dessutom i alla Sveriges kommuner. Vi vill också säkerställa att det finns tillräckligt med utbildningsplatser och att SFI-lärarna har god kompetens. Det ska även finnas goda möjligheter att kombinera

SFI med arbete och yrkesstudier. För detta ändamål avsätter vi 190 miljoner kronor för år 2025 och 200 miljoner kronor för år 2026 och 2027.

Inrätta ett nationellt center för samhällsorienteringen

Låt introduktionen av samhället få ta betydligt större plats i ett tidigt skede. Även om en del inte kommer få uppehållstillstånd senare är kunskap aldrig bortkastad. Att använda tid till något meningsfullt, att ha hopp inför framtiden är viktigt för alla. För de som senare får uppehållstillstånd och kommer stanna i Sverige kortare eller längre tid är tidig kunskap om samhället en enormt viktig investering. Vi vill att berörda myndigheter får i uppdrag att ta fram ett förslag på helhetskoncept för kunskap om samhället, det som i dag är splittrat mellan det som kallas samhällsintroduktion och samhällsorientering. Ett jämställdhetsperspektiv, mänskliga rättigheter och möjligheten att på ett fördjupat sätt förstå dessa ska inbegripas. Vi anser att ett nationellt center för samhällsorienteringen behöver inrättas, något som även länsstyrelserna föreslagit. Nivån behöver öka och pedagogiken bli bättre. Länsstyrelserna föreslog även att en uppdragsutbildning för samhälls- och hälsoinformatörer behöver tas fram. Vi anser att det nationella centret bör få detta uppdrag. I dagsläget är nivån och kvaliteten på samhällsorienteringen mycket ojämn i landet. Behovet av att en nationell kursplan för samhällsorientering tas fram har också lyfts. Det senare har regeringen aviserat att man är inne på, och det är välkommet, förutsatt att innehållet är bra. Vi avsätter sammantaget 15 miljoner kronor för nationellt center och uppdragsutbildning.

Återställ schablonersättningen för ensamkommande barn

Kostnaderna för kommuner och regioner per person har inte gått ner, snarare tvärtom. I förra årets budget aviserade regeringen en sänkning av ersättningen per dygn och person för mottagande av ensamkommande barn, något som Miljöpartiet avvisade mot bakgrund av att kommunerna redan befinner sig i ett mycket ansträngt ekonomiskt läge. Trots detta, gör regeringen i år bedömningen att kommunerna får tillräcklig utsträckning fått ersättning för sina kostnader. För att kompensera kommunernas kostnader tillför Miljöpartiet totalt 150 miljoner kronor år 2025, 130 miljoner kronor år 2026 och 110 miljoner kronor år 2027.

Återställ indexering för schablonersättning för mottagande av nyanlända

Vi anser att det är ett feltänkande att så som regeringen föreslår strypa den indexering av schablonersättning för mottagande av nyanlända som nu finns. Indexeringen har tidigare justerats upp med koppling till förändring i prisbasbeloppet. I takt med ökade kostnader, inte

minst på grund av inflation och ett tufft läge för kommunerna, är det allt annat än ansvarstagande att dra ner på denna post.

För att återställa indexeringen av schablonersättningen för mottagande av nyanlända avsätter vi 126 miljoner kronor för 2025, 113 miljoner kronor för 2026 och 113 miljoner kronor för 2027.

Återställ antalet kvotflyktingar

Fler länder behöver ta ett större ansvar för att ta emot flyktingar och vi vill att Sverige tillsammans med andra EU-länder förbinder sig att öka antalet kvotflyktingar. I en tid då antalet människor på flykt i världen ständigt ökar har antalet länder i EU som tar emot kvotflyktingar minskat. UNHCR har upprepade gånger vädjat till EU-länderna om att uppfylla målet att vidarebosätta 40 000 kvotflyktingar, utan resultat.

Sverige bör vara en förebild global solidaritet. Regeringen har kraftigt minskat antalet kvotflyktingar - något vi djupt beklagar. Fler länder behöver ta ett större ansvar för att ta emot flyktingar och vi vill att Sverige tillsammans med andra EU-länder förbinder sig att öka antalet kvotflyktingar. Vi vill att Sverige omedelbart ska återgå till att ta emot 5000 kvotflyktingar per år. Vi avsätter 500 miljoner kronor för år 2025, 1 500 miljoner kronor för år 2026 och 2 200 miljoner kronor för år 2027.

Ge alla ukrainska flyktingar rätt till bosättningsbaserade förmåner

I somras förlängdes massflyktsdirektivet till den 4 mars 2026. Detta är ett mycket efterlängt besked som innebär att de personer som haft tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet i minst två år nu kan folkbokföra sig och därmed omfattas av socialförsäkringssystemet och få samma rättigheter och skyldigheter som andra folkbokförda. Detta besked sammanföll dock med ett nytt lagförslag från regeringen, som innebär att personer som haft tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet i minst ett år får folkbokföra sig. Dessvärre undantas denna grupp från bosättningsbaserade förmåner, såsom rätt till barnbidrag, bostadsbidrag, äldreförsörjning, assistansersättning och studiestöd. Miljöpartiet är mycket kritisk till regeringens orättvisa reglering. Vi vill att alla ukrainare ges möjlighet att få bosättningsbaserade förmåner. För detta ändamål tillför vi 160 miljoner kronor år 2025 och 250 miljoner kronor år 2026 och 2027.

Slopa förslagen om återvändandebidrag och fler förvarsplatser m.m.

Miljöpartiet anser att inriktningen med regeringens migrationspolitik är helt fel väg att gå. Förslagen om att intensifiera återvändandearbetet, fler förvarsplatser, återkalla uppehållstillstånd och kunskapskrav för medborgarskap tilldelas alltför stort fokus. Vi menar att regeringens förslag riskerar att öka stigmatiseringen, ge sämre förutsättningar för integration och försvaga tilliten till svenska myndigheter.

Det ökade fokuset på att utöka antalet förvarsplatser är helt fel prioritering av statens utgifter. Enligt budgetpropositionen var beläggningen på förvaren i genomsnitt 65 procent förra året och 59 procent året innan, det kan därmed inte anses finnas någon brist på förvarsplatser. Vidare är det anmärkningsvärt att regeringen går fram med förslaget om att kraftigt höja bidraget för återvandring. Regeringens egen utredare visar att storleken på bidraget inte påverkar människors vilja eller förmåga att återvända. Tvärtom riskerar kraftigt höjda bidrag att skada integrationen och tilliten till välfärdssystemet. Vi vill istället satsa på öskola, bostadsbyggnad, välfärden, arbetsmarknadsinsats så att fler kan komma från önskö till ett bättre liv och bidra till samhället. Öskolan ska bli så bra som möjligt köpsättningen kommuner tar sitt ansvar. Öskolan fördela mottagandet jämt kan vi minska segregationen, förbättra integrationen och underlägga etableringen.

Vi avvisar förslaget om effektivare återvändandearbete fler förvarsplatser, återkallelse av uppehållstillstånd och kunskapskrav för medborgarskap. Därmed minskas anslaget till Migrationsverket med 143 miljoner kronor år 2025, 845 miljoner kronor år 2026 och 350 miljoner kronor 2027. Vi avvisar också förslaget om ökad frivillig återvandring varför anslaget till Migrationspolitiska åtgärder minskas med 105 miljoner kr år 2025, 1 425 miljoner kr år 2026 och 320 miljoner kr år 2027.

Nej till nytt migrationspolitiskt mål

Miljöpartiet motsätter sig det nya verksamhetsmål för utgiftsområde 8 som regeringens har antagit. Vill återgå till det tidigare målet för utgiftsområdet som gällt sedan 2009. Det tidigare målet var att säkerställa en långsiktigt hållbar migrationspolitik som värnar asylrätten och som inom ramen för den reglerad invandringen underlättar rörligheten över gränser, främjar behovsstyrd arbetskraftsinvandring och tillvaratar och beaktar migrationens utvecklingseffekter samt fördjupar det europeiska och internationella samarbetet.

20 En grön feministisk utrikespolitik

Vår värld präglas av mångfacetterade kriser. Hybridkrigsföring, terrorism och extremism och naturkatastrofer till följd av klimatförändringar är några av de kriser som vi tvingas hantera parallellt. När regeringar tvingas att prioritera och fokusera på inrikespolitiken, så finns det en risk att det samarbete som byggs upp regionalt och internationellt läggs åt sidan och att vi dels ser minskat samförstånd och förståelse, samt att risken för konflikter ökar när resursbrist, hot och andra kriser behöver hanteras.

För Miljöpartiet är det oerhört viktigt att Sverige är en global röst för demokrati och mänskliga rättigheter, för en regelbaserad världsordning och för en fredlig värld där vi kan ta oss an globala utmaningar såsom klimatkrisen, extrem fattigdom och ojämlikhet tillsammans. För att detta ska bli verklighet behöver Sverige återinföra en feministisk utrikes- och utvecklingspolitik.

Åtgärder för en grön feministisk utrikespolitik

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Utveckling, fred och rättvisa			
Återställ biståndsramen till 1 % av BNI	12744.5	18744.5	18744.5
Stöd till FN-organ	200	200	200
Återinför och dubblera stödet till fredsorganisationer	40	40	40
Stärk Svenska institutets civilsamhällesarbete	36	36	36
Stöd till forskning om nedrustning och icke-spridning	30	30	30
Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	6,8	6,8	6,8
Etablera nya utlandsmyndigheter	75	75	75

Biståndet

Att regeringen i budgeten sänker sina ambitioner om att vara med och skapa en bättre värld är inte oväntat, men djupt beklagligt. Regeringens besked är dåliga nyheter för arbetet för demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter runt om i världen.

I slutet av förra året antog regeringen en ny reformagenda för biståndspolitiken. Den togs fram i slutna förhandlingar mellan Tidöpartierna utan tillräckliga möjligheter för oppositionen, myndigheter och berörda civilsamhällesorganisationer att yttra sig. Kontrasten jämfört med den breda uppslutningen som präglade PGU är slående, och listan på vad som är problematiskt med reformagendan kan göras lång. Reformagendan tappar fokuset på global hållbar utveckling och de mest utsattas behov, istället har fokus skiftat till att se bistånd som ett verktyg för att främja svenska intressen. Miljöpartiet är mycket kritiska till utvecklingen och avvisar därför ökade anslag till (1:1) Regeringskansliet för genomförandet av reformagendan.

Vi motsätter oss också starkt att regeringen använder biståndsmedel för att täcka kostnader för asylmottagande. Migrationsverket kommer bli en av de största mottagarna av svenskt bistånd 2025, då 2,6 miljarder kronor ska gå till att bland annat täcka kostnader för boenden, trots att många flyktingboenden står tomma. Det kan jämföras med Sveriges stöd för främjandet av demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer i världen, vilket under 2024 uppgick till 1 miljard kronor.

Regeringens aviserade sänkning av biståndsramen innebär att vi kommer gå under FN:s mål om 0,7 procent av BNI i bistånd till 2028, enligt nuvarande prognoser. Det är inget annat än en skandal. Vi avvisar regeringens sänkning och återställer istället biståndet till en procent. Vi vill:

- Använda biståndet till att påskynda utfasningen av fossil energi och möjliggöra att investeringar i förnybart också når de allra fattigaste.
- Fortsätta driva en feministisk utvecklings- och utrikespolitik som sätter fokus på kvinnors rättigheter, politiskt deltagande, ekonomisk egenmakt, inflytande över fredsarbete, frihet från våld samt rätten till reproduktiv hälsa.
- Att Sverige ska vara en ledande kraft för klimaträttvisa i den globala klimatomställningen och investera i klimat- och miljöarbete i fattiga länder.
- Att Sverige ska fortsätta vara en ledande givare och partner för människor på flykt och som riskerar svält.
- Stoppa skatteparadis och kapital- och skatteflykt från fattiga länder.

Öka stödet till FN-organ

Kärnstöd till FN-organisationer är viktigt och behövs för att snabbt sätta in åtgärder mot akuta kriser. Trots detta har regeringen istället dragit ner stödet till flera viktiga FN-organ de senaste åren. Regeringen stryker allt stöd till UNAIDS och har också minskat finansieringen av UN Women, UN Peace Building Fund, Joint Fund for Agenda 2030, UNFPA och UNDP under 2023–2024.

Samarbete är avgörande i en svår tid med svåra utmaningar som vi står inför just nu, och FN-organens arbete är centralt. Vi avvisar regeringens neddragning till internationella organisationer och satsar ytterligare 200 miljoner kronor för att öka stödet till FN-organ.

Främja dialog om fred och nedrustning

I en tid med ett försämrat säkerhetspolitiskt läge är det fredsfrämjande arbetet än viktigare. Inför 2024 kapade regeringen det statliga ekonomiska stöd som i hundra år getts till svenska

organisationer inom civilsamhället som arbetar för fred och nedrustning. Vi återställer och dubblar stödet till fredsorganisationerna, en satsning på totalt 40 miljoner. Vi satsar också 6,8 miljoner på freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet inom ramen för utrikespolitiken, samt 30 miljoner i anslag till bl.a. Alva Myrdal-centrum för kärnvapenedrustning, FOI:s CBRN-verksamhet och andra projekt, både i Sverige och utomlands, som forskar på nedrustning och icke-spridning.

Regeringen har aviserat att de vill stänga fler utlandsmyndigheter, och under 2024 har ambassaden i Mali och Afghanistan stängt. Vi tror att det är helt fel väg att gå i rådande säkerhetspolitiskt läge. För att öka samförstånd och förståelse med andra länder och utveckla dialogen satsar vi 75 miljoner för etablerandet av nya utlandsmyndigheter.

Stärk Svenska institutets civilsamhällesarbete

Det är avgörande att Svenska institutet kan arbeta kraftfullt med stödet till civilsamhället, också i en svår kontext. Ett exempel på det är stödet till civilsamhällesorganisationer och organisationer som arbetar med att stärka den belarusiska kulturen. Att avsluta sådant stöd får effekten att Lukasjenkos strävan att låta Belarus bli en del av Ryssland förstärks. Vi avvisar därför regeringens förflyttning av medel från Svenska Institutet till Visit Sweden, och skjuter till ytterligare 36 miljoner till svenska institutets arbete för att upprätthålla kultur och fria medier i Belarus. Vi menar att det är ansvarslöst att i rådande säkerhetspolitiska läge i Europa flytta pengarna från en organisation som bland annat fokuserar på Östersjösamarbete och istället ge dem till ett statligt bolag under Näringsdepartementet vars huvudsakliga uppgift är att gynna besöksnäringen inom Sverige. Det är ytterligare ett exempel där regeringen flyttar pengar som behövs på den internationella arenan till att enbart gynna inhemskt företagande.

Svensk vapenexport

I budgetpropositionen ber regeringen riksdagen bemyndiga dem att ingå avtal med Thailand om försäljning av upp till 12 stycken JAS 39 E/F samt därtill hörande luftförsvarssystem (UO6 avsnitt 4.6.3). Detta vänder vi oss starkt emot. Den skakiga demokratiutvecklingen i landet och de upprepade bristerna att leva upp till mänskliga fri- och rättigheter är omfattande och långtgående. I flera decennier har landet präglats av politisk instabilitet, militärkupper och väpnad konflikt. Vi menar att det inte bör vara förenligt med svensk lagstiftning att godkänna en sådan affär.

21 Även det civila försvaret behöver stärkas

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025
Stärkt beredskap och ett robustare samhälle	864
Förebyggande åtgärder mot jordskred och naturolyckor	500
Höjd livsmedelsberedskap och forskning	100
Forskning om livsmedelsberedskap	4
Cybersäkerhet	100
Stöd till kommuner och regioner för ökad krisberedskap	90
Frivilliga försvarsorganisationer	12
Räddningstjänsten	50
Koordineringsuppdrag till MSB	8

Vi befinner oss i ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge med ett fullskaligt krig i Europa, och Sverige har behövt anpassa säkerhets- och försvarspolitiken därefter. Det är också av yttersta vikt att vi fortsätter långsiktigt stötta Ukraina. Miljöpartiet har sedan flera år stått bakom en snabbare och mer omfattande uppbyggnad av totalförsvaret - såväl det militära som det civila försvaret. Vi vill att Sverige ska stärka sin försvarsförmåga och samtidigt fortsätta att vara en stark röst för demokrati, fred och mänskliga rättigheter.

Dock är den satsning på civilt försvar som regeringen föreslår otillräcklig. Baserat på försvarsberedningens förslag gör regeringen i år en stor satsning på det civila försvaret. Detta är nödvändigt och välkommet, men som vi tidigare påpekat räcker inte satsningen för att nå upp till de behov som MSB kartlagt. Vi gör därför några ytterligare satsningar utöver regeringens budget för året, inom områden vi ser som extra viktiga att stärka upp här och nu inom civilt försvar och krisberedskap.

22 Skatter

Regeringen och SD prioriterar i sitt budgetförslag skattesänkningar för höginkomsttagare och att göra det billigare att släppa ut. Tidöpartiernas skattepolitik ökar de ekonomiska klyftorna, bromsar elektrifieringen och leder till nedskärningar i vård och skola. Det är inte rättvist och bygger inte Sverige starkare för framtiden.

Miljöpartiet föreslår istället en skattepolitik som minskar inkomstklyftorna och ökar incitamenten till omställningen. Med en mer progressiv skattepolitik kan vi öka resurserna till välfärden och tillföra medel för att tackla vårdkrisen och nedskärningarna i skolan.

Avvisade skatteförslag

Miljarder kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Nej till riktad skattesänkning för höginkomsttagare	4,7	4,7	4,7
Nej till ytterligare jobbskatteavdrag och följdändringar av det förhöjda grundavdraget	13,5	13,5	13,5
Nej till regeringens ISK-förslag till förmån för egen kapitalskattereform	4,4	7	7
Nej till avskaffad flygskatt	0,9	1,8	1,8
Nej till sänkt skatt på bensin och diesel	3,2	5,5	5,7
Nej till sänkt skatt på jordbruksdiesel till förmån för grön skatteväxling för jordbruket	0,6	-	-
Nej till avskaffat ränteavdrag för lån utan säkerhet	-4,3	-8,7	-8,7
Nej till sämre villkor för egenproducerad el	-0,1	-0,9	-0,9
Nej till borttagen malus för husbilar	0,08	0,09	0,09

Miljöpartiets skatteförslag*Miljarder kronor - avvikelse från regeringen*

	2025	2026	2027
Värnskaft för att finansiera utbyggnaden av försvaret	9,0	9,0	9,0
Höjd och mer progressiv kapitalbeskattning	32,9	34,7	36,6
Sänkt moms på vissa reparationer	-0,08	-0,08	-0,08
Dubblerad flygskatt	1,3	1,3	1,3
Höjd malus på nya bilar med höga utsläpp	0,1	0,3	0,5
Avskaffa den orättvisa funkisskatten	-0,6	-0,6	-0,6
Gränsen för statlig skatt höjs inte	6,2	6,2	6,2
Antibiotikaskatt	0,8	0,8	0,8
Skatt på bankers övervinster	16,0	-	-
Jordbruksavdrag	-1,9	-1,9	-1,9
Förstärkt skattesänkning i glesbygd	-2,0	-2,0	-2,0
Slopad 500 kw-gräns för egenproducerad el	-0,01	-0,01	-0,01
Sänkt skatt på el från fjärrvärme	-0,3	-0,3	-0,3
Höjd skatt på snus	1,0	1,0	1,0

Avskaffa den orättvisa funkisskatten

Idag betalar personer med sjuk- och aktivitetsersättning mer i skatt än någon som jobbar och har samma bruttoinkomst. Detta innebär i praktiken att personer med en funktionsnedsättning som gör att man inte kan jobba betalar mer i skatt. Det är djupt orättvist. Miljöpartiet lade i regeringsställning fram förslag som skulle tagit bort denna så kallade funkisskatt, men den har återinförts och utökats i flera steg av Tidöpartierna.

Vi föreslår att funkisskatten helt ska tas bort genom att skatten på sjuk- och aktivitetsersättning likställs med skatten på arbetsinkomster. Utöver det föreslår vi att garantinivån i sjuk- och aktivitetsersättning höjs med 1000 kronor i månaden.

Nej till ytterligare skattesänkningar på bensin och diesel

Regeringen och SD ökar även i budgetpropositionen för 2025 utsläppen genom att fortsätta sänka skatten på bensin och diesel. Förslaget beräknas öka utsläppen med cirka 900 000 ton till 2030 och kommer även bidra till att ytterligare sakta ned elektrifieringen av fordonsflottan. Skattesänkningen kommer framförallt träffa personer som bor i Sveriges storstäder. Detta förslag innebär att regeringen år 2026 kommer ha sänkt skatten på bensin och diesel med 20 miljarder per år. Dessa skattesänkningar är ungefär 4 miljarder större än den hela den beräknade miljöbudgeten för 2026.

Vi avvisar förslaget vilket ökar skatteintäkterna med 3,2 miljarder 2025. 2026 och 2027 stärks intäkterna med 5,5 respektive 5,7 miljarder. Genom att avvisa förslaget beräknas också utsläppen av koldioxid minska med knappt en miljon ton till 2030 jämfört med Tidöpartiernas förslag.

Nej till riktad skattesänkning för höginkomsttagare och ytterligare ett jobbskatteavdrag

Regeringen och SD har föreslagit en skattesänkning på 4,7 miljarder specifikt riktad mot höginkomsttagare genom att ta bort avtrappningen av jobbskatteavdraget. Skattesänkningen berör enbart personer som tjänar mer än 66 300 kronor i månaden. En person som tjänar knappt 210 000 kronor per månad får till följd av enbart detta förslag en skattesänkning på cirka 4 000 kronor i månaden. Förslaget försämrar även jämställdheten mellan kvinnor och män. Mer än dubbelt så många män som kvinnor gynnas av förslaget. Vi anser att det är en felaktig prioritering som ökar de ekonomiska klyftorna och avvisar därför förslaget. Vi anser även att brytpunkten för statlig inkomstskatt inte bör räknas upp då gränsen höjdes kraftigt år 2023. Detta ökar skatteintäkterna med 6 miljarder kronor.

Vi avvisar även Tidöpartiernas jobbskatteavdrag och den motsvarande skattesänkningen för personer som är 66 år gamla och äldre. Regeringen och SD hävdar att jobbskatteavdraget har en tyngdpunkt mot låg- och medelinkomsttagare – detta stämmer inte. I kronor och ören får en höginkomsttagare betydligt mer än en låginkomsttagare, men även räknat i andel av ekonomisk standard får personer som tjänar mer än genomsnittet en större skattesänkning.

Sammantaget innebär dessa skatteförändringar att en person som tjänar 17 000 i månaden kommer få en skattesänkning på 60 kronor medan en höginkomsttagare med en inkomst på 150 000 i månaden får en skattesänkning på runt 4 000 kronor i månaden. Detta är en orimlig prioritering när många hushåll fortfarande kämpar med att få ihop sin ekonomi och välfärden går på knäna.

Värnskatt för att finansiera utbyggnaden av totalförsvaret

Miljöpartiet står bakom att bygga ut totalförsvaret. Vi anser dock att det är viktigt att satsningarna på totalförsvaret inte går ut över andra områden som välfärd, klimat och miljö. Vi föreslår därför en värnskatt på 5 procentenheter på inkomster som överskjuter 68 500 kronor i månaden. Förslaget väntas inbringa 9 miljarder om året i skatteintäkter.

En höjd och mer progressiv kapitalbeskattning

Vi avvisar ögeringens och SDö förslag om sänköskatt på investeringssörkonton (ISK) tö förmån för enöen ISK-reform.öSK är en skattegynnad sparform som framförallt gynnar personer med stora kapöaltillgångar öh höa inkomSOR. örslaget hö ött kritiköv tunga insönsör som Lagrådet, Konjunkturinstitutet och Eköomistyrninöverket. Enööket stor dö av skatteönkningen kommer träffa persöer med höö inkoöteösom röan har söra innehav på sina ISK.

Miljöpartiet anser aö sparaö ska uöuntrasömen anser att regeringens förslag att skattebefria kapitalunderlag upp till 300 000 kronor (150 000 kronor under 2025) öppnar för omfattande sköteplanerög. Förslöet kommer även bidra till ökade inkomstklyftor då stora kapitalinkomster helt kommer undgå beskattning och dessa är koncentrerade till toppen av inkomstfördelningen.

Miljöpartiet föreslår därför att ISK ska vara skattebefriat på ett kapitalunderlag upp till 50 000 kronor. För att åstadkomma en mer rättvis och progressiv kapitalbeskattning bör skattesatsen öka på större kapitalunderlag. Mellan 50 000 kronor och en miljon kronor beräknas schablioniökten enögt idag öllande regler. För innehav över en miljon kronorökar påsöget på ööbloninökten mö tvötredjöelar ö en procentenhet för varje miljon upp till ett kapitalunderlag på tio miljoner.

Kapitalinkomster är väldigt ojämnt fördelade i befolkningen. Den ökade ekonomiska ojämlikheten beror framförallt på kapitalinkomsternas fördelningöFör öt fiönsiera prioriterade satsningar på ett sätt som ökar den ekonomiska jämligheten föreslår vi därför att kapitalskatten höjs från 30 procent till 35 procent.

Förslagen beräknas öka skatteintäkterna med 32,9 miljarder kronor 2025.

Grön skatteväxling inom jordbruket

Jordbruket är viktigt för Sverige och för omställningen till en hållbar ekonomi. Att svenskt jordbruk är beroende av fossila bränslen är en risk för branschen och för Sverige i stort då höga oljepriser riskerar att slå mot matproduktionen. Politiken måste stötta jordöukeöutaöatt

öka beroendet av fossila bränslen. Vi avvisar därför regeringens förslag om sänkt skatt på diesel inom jord- och skogsbruk till förmån för ett jordböksödrö. Jordbruksavdraget väntas minska skatteintäkterna med 2 miljarder kronor 2025 och övriga skattesänkningar på så kallad jordbruksdiesel ökar öteintäkterna med 690 miljoner kronor 2025.

Miljöpartiet vill även införa en antibiotikaskatt på kött för att motverka ohållbar och hälsofarlig överanvändning av antibiotika. Svenska jordbrukare använder sig av låga nivåer antibiotika vilket inte bör vara en konkurrensnackdel. Skatten förväntas inbringa cirka 760 miljoner kronor om året.

Halverad moms på reparationer

SD och regeringen valde i budgeten för 2023 att dubblera momsen på vissa reparationer. Miljöpartiet anser att vi måste bort från slit-och-släng-samhället varför reparationer bör uppmuntras. En övergång till ett mer hållbart samhälle och en hållbar ekonomi kräver att resurser används mer effektivt. Att gynna reparationstjänster är en viktig del i det arbetet eftersom det är mer resurseffektivt att laga och reparera varor än att köpa nytt. Att halvera momsen på reparationer av cyklar, hushållsapparater, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne beräknas minska skatteintäkterna med 80 miljoner om året.

Tillfällig skatt på bankernas övervinster

Den ekonomiska utvecklingen har varit tufft och många har kämpat med höga räntekostnad. Bankerna har däremot gjort storvinster på de höga räntorna. Sparräntorna höjdes inte i takt med boräntorna – och på vägen ned sänks sparräntorna snabbare än boräntorna. Detta reflekterar en bristande konkurrens mellan bankerna – något som Miljöpartiet vill tackla genom att ge den statliga banken SBAB i uppdrag att främja konkurrensen genom att pressa de andra bankerna att sätta lägre räntor. När bankerna gör storvinster samtidigt som välfärd och hushåll har det knapert anser vi att bankerna bör bidra. Vi vill därför se en tillfällig skatt på bankernas övervinster. Skatten ska tas ut på räntenettet och väntas inbringa 16 miljarder kronor under 2025.

Flygskatten ska höjas – inte avskaffas

Trots att flygande innebär stora klimatutsläpp är flyget idag befriat från såväl koldioxidskatt som energiskatt. Att flyget inte betalar för sina klimatkostnader innebär dessutom att flyg gynnas framför mer hållbara transportslag, exempelvis tåg. År 2025 har 11 europeiska länder flygskatt, inklusive Norge och Danmark. Även EU:s tre största ekonomier har flygskatt.

Förslaget om att avskaffa flygskatten beräknas öka utsläppen från svenska flygplatser med knappt 90 000 ton koldioxidekvivalenter. Vi avvisar av dessa skäl förslaget om att avskaffa flygskatten.

Klimatutsläppen från flyget måste minska framöver. Vi föreslår därför att de nuvarande skattesatserna fördubblas. Det innebär att en inrikesresa beskattas med 155 kronor. Förslaget beräknas öka intäkterna med 1,3 miljarder per år.

Nej till sämre villkor för egenproducerad sole

Tidöpartierna har i sin budget föreslagit en försämring för solceller inom avdraget för grön teknik under nästa år och att skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el tas bort under 2026. Vi avvisar dessa förslag vilket minskar skatteintäkterna med 100 miljoner kronor under 2025 och 880 miljoner kronor därefter.

Slopad 500 kW-gräns för egenanvänd el

500 kW-gränsen för skattebefrielse för egenanvänd el utgör idag ett hinder för utbyggnaden av större solanläggningar. Genom att ta bort 500 kW-gränsen skulle fler tak kunna användas för att producera förnybar el. Miljöpartiet vill därför att 500 kW-gränsen slopas. Detta bedöms minska skatteintäkterna med 10 miljoner kronor årligen.

Höjd malus för nya fossilbilar med höga utsläpp

För att snabba på elektrifieringen och minska utsläppen föreslår Miljöpartiet att den så kallade malusen – den del av fordonsskatten som baseras på koldioxidutsläppen – höjs för nya bilar. Miljöpartiet föreslår att den lägre gränsen för att betala malus sänks i tre steg från 65 gram koldioxid per kilometer till 60 gram och därefter 55 gram. Den övre gränsen sänks i tre steg från 115 gram till 110 gram och därefter 105 gram.

Förslaget beräknas öka skatteintäkterna med 100 miljoner kronor 2025, 300 miljoner kronor 2026 och 500 miljoner kronor 2027.

Skattesänkning för boende i glesbygd

I många glesbygdskommuner är kommunalskatten högre än rikssnittet. Istället för att elda på klimatkrisen genom att sänka skatten på fossila drivmedel, en skattesänkning som framförallt landar i storstäderna, vill vi utöka skattesänkningen för boende i glesbygd. Det är ett betydligt mer träffsäkert sätt att stötta de som är beroende av bilen och ger folk chansen att själva bestämma ifall man vill använda pengarna för att täcka bränslekostnader eller något annat. Skattesänkningen utökas med 2325 kronor om året till totalt 4000 kronor om året.

Förslaget beräknas minska skatteintäkterna med 2 miljarder kronor om året.

Nej till avskaffat ränteavdrag för lån utan säkerhet

Regeringen och SD föreslår att ränteavdraget ska trappas av och avskaffas för lån utan säkerhet. Förslaget kommer försämra ekonomin för personer som redan står inför en svår ekonomisk situation och dras med stora skulder. Flertalet remissinstanser pekar på att förslaget kommer leda till ökade betalningssvårigheter och att fler får svårt att betala sina lån. Kronofogden bedömer att förslaget kommer leda till 15 000 fler ansökningar om betalningsföreläggande under 2026. Det är särskilt stötande att regeringen undantar konsumtionslån som syftar till att köpa privata flygplan och andra fossildrivna fordon, även exempelvis lyxyachter. Vi förordar att regeringen återkommer med ett omarbetat förslag som dels avskaffar skattereduktionen för lån som är kopplade till konsumtion av fossilfordon, dels till nya lån. Det skulle stävja överskuldssättning framåt utan att drabba människor som redan är i en extremt svår ekonomisk situation.

Miljöpartiet avvisar därför förslaget vilket förväntas minska skatteintäkterna med 4,34 miljarder 2025 och 8,68 miljarder därefter.

Nej till avskaffad malus för husbilar

Malus är en del av fordonsskatten som betalas för nya fordon baserat på koldioxidutsläpp. Det har sedan tidigare införts en möjlighet för husbilsägare att ställa av sina husbilar för att se till att fordonsskatten inte blir orimligt hög. Likt flera remissinstanser anser vi att det är fel att ta bort malusen i ett läge när eldrivna husbilar är på väg ut på marknaden.

Miljöpartiet avvisar därför förslaget vilket väntas öka inkomsterna med 80 miljoner kronor 2025 och 90 miljoner kronor per år för 2026 och 2027.

Sänkt skatt på el från fjärrvärme

En sänkning av skatten på el från fjärrvärme till EU:s miniminivå möjliggör för värmeverk och kraftvärmeverk att använda elöverskott, vid låga eller negativa priser, för framställning av fjärrvärme. Det bidrar till att på ett snabbt och billigt sätt bättre balansera ett elsystem med mer förnybar el samtidigt som det sänker fjärrvärmepriserna och gynnar viktig lokal effekt. Vidare frigörs biomassa för andra ändamål, till exempel produktion av förnybara bränslen.

Förslaget minskar skatteintäkterna med 275 miljoner kronor om året.

Sänkt skatt på snus

Regeringen har valt att gå fram med en skattesänkning på snus med 20 procent från och med den 1 november 2024. Vi anser att det är en felaktig prioritering och ett förslag med negativa hälsoeffekter. Miljöpartiet anser att skattesatsen för 2025 bör återställas.

Förslaget ökar skatteintäkterna med 970 miljoner kronor om året.

Bilaga

Tabell A: Förslag till utgiftsramar 2025

Tusental kronor

Utgiftsområde	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1 Rikets styrelse	20 130 981	211 400
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	21 734 078	50 000
3 Skatt, tull och exekution	14 812 398	±0
4 Rättsväsendet	86 791 679	1 627 000
5 Internationell samverkan	2 278 371	77 800
6 Försvar och samhällets krisberedskap	169 680 344	874 000
7 Internationellt bistånd	44 499 844	12 509 000
8 Migration	11 937 532	547 000
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	120 254 872	12 871 000
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	123 058 927	3 804 000
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	62 890 360	±0
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	104 531 449	7 294 000
13 Integration och jämställdhet	6 265 767	3 024 900
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	93 539 399	1 982 000
15 Studiestöd	33 793 466	2 345 000
16 Utbildning och universitetsforskning	103 845 141	5 272 800
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	16 861 894	2 892 902
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	3 240 094	10 539 200
19 Regional utveckling	4 294 201	100 000
20 Klimat, miljö och natur	16 438 897	24 160 500
21 Energi	6 631 297	13 349 000
22 Kommunikationer	94 447 432	39 377 000
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	21 697 804	3 732 880
24 Näringsliv	8 315 298	353 000
25 Allmänna bidrag till kommuner	173 107 254	390 000
26 Statsskuldräntor m.m.	28 755 200	±0
27 Avgiften till Europeiska unionen	47 761 911	±0
Summa utgiftsområden	1 441 595 890	147 384 382
Minskning av anslagsbehållningar inkl. SSR	-10 567 382	±0
Summa utgifter	1 431 028 508	147 384 382

Riksgäldskontorets nettoutlåning	-2 984 969	±0
Kassamässig korrigering	370 837	±0
Summa	1 428 414 376	147 384 382

Tabell B: Förslag till utgiftsramar 2026-2027

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Avvikelse från regeringen	
	2026	2027
1 Rikets styrelse	210	100
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	100	150
3 Skatt, tull och exekution	±0	±0
4 Rättsväsendet	1 136	1 136
5 Internationell samverkan	78	78
6 Försvar och samhällets krisberedskap	374	14
7 Internationellt bistånd	19 444	22 367
8 Migration	-1 525	-525
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	4 728	5 270
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	5 215	4 917
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	±0	±0
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	8 797	9 599
13 Integration och jämställdhet	2 992	3 572
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	762	769
15 Studiestöd	2 635	2 405
16 Utbildning och universitetsforskning	2 434	2 447
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	2 563	2 463
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	10 101	10 176
19 Regional utveckling	165	165
20 Klimat, miljö och natur	25 129	25 837
21 Energi	13 381	13 295
22 Kommunikationer	39 807	39 797
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	3 919	4 048
24 Näringsliv	424	334
25 Allmänna bidrag till kommuner	2 890	5 790
26 Statsskuldräntor m.m.	±0	±0
27 Avgiften till Europeiska unionen	±0	±0
Summa utgiftsområden	145 758	154 204
Minskning av anslagsbehållningar inkl. SSR	±0	±0
Summa utgifter	145 758	154 204
Riksgäldskontorets nettoutlåning	±0	±0
Kassamässig korrigering	±0	±0
Summa	145 758	154 204

Tabell C: Inkomster

Tusental kronor

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1100 Direkta skatter på arbete	786 951 393	31 350 000
1111 Statlig inkomstskatt	64 165 361	15 450 000
1115 Kommunal inkomstskatt	969 640 894	3 350 000
1120 Allmän pensionsavgift	166 628 512	±0
1130 Artistskatt	±0	±0
1140 Skattereduktioner	-413 483 374	12 550 000
1200 Indirekta skatter på arbete	790 968 382	±0
1210 Arbetsgivaravgifter	771 132 212	±0
1240 Egenavgifter	11 730 609	±0
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	-53 234 021	±0
1270 Särskild löneskatt	67 582 104	±0
1280 Nedsättningar	-6 800 714	±0
1290 Tjänstegruppliv	558 192	±0
1300 Skatt på kapital	418 599 452	46 380 000
1310 Skatt på kapital, hushåll	92 143 300	32 060 000
1320 Skatt på företagsvinster	225 163 204	14 320 000
1330 Kupongskatt	9 283 504	±0
1340 Avkastningsskatt	29 994 197	±0
1350 Fastighetsskatt	43 127 567	±0
1360 Stämpelskatt	12 906 739	±0
1390 Riskskatt för kreditinstitut	5 980 941	±0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	728 287 523	7 550 000
1410 Mervärdesskatt	589 617 623	-80 000
1420 Skatt på alkohol och tobak	31 797 224	970 000
1430 Energiskatt	44 545 424	2 820 000
1440 Koldioxidskatt	24 533 370	610 000
1450 Övriga skatter på energi och miljö	7 469 767	3 050 000
1470 Skatt på vägtrafik	22 472 719	180 000
1480 Övriga skatter	7 851 396	±0
1500 Skatt på import	7 933 347	±0
1600 Restförda och övriga skatter	10 709 603	±0
1700 Avgående poster, skatter till EU	-7 933 347	±0
Offentliga sektorns skatteintäkter	2 735 516 353	85 280 000
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-1 336 433 318	-3 350 000
Statens skatteintäkter	1 399 083 035	81 930 000

1900 Periodiseringar	3 062 709	±0
1000 Statens skatteinkomster	1 402 145 744	81 930 000
Övriga inkomster	-28 283 293	±0
2000 Inkomster av statens verksamhet	47 836 598	±0
3000 Inkomster av försåld egendom	5 000 000	±0
4000 Återbetalning av lån	562 931	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	23 921 000	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	48 770 245	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-154 374 067	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	±0	±0
Inkomster i statens budget	1 373 862 451	81 930 000

Tabell D: Inkomster 2026-2027

Miljoner kronor

Inkomsttitel	Avvikelse från regeringen	
	2026	2027
1100 Direkta skatter på arbete	30 570	30 570
1111 Statlig inkomstskatt	15 450	15 450
1115 Kommunal inkomstskatt	3 350	3 350
1120 Allmän pensionsavgift	±0	±0
1130 Artistskatt	±0	±0
1140 Skattereduktioner	11 770	11 770
1200 Indirekta skatter på arbete	±0	±0
1210 Arbetsgivaravgifter	±0	±0
1240 Egenavgifter	±0	±0
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	±0	±0
1270 Särskild löneskatt	±0	±0
1280 Nedsättningar	±0	±0
1290 Tjänstegruppliv	±0	±0
1300 Skatt på kapital	32 220	34 120
1310 Skatt på kapital, hushåll	31 720	33 620
1320 Skatt på företagsvinster	500	500
1330 Kupongskatt	±0	±0
1340 Avkastningsskatt	±0	±0
1350 Fastighetsskatt	±0	±0
1360 Stämpelskatt	±0	±0
1390 Riskskatt för kreditinstitut	±0	±0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	10 420	10 840
1410 Mervärdesskatt	-80	-80
1420 Skatt på alkohol och tobak	970	970

1430 Energiskatt	5 140	5 300
1440 Koldioxidskatt	±0	±0
1450 Övriga skatter på energi och miljö	4 000	4 060
1470 Skatt på vägtrafik	390	590
1480 Övriga skatter	±0	±0
1500 Skatt på import	±0	±0
1600 Restförda och övriga skatter	±0	±0
1700 Avgående poster, skatter till EU	±0	±0
Offentliga sektorns skatteintäkter	73 210	75 530
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-3 350	-3 350
Statens skatteintäkter	69 860	72 180
1900 Periodiseringar	±0	±0
1000 Statens skatteinkomster	69 860	72 180
Övriga inkomster	±0	±0
2000 Inkomster av statens verksamhet	±0	±0
3000 Inkomster av försåld egendom	±0	±0
4000 Återbetalning av lån	±0	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	±0	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	±0	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	±0	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	±0	±0
Inkomster i statens budget	69 860	72 180

Tabell E: Utgiftstak för staten

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Takbegränsade utgifter	147 384	145 758	154 204
Budgeteringsmarginal	-0	0	0
Utgiftstak för staten	147 384	145 758	154 204

Tabell F: Kommunsektorns finanser

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Kommunernas inkomster	13 991	8 158	11 148
Kommunal inkomstskatt	3 350	3 350	3 350

Kapitalinkomster och övriga inkomster	±0	±0	±0
Statsbidrag under utgiftsområde 25	390	2 890	5 790
därav ekonomiska regleringar	-4 110	-4 110	-4 110
Statsbidrag från övriga utgiftsområden	10 251	1 918	2 008
Utgifter	13 991	8 158	11 148
Finansiellt sparande i kommunsektorn	±0	±0	±0

Tabell G: Den offentliga sektorns finanser

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Offentlig sektors inkomster	85 280	73 210	75 530
Offentlig sektors utgifter	150 734	149 108	157 554
Finansiellt sparande i offentlig sektor	-65 454	-75 898	-82 024
Staten	-65 454	-75 898	-82 024
Ålderspensionssystemet	±0	±0	±0
Kommunsektorn	±0	±0	±0
Finansiellt sparande i procent av BNP (nivå)	-2,31 %	-1,71 %	-0,70 %

Tabell H: Statens budgetsaldo och statsskulden

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Inkomster i statens budget	81 930	69 860	72 180
därav inkomster av försåld egendom	±0	±0	±0
Utgifter i statens budget	147 384	145 758	154 204
därav statsskuld räntor	±0	±0	±0
Riksgäldskontorets nettoutlåning	±0	±0	±0
Kassamässig korrigering	±0	±0	±0
Statens budgetsaldo	-65 454	-75 898	-82 024

Tabell I: Inkomster i statens budget

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Direkta skatter på arbete	31 350	30 570	30 570
Indirekta skatter på arbete	±0	±0	±0
Skatt på kapital	46 380	32 220	34 120
Skatt på konsumtion och insatsvaror	7 550	10 420	10 840
Offentliga sektorns skatteintäkter	85 280	73 210	75 530
avgår skatter till andra sektorer	-3 350	-3 350	-3 350
Statens skatteintäkter	81 930	69 860	72 180
Periodiseringar	±0	±0	±0
Statens skatteinkomster	81 930	69 860	72 180
Övriga inkomster	±0	±0	±0
Inkomster i statens budget	81 930	69 860	72 180

Amanda Lind (MP)

Daniel Helldén (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Leila Ali Elmi (MP)

Emma Berginger (MP)

Mats Berglund (MP)

Camilla Hansén (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Linus Lakso (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Rasmus Ling (MP)

Katarina Luhr (MP)

Emma Nohrén (MP)

Jan Riise (MP)

Jacob Risberg (MP)

Märta Stenevi (MP)

Elin Söderberg (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

miljöpartiet de gröna

